

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНЖЕНЕРНИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ**

Кафедра інформаційної економіки, підприємництва та фінансів
(повна назва кафедри)

Кваліфікаційна робота

другий (магістерський)
(рівень вищої освіти)

на тему **УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ ПРОМИСЛОВОГО
ПІДПРИЄМСТВА**

Виконав: студент 2 курсу, групи 8.0720-уфпс-3
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та
(код і назва спеціальності)

страхування»

Степанова О.Є.

освітньої програми управління фінансами
підприємницьких структур

спеціалізації _____

(код і назва спеціалізації)

_____
(ініціали та прізвище)

Керівник доцент кафедри інформаційної економіки,
підприємництва та фінансів, к.е.н., доц.

Шапуров О.О.

(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Рецензент доцент кафедри інформаційної економіки,
підприємництва та фінансів, к.е.н, доц.

Сіліна І.В.

(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Запоріжжя
2021

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНЖЕНЕРНИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ**

Кафедра інформаційної економіки, підприємництва та фінансів

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(код та назва)

Освітня програма Управління фінансами підприємницьких структур
(код та назва)

Спеціалізація _____
(код та назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри д.е.н., проф.
Глуцевський В.В.

« ____ » _____ 2021 року

**З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТКИ**

_____
Степанової Олени Євгенівни
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи (проекту) Удосконалення управління активами металургійного підприємства в контексті фінансової безпеки керівник роботи Шапуров О.О., доц., к.е.н.

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом ЗНУ від « ____ » _____ 2021 року № _____

2. Строк подання студентом роботи _____

3. Вихідні дані до роботи Публічна фінансова звітність підприємства, що розглядається в роботі. Літературні джерела. Фахові періодичні видання

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) _____

Теоретична частина. Теоретичні та методичні аспекти управління фінансовою безпекою

Аналітична частина. Дослідження фінансового стану промислового підприємства ПАТ ЗМК «Запоріжсталь»

Проектна частина. Удосконалення управління фінансовою безпекою ПАТ МК «Запоріжсталь»

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

Рис. 1.1. Класифікація методів фінансового аналізу. Рис. 1.2. Модифікована схема факторного аналізу фірми «DuPont». Рис. 2.1. Структура реалізації продукції ПАТ ЗМК «ЗСС» у 2018 р. Рис. 2.2. Структура реалізації продукції ПАТ ЗМК «ЗСС» за ринковим критерієм. Рис. 2.3. Динаміка структури активів ПАТ «ЗМК «ЗСС» у 2016 р. Рис. 2.4. Динаміка структури активів ПАТ «ЗМК «ЗСС» у 2017 р. Рис. 2.5. Динаміка структури активів ПАТ «ЗМК

«ЗСС» у 2018 р. Рис. 2.6. Динаміка абсолютного показника платоспроможності ПАТ «ЗМК «ЗСС» впродовж 2016 – 2018 рр. Рис. 2.7. Тривалість фінансового циклу ПАТ «ЗМК «ЗСС». Рис. 3.1. Структура фінансової стійкості підприємства в контексті управління безпекою. Рис. 3.2. Залежність та вплив фінансової стабільності на діяльність підприємства. Рис. 3.3. Система управління фінансовою безпекою підприємства.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	<i>Шапуров О.О., доцент кафедри інформаційної економіки, підприємництва та фінансів, к.е.н.</i>		
2	<i>Шапуров О.О., доцент кафедри інформаційної економіки, підприємництва та фінансів, к.е.н.</i>		
3	<i>Шапуров О.О., доцент кафедри інформаційної економіки, підприємництва та фінансів, к.е.н.</i>		

7. Дата видачі завдання 10.09.2021 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	<i>Дослідження теоретичних основ та методичних засад управління фінансовою безпекою</i>		
2	<i>Огляд літературних джерел з управління фінансовою безпекою підприємства</i>		
3	<i>Збір даних та дослідження звітної документації ПАТ ЗМК «Запоріжсталь»</i>		
4	<i>Аналіз стану та ефективності роботи ПАТ ЗМК «Запоріжсталь»</i>		
5	<i>Розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення управління фінансовою безпекою ПАТ ЗМК «Запоріжсталь»</i>		

Студент _____
(підпис)

Степанова О.Є.
(ініціали та прізвище)

Керівник роботи (проекту) _____
(підпис)

Шапуров О.О.
(ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____
(підпис)

Сіліна І.В.
(ініціали та прізвище)

АНОТАЦІЯ

Степанова О.Є. Управління фінансовою безпекою промислового підприємства.

Кваліфікаційна робота для здобуття ступеня вищої освіти магістра за спеціальністю 072 – Фінанси, банківська справа та страхування, науковий керівник Н.Г. Метеленко. Інженерний навчально-науковий інститут ЗНУ. Кафедра інформаційної економіки, підприємництва та фінансів, 2021.

Обґрунтовано теоретичні та методичні підходи до управління фінансовою безпекою. Здійснено аналітичне дослідження системи показників оцінювання стану та ефективності функціонування підприємства. Розроблено концепцію управління фінансовою безпекою промислового підприємства та запропоновано здійснювати управління фінансовою безпекою з використанням моделей дискримінантного аналізу.

Ключові слова: ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА, РИЗИКИ, ЗАГРОЗИ, ДИСКРИМІНАНТНИЙ АНАЛІЗ, МОДЕЛІ ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА.

ABSTRACT

Stepanova O.E. Management of financial security of an industrial enterprise.

Qualification work for a master's degree in specialty 072 – Finance, Banking and Insurance, supervisor N.G. Metelenko. Engineering Educational and Scientific Institute of ZNU. Department of Information Economics, Entrepreneurship and Finance, 2021.

Theoretical and methodological approaches to financial security management are substantiated. An analytical study of the system of indicators for assessing the state and efficiency of the enterprise. The concept of financial security management of an industrial enterprise has been developed and it is proposed to manage financial security using models of discriminant analysis.

Key words: FINANCIAL SECURITY, RISKS, THREATS, DISCRIMINATIVE ANALYSIS, BANKRUPTCY PROBABILITY MODELS.

АННОТАЦИЯ

Степанова Е.Е. Управление финансовой безопасностью промышленного предприятия.

Кваліфікаційна робота для здобуття ступеня вищої освіти магістра за спеціальністю 072 – Фінанси, банківська справа та страхування, науковий керівник Н.Г. Метеленко. Інженерний навчально-науковий інститут ЗНУ. Кафедра інформаційної економіки, підприємництва та фінансів, 2021.

Обоснованы теоретические и методические подходы к управлению финансовой безопасностью. Выполнено аналитическое исследование системы показателей оценки состояния и эффективности функционирования предприятия. Разработана концепция управления финансовой безопасностью промышленного предприятия и предложено осуществлять управление финансовой безопасностью с использованием моделей дискриминантного анализа.

Ключевые слова: ФИНАНСОВАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ, РИСКИ. УГРОЗЫ, ДИСКРИМИНАНТНЫЙ АНАЛИЗ, МОДЕЛИ ВЕРОЯТНОСТИ БАНКРОТСТВА.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1 КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА	10
1.1. Сутність фінансової безпеки підприємства та країни	10
1.2. Методичні засади аналізу фінансового стану підприємства у напрямку фінансової безпеки	16
1.3. Теоретичні основи застосування дискримінантних моделей при управлінні фінансовою безпекою підприємства	31
Висновки до розділу 1	39
РОЗДІЛ 2 ДОСЛІДЖЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПАТ «ЗМК «ЗСС»	42
2.1. Організаційно-економічна характеристика ПАТ «ЗМК «ЗСС»	42
2.2. Аналіз абсолютних показників оцінки фінансового стану та ефективності роботи ПАТ «ЗМК «ЗСС»	47
2.3. Аналіз відносних показників фінансового стану та ефективності роботи ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь»	59
Висновки до розділу 3	70
РОЗДІЛ 3 УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ ПАТ «ЗМК «ЗСС»	73
3.1. Розробка концепції управління фінансовою безпекою ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь»	73
3.2. Прогнозування фінансової безпеки ПАТ «ЗМК «ЗСС» з використанням інструментарію дискримінантного аналізу	83
Висновки до розділу 3	94
ВИСНОВКИ	96
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	103
ДОДАТКИ	111

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Безпека підприємства – це такий стан його правових, економічних та виробничих відносин, а також матеріальних, інтелектуальних та інформаційних ресурсів, яке виражає здатність підприємства до стабільного функціонування. Характеризуючи безпеку в економічному аспекті, її слід розуміти як можливість застосування ресурсів, необхідних для нормального та стабільного функціонування господарської одиниці, а також для її економічного росту. Крім того фінансова безпека підприємства є комплексним поняттям і пов'язана не лише з внутрішнім станом самого підприємства, а й з впливом зовнішнього середовища, з його суб'єктами, з якими підприємство вступає у взаємозв'язки.

Серед існуючих в економічній науці підходів до дослідження економічної та фінансової безпеки країни та управління її забезпеченням можна виділити дві групи. Перша – це вузькоспеціалізований підхід, який передбачає аналіз окремих сторін безпеки суб'єктів господарювання або окремих видів безпеки у відокремлені від інших, наприклад безпека праці, екологічна, та ін., тобто спрощене тлумачення безпеки, розгляд її тільки в якомусь одному аспекті або їх сукупності. Другий підхід – економічна безпека у цьому випадку розглядається, по-перше, як діяльність певних соціальних суб'єктів, як сфера відносин, що виникають між ними; сфера, в якій функціонує і розвивається суспільна, групова та індивідуальна свідомість; по-друге, як предмет теоретичного й емпіричного пізнання; по – третє, як об'єкт аналізу з позицій політики, права, моралі. Таке тлумачення, зокрема, фінансової безпеки передбачає широкий спектр методологічних засад її оцінки, вимірювання, нейтралізації небезпек тощо.

Фінансова безпека підприємства – це захищеність діяльності підприємств від негативних впливів зовнішнього і внутрішнього середовища,

спроможність швидко усунути різноманітні загрози або пристосуватися до зовнішніх умов без негативних наслідків для підприємства. Крім того, фінансова безпека підприємств – це найбільш ефективне використання фінансових ресурсів, які забезпечують стабільне їх функціонування та розвиток. Слід зауважити, що ефективне використання фінансових ресурсів неможливе без ефективного використання всього сукупного ресурсного потенціалу підприємства. Таким чином, нами обгрунтовано актуальність та своєчасність проведеного у магістерській роботі дослідження.

Мета магістерської роботи – розвиток теоретичних підходів та розробка практичних рекомендацій з удосконалення управління фінансовою безпекою промислового підприємства.

Для досягнення зазначеної мети в магістерській роботі вирішено наступні завдання:

- досліджено концептуальні основи управління фінансовою безпекою промислового підприємства;
- досліджено методичні підходи до управління фінансовою безпекою з використанням інструментарію дискримінантного аналізу;
- виконано дослідження аналітичних індикаторів оцінювання фінансового стану та ефективності роботи ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь»;
- розроблено концепцію управління фінансовою безпекою ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь»;
- удосконалено науково-практичний підхід до управління фінансовою безпекою ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь» з використанням інструментарію дискримінантного аналізу.

Об'єкт дослідження магістерської роботи – процеси управління фінансовою безпекою промислового підприємства.

Предметом дослідження є теоретичні положення, методичні підходи та практичні рекомендації з удосконалення управління фінансовою безпекою промислового підприємства.

Методи дослідження. У магістерській роботі використано комплекс методів дослідження: *аналізу і синтезу, діалектичний, спостереження, порівняння, статистично-економічний, графічний і табличний, дискримінантний аналіз, аналізу і синтез.*

Інформаційною базою дослідження є наукові праці провідних учених, законодавчі й нормативно-правові акти України; статистичні матеріали Державної служби статистики України; інформаційно-аналітичні матеріали експертів і фахівців різних галузей господарства країни; інтернет-ресурси; відкриті дані і звітність ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь».

Наукова новизна одержаних результатів магістерського дослідження полягає у наступному:

- *удосконалено* та розвинуто теоретичний підхід до розробки концепції управління фінансовою безпекою ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь», який ґрунтується на встановлених принципах управління; реалізується у напрямку нейтралізації загроз фінансовій безпеці;
- *удосконалено* науково-практичний підхід до управління фінансовою безпекою промислового підприємства, який ґрунтується на методичних підходах дискримінантного аналізу; зорієнтований на оптимізаційні заходи у напрямку зміцнення фінансової безпеки ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь».

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що результати магістерського дослідження пройшли апробацію на Міжнародній науково-практичній конференції «Формування сучасних концепцій менеджменту організацій та адміністрування в умовах цифровізації», 23 – 24 вересня 2021 року (*тема тез «Методологічні аспекти визначення фінансової безпеки підприємства»*).

Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи 134 сторінки. Робота містить 12 рисунків, 26 таблиць, 12 додатків. Список використаних джерел включає 76 найменувань.

РОЗДІЛ 1

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність фінансової безпеки підприємства та країни

Згідно з положеннями ст. 62 чинного Господарського кодексу України [6] підприємство – це самостійний суб'єкт господарювання, створений компетентним органом державної влади або органом місцевого самоврядування, або іншими суб'єктами для задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науково-технічної, торгівельної, іншої господарської діяльності в порядку, передбаченому цим Кодексом та іншими законами. Тобто, як відомі представники економічних шкіл [1 – 5], так і державні діячі визначають самостійність існування підприємства, головною метою якого є задоволення суспільних та особистих потреб.

Підприємства – юридичні особи, відповідно до ст. 80 Цивільного кодексу України [7]; юридичною особою є організація, створена і зареєстрована у встановленому законом порядку, юридична особа наділяється цивільною правоздатністю, може бути позивачем та відповідачем у суді. Саме цивільне і господарське право формує межі у виборі тих видів, способів, методів і цілей підприємства, які зумовлені діючим законодавством; надає підприємствам підстави самостійності, на власний ризик здійснювати свою діяльність, яка спрямована на одержання прибутку шляхом створення і реалізації продукції або послуг [8, с. 16].

Таким чином, важливою складовою розуміння підприємства як юридично самостійної ланки економіки, є фінансова звітність, складання якої регламентується [9]. На підставі аналізу фінансової звітності підприємства здійснюють аналіз фінансового стану і, зокрема, аналіз стану, динаміки, структури та ефективності використання активів підприємства, як

економічних ресурсів, що дозволяють підприємству отримувати прибуток у разі їх ефективного формування та використання.

На думку більшості вітчизняних та зарубіжних науковців, а саме Білик М.Д., Павловська О.В., Притуляк Н.М., Невмержицька Н.Ю., Кірейцев Г.Г., Виговська Н.Г., Петрук О.М., Бланк І.О., Кузьменко Л.В., Кузьмін В.В., Шаповалова В.М., Ковальов В.В., Мних Є.В., Павловська О.В., Ситник Л.С., Салига С.Я., Цал-Цалко Ю.С., Чугаєв А.О., Чумаченко М.Г. та ін. [10 – 21], які досліджують питання аналізу фінансового стану, використання моделей дискримінантного аналізу з метою виявлення ознак банкрутства, оцінювання рівня ймовірності банкрутства, питання фінансової безпеки підприємства безпосередньо пов'язані з тим чи іншим фінансовим станом, який характеризується за допомогою низки абсолютних та відносних показників.

Теоретико-методологічні засади та науково-практичні аспекти фінансової безпеки у процесі розвитку країн, регіонів, галузей, підприємств були предметом досліджень багатьох як іноземних, так і вітчизняних науковців і практиків. Так, Н. Метеленко згрупувала види діяльності підприємств, що впливають на ризик втрати фінансової безпеки. Г. Блакита, Т. Ганущак систематизували загрози фінансовій безпеці підприємства і держави та визначили заходи, спрямовані на зміцнення цієї безпеки. С. Карагіанніс, В. Кведарас обґрунтували неоднозначність взаємозв'язку між економічним зростанням і фінансовим розвитком держави в контексті підтримки її фінансової безпеки. Зауважимо, що проблематику фінансової безпеки на рівні країни / держави також вивчали В. Геєць, М. Єромошенко, К. Горячева, А. Мазаракі та ін., а на рівні підприємств – І. Бланк, Т. Васильців, А. Єпіфанов та ін. [22 – 27].

Фінансова безпека, згідно зі слушною думкою різних науковців є системним поняттям, що може стосуватися як окремого громадянина, домашніх господарств, населення в цілому, підприємств (організацій) та підприємців, асоціацій, галузей (або секторів економіки) регіонального або національного господарського комплексу, країни (або держави) та

різноманітних міждержавних утворень, світового співтовариства у цілому тощо. При цьому зрозуміло, що хоча фінансова безпека на різних рівнях управління та по відношенню до різних об'єктів чи суб'єктів управління має своє специфічне наповнення або відмітні характеристики, її, як показав проведений нами аналіз численних наукових публікацій, достатньо часто і, на наш погляд, цілком обґрунтовано розглядають як складову економічної безпеки. Водночас наголосимо, що і до тепер є багато різних підходів до визначення суті фінансової безпеки як такої, про що, зокрема, свідчить проведена нами систематизація дефініцій поняття «фінансова безпека» на рівні країни та підприємства.

Усі підходи до визначення суті фінансової безпеки на рівні країни можна умовно систематизувати, поділивши дефініції на три групи: таку, де фінансова безпека розглядається з варіативних позицій, тобто застосовано комбінований підхід до розкриття змістового наповнення поняття; а також такі, де застосовано цільовий підхід або функціональний з акцентуванням уваги на стані фінансової системи країни та / або її складових, що дозволяють їй виконувати функції щодо ефективного функціонування національної економіки та забезпечення її стійкості навіть в умовах фінансових шоків і дисбалансів. Незважаючи на те, що науковці є прибічниками комбінованого підходу до розкриття суті фінансової безпеки країни (або держави), а також беручи до уваги наявність прогалин у чинному українському законодавстві та дискусійні питання щодо правового забезпечення фінансової безпеки країни, цілком виваженою та достатньо чіткою вважаємо дефініцію цього поняття у наказі Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 № 1277 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України». Водночас спірним з нашої точки зору є цільовий підхід, де фінансову безпеку країни розглядають як цілеспрямований комплекс заходів фінансової та монетарної політики країни, оскільки це скоріше відтворює

сукупність дій, спрямованих на досягнення фінансової безпеки, ніж визначає саму специфіку цієї безпеки.

На відміну від країни, фінансова безпека підприємства досить часто характеризується або з позицій фінансового стану, або з позицій динамічної здатності підприємства, що пов'язують з реалізацією фінансової стратегії або створенням й імплементацією певних фінансових умов тощо. Віддаючи належне так званому статичному підходу та усвідомлюючи необхідність проведення моніторингу фінансового стану підприємства для визначення рівня його фінансової безпеки, вважаємо, що у даному підході не знайшло відображення те, що внаслідок постійних трансформацій зовнішніх факторів та внутрішніх чинників фінансові умови для забезпечення фінансової безпеки підприємства можуть змінюватися. Майже такий же недолік є й у дефініції, де фінансова безпека ототожнюється з граничною умовою фінансової стабільності, оскільки граничні обмеження зі зростанням зовнішньої нестабільності та різними етапами життєвого циклу підприємства можуть змінюватися. Саме тому найбільш слушним вважаємо визначення фінансової безпеки підприємства як його специфічної динамічної здатності до створення та підтримки на підприємстві таких фінансових умов, в яких вплив на підприємство як зовнішніх факторів, так і внутрішніх чинників не призводить до процесів, що є негативними з точки зору фінансового забезпечення діяльності та / або розвитку підприємства і його фінансового стану. Незважаючи на наявність відмінностей у підходах до визначення фінансової безпеки на рівні країни та підприємства, як свідчить експлікація взаємозв'язків між ними, на практиці фінансова безпека країни практично завжди створює передумови для забезпечення фінансової безпеки підприємств(а), що розміщені(о) та працюють(є) на території цієї країни. Зауважимо також, що фінансова безпека підприємств з зовнішньоекономічною діяльністю може залежати від фінансової безпеки не однієї, а декількох (іноді навіть багатьох) країн. І навпаки, фінансова безпека якомога більшої кількості підприємств в країні створює підґрунтя для

стійкості фінансової системи країни, а отже є важливим елементом у процесі забезпечення її фінансової безпеки.

Варто наголосити, що з нашої точки зору показники, які характеризують фінансову безпеку підприємств у своїй сукупності, є такими, що доцільно включати до переліку показників фінансової безпеки країни за умови її комплексного оцінювання та аналізу. Водночас, управляючи підприємствами (особливо під час розробки стратегій розвитку та конкуренції підприємств, тобто у процесі стратегічного управління ними) та відстежуючи вплив зовнішніх факторів на їх діяльність, варто брати до уваги і динаміку інтегрального показника економічної безпеки, акцентуючи увагу на такому його субіндексі, як фінансова безпека.

З'ясувавши у чому полягає сутність та який взаємозв'язок між фінансовою безпекою країни та підприємств(а), визначимо ймовірні ризики, що можуть стати на заваді забезпеченню цієї безпеки. Наші дослідження результатів управління діяльністю українських підприємств свідчать, що за умови прояву одного чи низки ризиків підприємство цілком імовірно за певних несприятливих обставин потрапляє у небезпечний фінансовий стан та нездатне реалізувати не тільки стратегію інноваційного розвитку, але й таку, що не пов'язана з інноваційними змінами. До таких ризиків, з нашої точки зору, варто відносити:

1. Ризик порушення фінансової стійкості, що виникає внаслідок, передусім, нераціональної структури капіталу. Це може призвести до фінансової кризи, а в гіршому випадку – до банкрутства підприємства.

2. Ризик неплатоспроможності, що виникає внаслідок нестачі обсягу ліквідних активів і тиску з боку постачальників або споживачів шляхом нав'язування неприйнятних умов оплати товарів або послуг. Це, в свою чергу, може призвести до збільшення кредиторської і зменшення дебіторської заборгованості і стати причиною втрати фінансової стійкості у певні періоди ведення господарської діяльності.

3. Інфляційний ризик, що пов'язаний зі зростанням рівня інфляції та розглядають як зовнішній. Підприємство на нього немає впливу, але потребує прогнозування всіх обставин його можливої реалізації: від зменшення реальної вартості грошових активів до знецінення доходів і прибутків підприємства і т.п.

4. Процентний ризик спричинений зміною процентної ставки (кредитної та депозитної) на фінансовому ринку, що може призвести до збільшення виплат за кредитом та зменшення доходів від депозитів за їх наявності.

5. Інвестиційний ризик, що пов'язують з невдалим вибором фінансових інструментів для інвестування або фінансовими ускладненнями або банкрутством компанії, в яку були вкладені інвестиції. Це може призвести до втрати вкладеного капіталу або зменшення очікуваного доходу.

6. Валютний ризик, що виникає внаслідок короткострокових або довгострокових коливань валютного курсу. Цей ризик призводить до зменшення натуральної вартості валюти у зв'язку зі зростанням інфляції в країні або до виникнення непередбачуваних фінансових витрат у експортерів або імпортерів, зважаючи на те, в який бік здійснюється коливання або зменшення прибутку від поточних операцій і втрати певного ринкового сегменту або конкурентоздатності підприємства.

7. Ризик втраченої вигоди спричинений нездійсненням певних заходів, здійсненням помилкових заходів або несвоєчасним прийняттям управлінських рішень. Цей ризик призводить до виникнення непрямих збитків або зменшення очікуваного прибутку.

8. Ризик шахрайства, який може виникнути внаслідок недобросовісної роботи фінансових партнерів або працівників підприємства і негативно вплинути на його стабільність і життєздатність.

Коли підприємство здійснює зовнішньоекономічну діяльність, то для його фінансової безпеки не менш значущими є так звані ризики країн (або країнові ризики). Ці ризики, як правило, поділяють на макроекономічні та

політичні. Перші пов'язані з нестійкістю макроекономічних параметрів країни, а другі – з наслідками, що «...виникають в результаті майбутніх змін політики тієї чи іншої країни, невизначеності і нестабільності урядового курсу по відношенню до бізнесу або інвесторів».

Зауважимо, що суто економічну складову країнового ризику часто поділяють залежно від рівня впливу. Так, на рівні держави визначають так званий суверенний ризик – ризик неплатоспроможності, що асоціюється з наданням позик іноземним урядам; а на рівні компаній та підприємств – трансфертний ризик, тобто ризик того, що при проведенні економічної політики окрема країна може накласти обмеження на переведення капіталу, дивідендів і відсотків іноземним кредиторам і інвесторам. Прояв політичних ризиків, як свідчить міжнародний досвід, здатен кардинально змінити економічну ситуацію в країні та загрожувати не тільки її фінансовій безпеці, але й навіть існуванню самої країни на мапі світу. Політична нестабільність, що на практиці прямо впливає на фінансову безпеку та може посилювати фінансові ризики, є одним з ключових чинників при визначенні країнових ризиків за різними методиками.

Таким чином, нами обгрунтовано сутність фінансової безпеки на макро- та мікрорівнях та доведено, що ці поняття щільно пов'язані між собою.

1.2. Методичні засади аналізу фінансового стану підприємства у напрямку фінансової безпеки

Серед існуючих в економічній науці підходів до дослідження економічної та фінансової безпеки країни та управління її забезпеченням можна виділити дві групи. Перша – це вузькоспеціалізований підхід, який передбачає аналіз окремих сторін безпеки суб'єктів господарювання або окремих видів безпеки у відокремленні від інших, наприклад безпека праці, екологічна, та ін., тобто спрощене тлумачення безпеки, розгляд її тільки в

якомусь одному аспекті або їх сукупності. Другий підхід – економічна безпека у цьому випадку розглядається, по-перше, як діяльність певних соціальних суб'єктів, як сфера відносин, що виникають між ними; сфера, в якій функціонує і розвивається суспільна, групова та індивідуальна свідомість; по-друге, як предмет теоретичного й емпіричного пізнання; по – третє, як об'єкт аналізу з позицій політики, права, моралі. Таке тлумачення, зокрема, фінансової безпеки передбачає широкий спектр методологічних засад її оцінки, вимірювання, нейтралізації небезпек тощо.

Фінансова безпека підприємства – це захищеність діяльності підприємств від негативних впливів зовнішнього і внутрішнього середовища, спроможність швидко усунути різноманітні загрози або пристосуватися до зовнішніх умов без негативних наслідків для підприємства. Крім того, фінансова безпека підприємств – це найбільш ефективне використання фінансових ресурсів, які забезпечують стабільне їх функціонування та розвиток. Слід зауважити, що ефективне використання фінансових ресурсів неможливе без ефективного використання всього сукупного ресурсного потенціалу підприємства.

Важливим методологічним аспектом ефективного управління фінансовою безпекою підприємства є максимізація його ринкової вартості. На думку І.О. Бланка концепція максимізації ринкової вартості підприємства має наступні особливості, які відрізняють її від інших моделей визначення головної мети підприємства за рахунок наявності певних переваг:

- вона визначає власників як головних суб'єктів в системі економічних відносин, пов'язаних з діяльністю підприємства, гармонізує їхні економічні, включаючи фінансові, інтереси, а також поточні і перспективні цілі розвитку;
- інтегрує основні цілі і задачі ефективного функціонування різних служб і підрозділів підприємства у вигляді місії;
- критерій зростання ринкової вартості підприємства має більш широкий спектр і більш глибокий потенціал росту у порівнянні з іншими цільовими критеріями;

- забезпечує можливість оцінки більш віддаленої перспективи функціонування підприємства у порівнянні з іншими моделями;
- реалізує найбільш повну інформацію щодо функціонування підприємства у порівнянні з іншими моделями;
- повністю відображає увесь спектр фінансових відносин і основних фінансових рішень підприємства;
- виступає найбільш усеосяжним критерієм ефективності використання капіталу підприємства;
- моніторинг ринкової вартості підприємства слугує одним з найбільш ефективних засобів контролю інвесторів за діями менеджерів.

Наведене вище чітко і комплексне визначення переваг надає можливість більш глибоко підійти до обґрунтування об'єктивної необхідності забезпечення в ринкових умовах належного рівня його фінансової безпеки.

Методологічні основи управління фінансовою безпекою підприємства формуються на підставі системного підходу до розуміння процесу управління підприємством. Так, Н. Метеленко, визначаючи організацію управління промисловим підприємством, як систему, що «являє собою сукупність елементів, пов'язаних між собою та таких, що мають динамічний характер» [28, с. 122], робить акцент на динамічності і саме цей наголос, на нашу думку, є тією уточнюючою складовою визначення, що виводить його на найсучасніший рівень та дозволяє застосовувати в методології вимірювання, визначення та управління фінансовою безпекою.

До певних меж підприємство як система спроможна сама нейтралізувати загрози різного роду, чому сприяє сталість її структури. У такому разі, критерієм сталого функціонування системи можна вважати рівень її безпеки. Це в повній мірі відноситься і до фінансової системи підприємства. Більше того, можна стверджувати, що безпека визначає сам факт існування і функціонування системи: якщо відсутня безпека системи, то остання не може існувати. Певна міра фінансової безпеки є гарантією сталості і визначається шляхом оцінки видалення поточного стану фінансової

системи за межі, яка означає перехід до нестійкого (кризового) стану. Звідси можна зробити висновок, що розвиток і сталість є найважливішими характеристиками безпеки фінансової системи підприємства. Без наявності цих характеристик неможливим буде і само існування поняття «фінансова безпека».

Таким чином, стан системи буде сталим, якщо при її функціонуванні в умовах дії різного роду загроз, рівень безпеки не буде виходити за певні межі, які мають граничні значення.

Фінансова діяльність будь-якого підприємства являє собою економічні відносини, які виникають у процесі формування виробничих фондів, виробництва і реалізації продукції, утворення власних фінансових ресурсів, залучення зовнішніх джерел фінансування, їх розподілу й використання. За своїм економічним змістом сукупність фінансових відносин підприємства можна систематизувати по наступним напрямках:

– між засновниками підприємства – пов'язані з формуванням статутного капіталу і його використанням; - між підприємством і зовнішнім середовищем – пов'язані з виробництвом і реалізацією продукції, виникненням знову створеної вартості;

– між певним підприємством та іншими організаціями – пов'язані з емісією й розміщенням цінних паперів, взаємним кредитуванням, пайовою участю;

– між підрозділами підприємства або підприємством і вищестоящою організацією – пов'язані з виконанням взаємних фінансових зобов'язань;

– між підприємством і працівниками та власниками – пов'язані з розподілом і використанням доходів, виплатою дивідендів по акціях;

– між підприємством і фінансовою системою держави – пов'язані зі сплатою податків і платежів у бюджет, формуванням позабюджетних фондів, одержанням асигнувань, наданням податкових пільг, застосуванням штрафних санкцій;

– між підприємством і банківською системою – в процесі збереження коштів у банках, одержання й погашення позичок, сплати відсотків за кредит, надання банківських послуг;

– між підприємством і страховими компаніями, які виникають при страхуванні майна, працівників і різних ризиків.

Таким чином, реалії української економічної дійсності спонукають до необхідності створення систем фінансової безпеки підприємств, які забезпечуватимуть стан захищеності їхніх життєво важливих інтересів від недобросовісної конкуренції, протиправної діяльності кримінальних формувань й інших зовнішніх і внутрішніх загроз. Такі системи безпеки повинні бути орієнтовані на збереження функціонування й розвиток підприємств відповідно до їхніх статутних цілей, визначеної місії, підтримки стану юридичних і економічних відносин, організаційних зв'язків, матеріальних, фінансових й інтелектуальних ресурсів, за яких гарантується стабільність діяльності, комерційний успіх, прогресивний науково-технічний і соціальний розвиток підприємства.

Фінансовий аналіз – логічний метод наукового дослідження, суть якого полягає в уявному або практичному розчленуванні єдиного цілого на складові частини й вивчення їх у всій багатоманітності суттєвих взаємозв'язків.

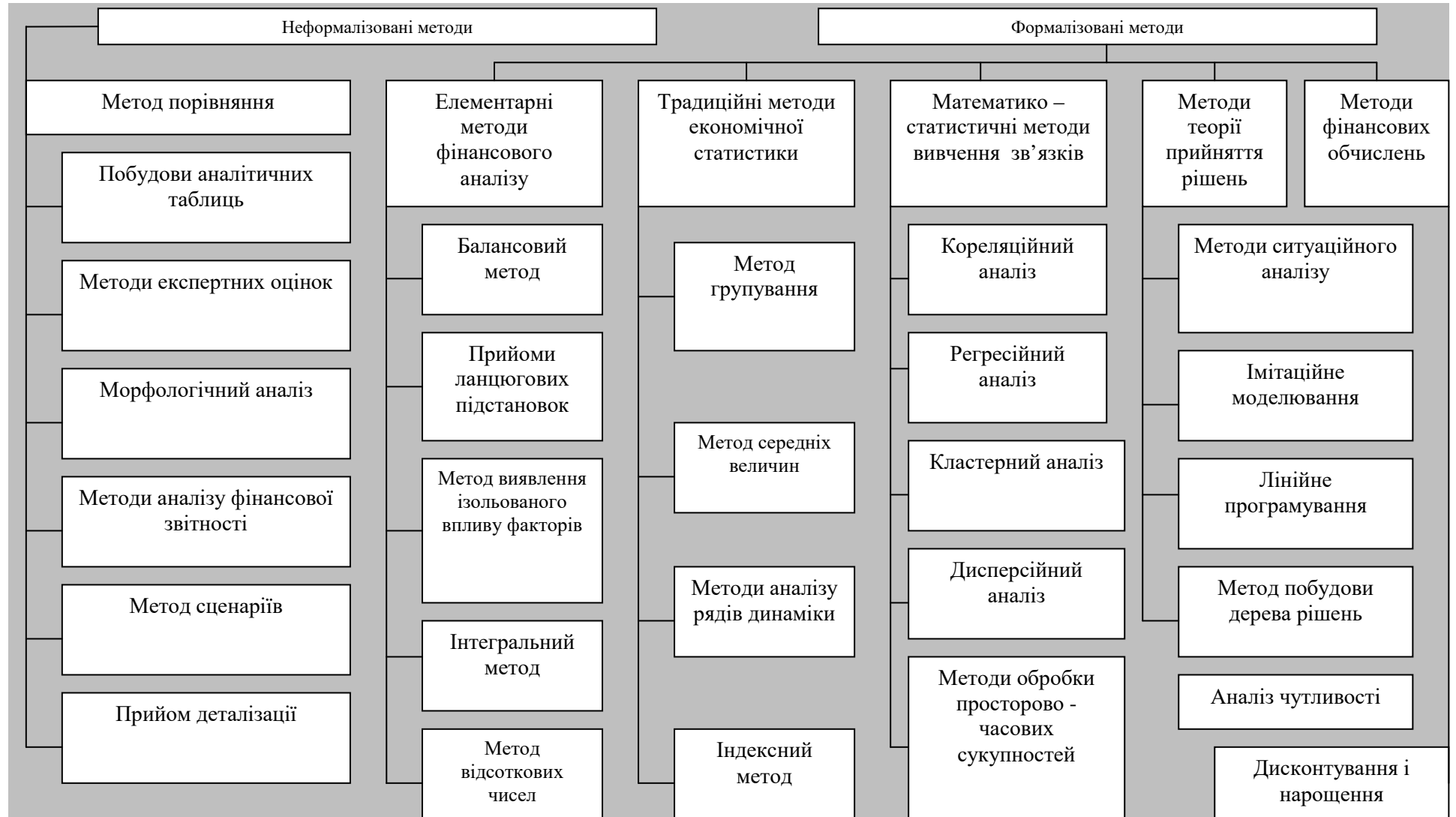
Важливим чинником стабільного фінансового стану є забезпеченість підприємства достатнім обсягом фінансових ресурсів. Забезпеченість фінансовими ресурсами в межах розрахункової потреби та їх раціональне використання створюють широкі можливості для подальшого покращання виробничих і комерційних показників діяльності підприємства, підвищення ефективності та якості праці [4, с.122]. У свою чергу, фінансовий стан підприємства прямо залежить від його діяльності. За успішного виконання та перевиконання плану з виробництва і реалізації продукції, товарів, виконання робіт, надання послуг, зниження їх собівартості підприємство одержує надплановий прибуток, утворюються додаткові джерела коштів,

що в кінцевому результаті сприяє зміцненню фінансового стану підприємства. Отже, фінансовий стан і результати діяльності підприємства залежать один від одного. Тому резерви подальшого поліпшення фінансового стану – це передусім покращення фінансової стійкості підприємства та зміцнення його фінансової безпеки [41 – 52].

Питання розробки методики аналізу фінансового стану підприємств розглядалися в працях зарубіжних науковців і практиків, зокрема М.І. Баканова, І.Т. Балабанова, О.М. Волкової, А.І. Ковальова, В.В. Ковальова, М.Н. Крейніної, Р.С. Сайфуліна, Г.В. Савицької, М.О. Федотової, А.Д. Шеремета; Л. Бернстайна, А. Гропелі, Е. Нікбахта, Е. Хелферта та ін. Вагомий внесок у розробку методичних засад оцінки фінансового стану за вітчизняним досвідом внесли вчені-економісти О.І. Барановський, А.І. Даниленко, І.В. Зятковський, В.М. Івахненко, Л.А. Лахтіонова, О.Г. Мендрул, В.О. Мец, О.В. Павловська, В.М. Суторміна, О.О. Терещенко, М.Г. Чумаченко, А.В. Чупіс та ін.

Класифікація методів фінансового аналізу представлена на рис.1.1.

Алгоритм здійснення горизонтального та вертикального аналізу представлений в табл. 1.1. Ми бачимо, що ефективним є проведення одночасно горизонтального і вертикального аналізу з метою отримання інформації щодо динаміки, складу та структури активів.

Рис. 1.1. Класифікація методів фінансового аналізу

Таблиця 1.1

Алгоритм горизонтального та вертикального аналізу активів підприємства

Назва статей балансу (активи)	Код рядка	На початок року		На кінець року		Зміни		
		Абсолютні значення, тис. грн.	Питома вага в структурі, %	Абсолютні значення, тис. грн.	Питома вага в структурі, %	Абсолютні значення, тис. грн.	Питома вага в структурі, %	Темп росту, %
1	2	3	4	5	6	7=5-3	8=6-4	9=5/3*100%

За результатами горизонтального та вертикального аналізу зазвичай виконується аналіз активів та джерел їх формування за ліквідністю з метою подальшого аналізу платоспроможності, оборотності і т.д. Інструментарій фінансового аналізу надає таку можливість з допомогою групування активів за ступенем ліквідності, а пасивів – за терміновістю настання і виконання зобов'язань (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Аналіз ліквідності балансу підприємства

Позначення	Назва групи	Формула розрахунку
Активи підприємства		
A1	Найбільш ліквідні активи	$A1=A1160+A1165$
A2	Активи, що швидко реалізуються	$A2=A1103+A1104+A1120+A1125+A1130+A1135+A1140+A1145+A1155$
A3	Активи, що повільно реалізуються	$A3=A1101+A1102+A1110+A1170+A1190$
A4	Активи, що важко реалізуються	$A4=A1095$
Пасиви підприємства		
П1	Найбільш строкові зобов'язання	$П1=П1615$
П2	Короткострокові пасиви	$П2=П1695+П1700+П1800-П1615$
П3	Довгострокові пасиви	$П3=П1595$
П4	Постійні пасиви	$П4=П1495$
Умови абсолютної ліквідності балансу підприємства		
$A1 > П1; A2 > П2; A3 > П3; A4 < П4.$		

Важливою складовою аналізу фінансового стану є аналіз фінансової стійкості. Як вважають науковці [32 – 40], аналіз фінансової стійкості є

обов'язковою складовою аналізу фінансової безпеки підприємства. Механізм аналізу за абсолютними показниками фінансової стійкості представлено в табл. 1.3 – 1.5.

Таблиця 1.3

Показники видів джерел фінансування запасів

№ п/п	Найменування показника	Формула розрахунку
1	Власний оборотний капітал	$K_{\text{вок}} = 1П - 1А$
2	Власні і довгострокові залучені джерела формування запасів	$K_{\text{вдз}} = K_{\text{вок}} + ДЗ (2П)$
3	Загальні джерела формування запасів	$K_{\text{здз}} = K_{\text{вдз}} + \text{Короткострокові кредити банків}$

Таблиця 1.4

Показники забезпеченості запасів джерелами формування

№ п/п	Найменування показника	Формула розрахунку
1	надлишок (+) або дефіцит (-) власних оборотних коштів	$\pm \Phi_{\text{вок}} = K_{\text{вок}} - З$
2	надлишок (+) або дефіцит (-) власних і довгострокових залучених джерел формування запасів	$\pm \Phi_{\text{вдз}} = K_{\text{вдз}} - З$
3	надлишок (+) або дефіцит (-) загальних джерел формування запасів	$\pm \Phi_{\text{здз}} = K_{\text{здз}} - З$

Таблиця 1.5

Типи фінансової стійкості підприємства

Показники	Тип фінансової стійкості			
	Абсолютна фінансова стійкість	Нормальна фінансова стійкість	Нестійке фінансове положення	Кризове фінансове становище
$\pm \Phi_{\text{вок}} = K_{\text{вок}} - З$	$\Phi^{\text{вок}} \geq 0$	$\Phi^{\text{вок}} < 0$	$\Phi^{\text{вок}} < 0$	$\Phi^{\text{вок}} < 0$
$\pm \Phi_{\text{вдз}} = K_{\text{вдз}} - З$	$\Phi^{\text{вдз}} \geq 0$	$\Phi^{\text{вдз}} \geq 0$	$\Phi^{\text{вдз}} < 0$	$\Phi^{\text{вдз}} < 0$
$\pm \Phi_{\text{здз}} = K_{\text{здз}} - З$	$\Phi^{\text{здз}} \geq 0$	$\Phi^{\text{здз}} \geq 0$	$\Phi^{\text{здз}} \geq 0$	$\Phi^{\text{здз}} < 0$

Результати розрахунку абсолютних показників фінансової стійкості надають змогу здійснити розрахунок системи коефіцієнтів фінансової стійкості, які є вагомими індикаторами, що характеризують фінансову безпеку підприємства (табл. 1.6).

Відносні показники фінансової стійкості характеризують такі напрями: питому вагу власних оборотних активів у відношенні до загального обсягу оборотних активів; частку запасів в оборотних активах; відношення різних джерел фінансування до всіх видів запасів; питому вагу власного капіталу у валюті балансу; відношення власного оборотного капіталу до власного капіталу, що свідчить про маневреність власного капіталу; питому вагу довгострокового залученого капіталу у сукупному капіталі підприємства; питому вагу короткострокового залученого капіталу у сукупному капіталі; структуру залученого капіталу та інші [53 – 65].

Таблиця 1.6

Система відносних показників фінансової стійкості

Найменування показника	Алгоритм розрахунку
Частка оборотних коштів в активах, відсотків	$\frac{\text{ф. №1 р. 1195 гр. 4}}{\text{ф. №1 р. 1300 гр. 4}} \times 100$
Частка власних оборотних коштів в їх загальній сумі, відсотків	$\frac{\text{ф. №1 (р. 1495 – р. 1095) гр. 4}}{\text{ф. №1 р. 1195 гр. 4}} \times 100$
Частка власних оборотних коштів у покритті запасів, відсотків	$\frac{\text{ф. №1 (р. 1495 – р. 1095) гр. 4}}{\text{ф. №1 р. (1100-1101-1102-1103-1104-1110) гр. 4}} \times 100$
Частка запасів у оборотних активах, відсотків	$\frac{\text{ф. №1 р. (1100-1101-1102-1103-1104-1110) гр. 4}}{\text{ф. №1 р. 1195 гр. 4}} \times 100$
Коефіцієнт покриття запасів	$\frac{\text{ф. №1 р. (1495-1595-1695-1425-1430-1095) гр. 4}}{\text{ф. №1 р. (1100-1101-1102-1103-1104-1110) гр. 4}}$
Коефіцієнт фінансової автономії	$\frac{\text{ф. №1 р. 1495 гр. 4}}{\text{ф. №1 р. 1300 гр. 4}}$
Коефіцієнт фінансової залежності	$\frac{\text{ф. №1 р. 1300 гр. 4}}{\text{ф. №1 р. 1495 гр. 4}}$
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	$\frac{\text{ф. №1 р. 1495 гр. 4} - \text{ф. №1 р. 1095 гр. 4}}{\text{ф. №1 р. 1495 гр. 4}}$
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	$\frac{\text{ф. №1 р. 1595 гр. 4} + \text{ф. №1 р. 1695 гр. 4}}{\text{ф. №1 р. 1300 гр. 4}}$
Коефіцієнт структури довгострокових вкладень	$\frac{\text{ф. №1 р. 1595 гр. 4}}{\text{ф. №1 р. 1095 гр. 4}}$

Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	$\frac{\Phi. \text{№}1 \text{ p. } 1595 \text{ гр. } 4}{\Phi. \text{№}1 \text{ p. } 1595 \text{ гр. } 4 + \Phi. \text{№}1 \text{ p. } 1495 \text{ гр. } 4}$
Коефіцієнт структури позикового капіталу	$\frac{\Phi. \text{№}1 \text{ p. } 1595 \text{ гр. } 4}{\Phi. \text{№}1 \text{ p. } 1595 \text{ гр. } 4 + \Phi. \text{№}1 \text{ p. } 1695 \text{ гр. } 4}$
Коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів	$\frac{\Phi. \text{№}1 \text{ p. } 1595 \text{ гр. } 4 + \Phi. \text{№}1 \text{ p. } 1695 \text{ гр. } 4}{\Phi. \text{№}1 \text{ p. } 1495 \text{ гр. } 4}$
Показник фінансового леввериджу	$\frac{\Phi. \text{№}1 \text{ p. } 1300 \text{ гр. } 4 - \Phi. \text{№}1 \text{ p. } 1495 \text{ гр. } 4}{\Phi. \text{№}1 \text{ p. } 1495 \text{ гр. } 4}$
Коефіцієнт забезпечення власними засобами	$\frac{\Phi. \text{№}1 (\text{p. } 1495-1520-1521-1525-1526-1530-1535-1540-1545-1665-\text{p. } 1095) \text{ гр. } 4}{\Phi. \text{№}1 \text{ p. } 1195 \text{ гр. } 4}$

Важливим етапом фінансового аналізу у напрямку оцінки фінансової безпеки є розрахунок показників оборотності, що характеризують ефективність використання ресурсів підприємства (трудових, основних засобів, матеріальних ресурсів, фінансових ресурсів). Основні показники оборотності представлені в табл. 1.7.

Таблиця 1.7

Показники оборотності активів підприємства та їх елементів

Період оборотності Найменування коэффициента заборгованості (ПОдз)	Дає розрахункову кількість днів для Призначення і судити, коефіцієнта дебіторами	Кількість днів у періоді Формула розрахунку /Кодз
Період оборотності активів заборгованості (ПОкз)	Дозволяє оцінити ефективність використання підприємством всіх погашення кредиту, отриманого від найвпливовіших незалежно від джерел їх залучення.	Кількість днів у періоді ((Гр.3+Гр.4)/2) Ф1.
Період оборотності запасів (ПОз) коэффициента заборгованості (ПОдз)	Характеризує період часу протягом якого запаси перетворюються в протягом звітного періоду реалізовані товари	Кількість днів у періоді р. 2000 Ф2 / р. 1125 – р. 1155 ((Гр.3+Гр.4)/2)Ф1
Тривалість операційного циклу коэффициента оборотності	Визначає, скільки днів у середньому потрібно для виробництва, продажу і показує скільки оборотів необхідно обігати продукції підприємства.	ПОоз+ПОдз
Тривалість оборотності кредиторської заборгованості (КОкз)	Показує, скільки днів у середньому потрібно для повного обороту оборотного капіталу	р. 2050 Ф2 / р. 1610 - 1650 ((Гр.3+Гр.4)/2)Ф1 ПОоз+ПОдз-ПОкз
Коефіцієнт оборотності запасів (КОз)	Показує, скільки разів запаси перенесли свою вартість на готові вироби.	р. 2050 Ф2 / р. 1100 ((Гр.3+Гр.4)/2)Ф1
Період оборотності активів (ПОа)	Дає розрахункову кількість днів, за яку здійснюється повний оборот загальної вартості активів.	Кількість днів у періоді / Коа

Важливим є розрахунок так званого «золотого правила» економіки підприємства, згідно якого прибуток повинен зростати більш високими темпами, ніж обсяг реалізації продукції та вартість майна підприємства. Це означає, що витрати виробництва повинні, знижуватись, а ресурси підприємства використовуватись ефективніше. Оптимальним вважають наступне співвідношення:

$$T_{\text{ПР}} > T_{\text{Р}} > T_{\text{К}} > 100\% \quad (1.1)$$

де $T_{\text{ПР}}$ – темп росту прибутку до оподаткування, %;

$T_{\text{Р}}$ - темп росту обсягу реалізації, %;

$T_{\text{К}}$ – темп росту авансованого капіталу, %.

Якщо вищезазначені умови виконуються, то це є свідченням того, що: обсяг реалізації продукції зростає більш високими темпами, ніж вкладений капітал, тобто, ресурси підприємства використовуються більш ефективно; прибуток підприємства збільшується більш інтенсивно, ніж обсяг реалізації, що свідчить про відносне зниження витрат виробництва; економічний потенціал підприємства зростає, оскільки всі темпи зміни показників більші за 100%.

Фінансовий аналіз показників рентабельності висвітлює спроможність підприємства отримувати прибуток – валовий прибуток, операційний прибуток, чистий прибуток, зокрема чистий прибуток – є основним джерелом фінансування інвестиційних потреб підприємства, тому він є індикатором фінансової безпеки підприємства. У зв'язку із цим особливу увагу при здійсненні процесу дослідження фінансового стану приділяється горизонтальному та вертикальному аналізу звіту про фінансові результати, який виконується аналогічно аналізу балансу (див. табл. 1.1).

При оцінюванні рентабельності використовують поряд із загальними показниками рентабельності (табл. 1.8), показники рентабельності, що

характеризують ефективність окремих видів діяльності, ефективність елементів майна і т.д. Рентабельним є такий стан діяльності, коли протягом певного періоду отримані доходи перевищують витрати, створюється і накопичується прибуток. Показники рентабельності відображають економічну ефективність діяльності. Вони адекватніше, ніж прибуток, відображають результати діяльності підприємства; враховуються при розробці інвестиційної, цінової політики тощо. Показники економічної ефективності (рентабельності) залежно від обраної бази для зіставлення поділяються на три групи: витратні, ресурсні, доходні, основні з них представлені в табл. 1.8.

Таблиця 1.8

Показники рентабельності підприємства

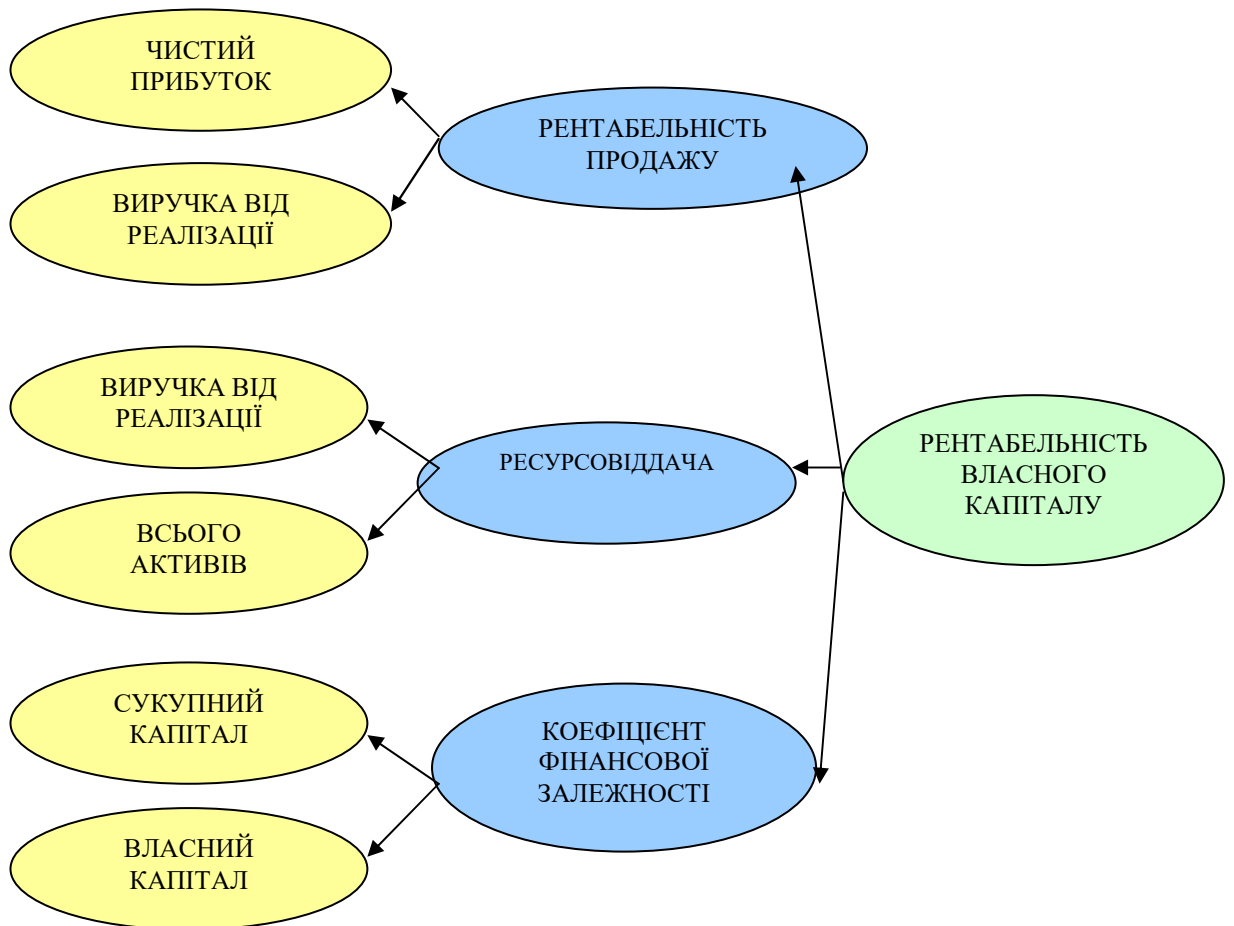
Показник	Формула розрахунку
Рентабельність продукції	$R_{пр} = p. 2090 \text{ Ф № 2} / p. 2050 \text{ Ф.№ 2} * 100 \%$
Рентабельність операційної діяльності	$R_{од} = p. 2190 \text{ Ф № 2} / p. (2050 + 2130 + 2150 + 2180) \text{ Ф № 2} * 100 \%$
Рентабельність звичайної діяльності	$R_{зд} = p. 2290 \text{ Ф № 2} / p. (2050 + 2130 + 2150 + 2180 + 2250 + 2255 + 2270) \text{ Ф № 2} * 100 \%$
Рентабельність підприємства	$R_{під} = p. 2350 \text{ Ф № 2} / p. 1300 \text{ (гр. 3 + 4)} * 0,5 \text{ Ф.№ 1} * 100 \%$
Рентабельність власного капіталу	$R_{вк} = p. 2290 \text{ Ф № 2} / p. 1495 \text{ (гр. 3 + 4)} * 0,5 \text{ Ф.№ 1} * 100 \%$
Рентабельність залученого капіталу	$R_{зк} = p. 2290 \text{ Ф № 2} / (p. 1595 \text{ (гр. 3 + 4)} * p. 1695 \text{ (гр. 3 + 4)} * 0,5) \text{ Ф.№ 1} * 100 \%$
Рентабельність перманентного капіталу	$R_{пк} = p. 2290 \text{ Ф № 2} / (p. 1495 \text{ (гр. 3 + 4)} * p. 1595 \text{ (гр. 3 + 4)} * 0,5) \text{ Ф.№ 1} * 100 \%$
Рентабельність необоротних активів	$R_{на} = p. 2290 \text{ Ф № 2} / p. 1095 \text{ (гр. 3 + 4)} * 0,5 \text{ Ф.№ 1} * 100 \%$

Рентабельність оборотних активів	$Roa = p. 2290 \Phi \text{ № } 2 / p. 1195 (\text{гр. } 3 + 4) * 0,5 \Phi. \text{ № } 1 * 100 \%$
----------------------------------	---

З метою визначення резервів росту ділової активності та рентабельності в практиці фінансового контролінгу використовується модель корпорації Дюпон [36 – 39, 67 – 70]. Призначення моделі – визначити фактори, що впливають на ефективність роботи підприємства й оцінити цей вплив. Оскільки існує безліч показників рентабельності, аналітиками цієї фірми обраний один, на їхню думку, найбільш значимий – рентабельність власного капіталу. Рентабельність власного капіталу, як вважають більшість авторів теорії фінансового менеджменту та фінансового контролінгу, є найбільш значущим показником, який уособлює в собі ефективність всіх трьох видів діяльності підприємства: операційної, фінансової та інвестиційної (рис. 1.2).

Так, рентабельність продажу, що розрахована за чистим прибутком свідчить про ефективність операційної, інвестиційної та фінансової діяльності та характеризує здатність підприємства та бізнесу в цілому накопичувати чистий прибуток для забезпечення економічного зростання та розвитку. У підсумку він свідчить про ефективність основного виду діяльності (бізнес).

Коефіцієнт оборотності активів – комплексний показник ефективності використання ресурсів, що інвестовані в активи (майно) підприємства. У підсумку цей показник свідчить про ефективність інвестиційної діяльності, тобто показує наскільки ефективно всі кошти, що інвестовані в основний та оборотний капітал повертаються підприємству протягом року у вигляді виручки від реалізації продукції.

Рис. 1.2. Модифікована схема факторного аналізу фірми “DuPont”

Нарешті, коефіцієнт фінансової залежності свідчить про оптимальність структури капіталу, тобто про ефективність фінансової діяльності.

Для проведення аналізу змодельюємо факторну модель коефіцієнта рентабельності власного капіталу, схематичне зображення моделі корпорації

В основу наведеної вище схеми аналізу закладена наступна детермінована модель:

$$R_{\text{ROE}} = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Власний капітал}} = R_{\text{NMP}} \times P_{\text{від}} \times k_{\text{зал}}, \quad (1.2)$$

де R_{NMP} – чиста рентабельність продажу;

$P_{\text{від}}$ – ресурсовіддача (коефіцієнт оборотності активів або коефіцієнт трансформації);

$k_{\text{зал}}$ – коефіцієнт фінансової залежності.

Таким чином, аналіз фінансового стану підприємства в контексті фінансової безпеки здійснюється за допомогою інструментарію фінансового аналізу та за технологією фінансового менеджменту.

1.3. Теоретичні основи застосування дискримінантних моделей при управлінні фінансовою безпекою підприємства

При здійсненні оцінки фінансової безпеки, прогнозування ймовірності банкрутства по кожному з підприємств виділяється деяка кількість показників, що характеризують його фінансове становище. Причому, в аналіз можуть бути включені дані за відповідними показниками і за ряд років, що дозволяє оцінити схильність підприємства до банкрутства з урахуванням фактору часу.

Важливим підходом до прогнозування банкрутства підприємств на підставі економіко-математичних методів є імітаційне моделювання [68 – 72]. Методи розрахунку ймовірності банкрутства на основі імітаційного моделювання доцільно застосовувати в умовах вітчизняної економіки при оцінюванні рівня фінансової безпеки суб'єктів підприємництва. Дана група методів заснована на розрахунку ймовірності банкрутства підприємства шляхом аналізу результатів, що дозволяє оцінити схильність підприємства до банкрутства в майбутньому. Так, менш фінансово стійкі підприємства мають більшу ймовірність збанкрутувати в найближчий період, чим більше стійкі. З економіко-математичних методів, використовуваних для прогнозування банкрутства підприємств, найбільше часто застосовуваним на практиці є дискримінантний аналіз.

Дискримінантний аналіз є найважливішим інструментом під час вирішення задач класифікації. На відміну від інших методів, дискримінантний аналіз дозволяє досліднику спрогнозувати, до якого класу належить новий об'єкт. Він містить статистичні методи класифікації багатовимірних об'єктів у ситуації, коли дослідник має так звані навчальні

вибірки (класифікація з навчанням). Незважаючи на багато обмежень під час виконання даного методу, дискримінантний аналіз доцільно застосовувати в комплексі з іншими методиками багатовимірного статистичного аналізу. У світовій та вітчизняній практиці найбільш поширеними моделями оцінки ймовірності банкрутства є моделі на основі дискримінантного аналізу. Суть дискримінантного аналізу полягає в тому, що за допомогою математично-статистичних методів будується функція та обчислюється інтегральний показник, на підставі якого з певною ймовірністю можна передбачити банкрутство суб'єкта господарювання. Однією з найвідоміших моделей однофакторного дискримінантного аналізу є модель Бівера. Його дослідження свідчать, що за 5 років до фінансової кризи характерним є розрив між фінансовими показниками неспроможних та стабільних підприємств. За основу досліджень Бівер взяв 30 найбільш використовуваних показників та згрупував їх у групи за однорідністю. З кожної групи Бівер вибрав по одному показнику, що й склало модель прогнозування банкрутства. Ця методика не відображає всіх сторін діяльності компанії і не є універсальною методикою для прогнозу ймовірності банкрутства. Основною її проблемою є те, що значення деяких показників свідчить про позитивний розвиток підприємства, а інших про незадовільний [75].

На думку Г. Островської та О. Квасовського, використання у сучасній національній аналітичній практиці зарубіжних моделей прогнозування вірогідності банкрутства, побудованих за допомогою апарату мультиплікативного дискримінантного аналізу, обмежується тим, що такі ймовірнісні оцінки можуть спотворено відображати реальний стан речей на підприємстві. Це зумовлюється як неадекватністю згаданих моделей вітчизняним умовам господарювання та нормативно-правовому забезпеченню, яке регламентує їх діяльність, так і недосконалістю цих методик, а саме:

- наявна певна часова невідповідність, оскільки моделі, розроблені на

- основі емпіричного матеріалу багаторічної давності, застосовуються в сучасних економічних умовах, часто ускладнених явищами глобальних і локальних фінансово-економічних криз;
- не враховуються значні відмінності у чинниках, які впливають на фінансовий стан підприємств у країнах, де на основі емпіричного матеріалу розроблені вказані моделі, та Україні (інфляція, фондо-, енерго-, трудомісткість виробничих процесів тощо);
  - присутні розбіжності у порядку ведення обліку відповідно із міжнародними та національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку та розрахунку окремих показників, які використовуються у закордонних методиках, а також невідповідність між балансовою і ринковою вартістю різних видів активів і пасивів;
  - наявність методологічного недоліку, закладеного в самій побудові комплексного інтегрованого показника на основі моделі суми коефіцієнтів, яка може давати недостовірний результат оцінювання;
  - не враховується галузева специфіка функціонування підприємств, яка суттєво впливає на вагові параметри коефіцієнтів дискримінантних функцій;
  - вагові значення коефіцієнтів в окремих моделях не збалансовані, комплексно не відображають усі аспекти ліквідності, платоспроможності, прибутковості, ділової активності та конкурентоспроможності підприємства;
  - більшість моделей не містить детальної типології ступенів фінансової стійкості фірм та їхньої схильності до банкрутства на основі диференціації граничних значень інтегральних показників;
  - достовірність прогнозу ймовірності банкрутства з часом суттєво знижується і на тривалу перспективу може бути досить низькою;
  - за допомогою застосування дискримінантних функцій отримують лише прогноз щодо вірогідності критичної неплатоспроможності підприємства в майбутньому та не отримують інформації про

можливості його перспективного розвитку;

- спектр зацікавлених осіб, які можуть використовувати для аналізу зарубіжні моделі діагностики банкрутства, істотно обмежується тим, що даних типових форм фінансової звітності, які підлягають офіційному оприлюдненню, може бути недостатньо для обчислення значення інтегрального показника багатofакторної дискримінантної функції [76].

Дискримінантні моделі прогнозування ймовірності банкрутства систематизовано та представлено в табл. 1.9 – 1.11.

У сучасних умовах, доцільно виділити дві групи моделей: моделі вчених економічно розвинутих країн, перевагами яких є досить суттєвий обсяг опрацьованої статистичної інформації та велика емпірична база застосування на практиці, недоліками даних моделей є необхідність адаптувати їх до реалій здійснення бухгалтерського обліку та практичної діяльності українських підприємств; моделі вчених України та країн СНД, для яких переваги та недоліки моделей закордонних вчених міняються місцями, тобто ці моделі легко адаптувати до практичних умов здійснення фінансово – господарської діяльності українських підприємств, однак, вони не має великої статистичної бази дослідження і не досить ретельно перевірені на практиці.

Оцінка ймовірності банкрутства тільки за моделями іноземних фахівців не відображає дійсний стан підприємства, тому потрібно застосовувати досвід вітчизняних фахівців та фахівців з країн СНД. У таблиці 1.5 наведено моделі оцінки ймовірності банкрутства, що були розроблені вітчизняними науковцями та науковцями з країн СНД. Окремо доцільно дослідити моделі оцінки ймовірності банкрутства, що були розроблені органами виконавчої влади в Україні (табл. 1.6).

Таким чином, дослідження фінансового стану підприємства з метою вимірювання фінансової безпеки є процесом комплексного дослідження майна, капіталу, руху грошових коштів, руху власного капіталу,

платоспроможності, фінансової стійкості, ділової активності, рентабельності, а також дослідження ймовірності банкрутства з причини тривалої фінансової та економічної кризи, в умовах якої працюють вітчизняні підприємства. Управління фінансовим станом у напрямку мінімізації рівня фінансової безпеки є складним та багатоетапним процесом, що сприяє виведенню підприємства з кризового стану.

Таблиця 1.9

Моделі оцінки ймовірності банкрутства вчених економічно розвинутих країн

Назва моделі	Формула	Умовні позначення	Критерії оцінки
Двохфакторна модель оцінки ймовірності банкрутства Альтмана	$Z = -0,3877 - 1,0736K_{п.л.} + 0,0579K_{3,3}$	$K_{3,3}$ — відношення поточних коштів до валюти балансу; $K_{п.л.}$ — коефіцієнт поточної ліквідності.	$Z > 0$ — можливе банкрутство; $Z < 0$ — підприємство залишиться платоспроможним.
П'ятифакторна оцінка ймовірності банкрутства підприємства на основі Z — рахунку Альтмана (1968)	$Z = 1,2K_1 + 1,4K_2 + 3,3K_3 + 0,6K_4 + 1K_5$	K_1 — оборотні активи / активи; K_2 — чистий прибуток / активи; K_3 — прибуток від реалізації / активи; K_4 — статутний капітал / позикові засоби; K_5 — виручка від реалізації / активи.	$Z_{max} = 2,70$ — граничне значення показника, нижче цього значення виникає загроза банкрутства.
П'ятифакторна оцінка ймовірності банкрутства підприємства на основі Z — рахунку Альтмана (1983)	$Z = 0,717 X_1 + 0,847 X_2 + 3,107 X_3 + 0,42 X_4 + 0,995 X_5$	X_1 — власний оборотний капітал / сума активів; X_2 — нерозподілений реінвестований прибуток / сума активів; X_3 — прибуток до сплати / сума активів; X_4 — балансова вартість власного капіталу / позиковий капітал; X_5 — обсяг продажів виручка / сума активів.	$Z_{max} = 1,23$ - граничне значення показника, нижче цього значення - можливість банкрутства.
Тест на ймовірність банкрутства Р. Лису	$Z_L = 0,063X_1 + 0,092X_2 + 0,057X_3 + 0,001X_4$	X_1 — оборотні активи / активи; X_2 — прибуток від реалізації / активи; X_3 — нерозподілений прибуток / активи; X_4 — власний капітал / залучений капітал.	Граничне значення Z_L — 0,037.
Тест на ймовірність банкрутства Р. Таффлера	$Z_T = 0,53 X_1 + 0,13 X_2 + 0,18 X_3 + 0,16 X_4$	X_1 — прибуток від реалізації / короткострокові зобов'язання; X_2 — оборотні активи / зобов'язання; X_3 — короткострокові зобов'язання / активи; X_4 — виручка від реалізації / активи.	$Z_T > 0,3$ - підприємство має добрі довгострокові перспективи; $Z_T < 0,2$ - висока ймовірність банкрутства.
Тест на ймовірність банкрутства Спрінгейта	$Z_C = 1,03 X_1 + 3,07 X_2 + 0,66 X_3 + 0,4 X_4$	X_1 — робочий капітал / активи; X_2 — прибуток до сплати відсотків і податку / активи; X_3 — прибуток до сплати відсотків і податку / короткострокові зобов'язання; X_4 — виручка від реалізації / активи.	$Z_C < 0,862$ - підприємство є потенційним банкрутом.
Модель Чессера	$P = \frac{1}{1 + e^f}$ $Y = -0,20434 - 5,24K_1 + 0,0053K_2 - 6,6507K_3 + 4,4009K_4 - 0,0791K_5 - 0,102K_6$	K_1 - швидко ліквідні активи / сума активів; K_2 - обсяг реалізації / швидко ліквідні активи; K_3 - валовий прибуток / сума активів; K_4 - позиковий капітал / сума активів; K_5 - основний капітал / чисті активи; K_6 - обіговий капітал / обсяг реалізації.	$P > 0,5$ - висока ймовірність банкрутства.

<i>Продовження табл. 1.9</i>			
Назва моделі	Формула	Умовні позначення	Критерії оцінки
Модель управління звітністю банків Франції (1979 р.)	$100Z = -1,255R_1 + 2,003R_2 - 0,824R_3 + 5,221R_4 - 0,689R_5 - 1,164R_6 + 0,706R_7 + 1,408R_8 - 85,544$	<p>R_1 = фінансові витрати / валовий економічний результат; R_2 = власний капітал / позиковий капітал; R_3 = оборотні активи / поточні пасиви; R_4 = валовий економічний результат / обсяг реалізації після оподаткування; R_5 = комерційна кредиторська заборгованість / обсяг закупівлі; R_6 = відсоток зміни доданої вартості</p> $R_6 = \frac{ДВ_n - ДВ_{n-1}}{ДВ_{n-1}}$ <p>R_7 = (запаси в незавершеному виробництві - аванси клієнтів + комерційна дебіторська заборгованість) / обсяг продукції до оподаткування; R_8 = реальні інвестиції / додана вартість.</p>	<p>$Z < -0,25$ - ймовірність затримки платежів підприємством збільшується; $Z > 0,125$ - ймовірність затримки платежів підприємством незначна.</p>
Модель Фулмера	$H = 5,528V_1 + 0,212V_2 + 0,073V_3 + 1,270V_4 + 0,120V_5 + 2,335V_6 + 0,575V_7 + 1,083V_8 + 0,894V_9 - 6,075$	<p>V_1 = нерозподілений прибуток минулих років / обсяг активів; V_2 = обсяг реалізації / обсяг активів; V_3 = прибуток до оподаткування / обсяг активів; V_4 = грошовий потік / обсяг заборгованості; V_5 = заборгованість / обсяг активів; V_6 - поточні зобов'язання / обсяг активів; V_7 = log (матеріальні активи); V_8 = оборотний капітал / обсяг заборгованості; V_9 - log (прибуток до сплата відсотків та оподаткування / сплачені відсотки).</p>	<p>Настання неплатоспроможності ймовірне на 99% $H < 0$.</p>
Показник платоспроможності Z Конана і Гольдера (1970-1975 рр.)	$Z = -0,16x_1 - 0,22x_2 + 0,87x_3 + 0,10x_4 + 0,24x_5$	<p>X_1 – дебіторська заборгованість + грошові кошти / зобов'язання; X_2 – постійний капітал / всього пасивів; X_3 – фінансові витрати / виручка від реалізації; X_4 – витрати на персонал / додана вартість; X_5 – валовий прибуток / залучений капітал.</p>	<p>$Z = 0,480$ - вірогідність 100%; $Z = 0,260$ - вірогідність 90%; $Z = 0,002$ - вірогідність 80%; $Z = -0,026$ - вірогідність 70%; $Z = -0,068$ - вірогідність 50%; $Z = -0,087$ - вірогідність 40%; $Z = -0,107$ - вірогідність 30%; $Z = -0,131$ - вірогідність 20%; $Z = -0,164$ - вірогідність 10%.</p>
Метод «credit-men» Ж.Депальяна	$N = 25R_1 + 25R_2 + 10R_3 + 20R_4 + 20R_5;$ <p>$R_1 = K_{шл} / H_{бл};$ $R_2 = K_k / H_k;$ $R_3 = K_i / H_i;$ $R_4 = K_{оз} / H_{оз};$ $R_5 = K_{одз} / H_{одз}.$</p>	<p>$K_{шл}$ = (дебіторська заборгованість + грошова готівка) / короткострокова кредиторська заборгованість; K_k = власний капітал / загальні зобов'язання; K_i = власний капітал / залишкова вартість необоротних активів; $K_{оз}$ = с/в проданих товарів / запаси; $K_{одз}$ = виручка від продажу / дебіторська заборгованість.</p>	<p>Якщо $N > 100$, то фінансовий стан підприємства нормальне. Якщо $N < 100$, то фінансовий стан підприємства визиває хвилювання.</p>

Таблиця 1.10

Моделі оцінки ймовірності банкрутства вітчизняних вчених та вчених з країн СНД

Назва моделі	Формула	Умовні позначення	Критерії оцінки
Тест на ймовірність банкрутства О.О. Терещенка	$Z_X = 1,5X_1 + 0,08X_2 + 10X_3 + 5X_4 + 0,3X_5 + 0,1X_6$	X_1 — кошти / зобов'язання; X_2 — валюта балансу / зобов'язання; X_3 — прибуток / валюта балансу; X_4 — прибуток/ виручка від реалізації; X_5 — виробничі запаси / виручка від реалізації; X_6 — оборотні активи / активи.	Якщо: $Z_T > 2$ — не загрожує банкрутство; $1 < Z_T < 2$ — порушений фінансовий стан; $0 < Z_T < 1$ — існує загроза; $Z_T < 0$ — підприємство майже збанкрутувало
Факторна модель діагностики банкрутства (Г.В. Савицька)	$Z = 0,111X_1 + 13,239X_2 + 1,676X_3 + 0,515X_4 + 3,80X_5$	X_1 — питома вага власного оборотного капіталу у формуванні оборотних активів; X_2 — співвідношення оборотного і основного капіталу; X_3 — коефіцієнт оборотності сукупного капіталу; X_4 — рентабельність активів підприємства, %; X_5 — відношення виручки від реалізації до суми активів (оборотність активів).	Якщо величина $Z > 8$, то ймовірність банкрутства дуже низька. При значенні $Z < 8$ ймовірність банкрутства: від 8 до 5 — невелика; від 5 до 3 — середня; нижче 1 — стовідсоткова.
Комплексний коефіцієнт банкрутства О.П. Зайцевої	$Z_{\text{компл}} = 0,25K_{ЗБ} + 0,1K_{к/д} + 0,2K_c + 0,25K_{ЗБР} + 0,1K_p + 0,1K_3$	$K_{ЗБ}$ — відношення чистого прибутку (збитку) до власного капіталу (коефіцієнт рентабельності (збитковості) підприємства; $K_{к/д}$ — коефіцієнт відношення кредиторської і дебіторської заборгованості; K_c — коефіцієнт відношення поточних зобов'язань і найбільш ліквідних активів; $K_{ЗБР}$ — відношення чистого прибутку (збитку) до обсягу реалізації продукції; K_p — відношення позикового капіталу до власного капіталу; K_3 — коефіцієнт завантаження активів.	$K_{ЗБ} = 0$; $K_{к/д} = 1$; $K_c = 7$; $K_{ЗБР} = 0$; $K_p = 0,7$ K_3 = значенню K_3 у попередньому періоді. Якщо фактичний K_3 більший за нормативний, то ймовірність банкрутства велика, а якщо менший — низька.
Модель Сайфуліна і Кадикова	$R = 2K_1 + 0,1K_2 + 0,08K_3 + 0,45K_4 + K_5$	K_1 — власний оборотний капітал / оборотний капітал; K_2 — оборотні активи / поточні пасиви; K_3 — обсяг реалізованої продукції / оборотний капітал; K_4 — прибуток від реалізації / обсяг виручки від реалізації; K_5 — прибуток до оподаткування / власний капітал.	Фінансовий стан підприємства при $R < 1$ характеризується як незадовільний, існує ймовірність банкрутства.
Модель Т.О. Резнікової для державних підприємств	$Z_{дп} = 0,02K_1 + 0,04K_2 + 2,57K_3 + 0,19K_4 + 2,18K_7 + 10K_8 + 0,81K_9$	K_1 — загальний показник покриття; K_2 — поточний показник покриття; K_3 — показник співвідношення власних і позикових коштів; K_4 — показник автономії; K_7 — показник рентабельності продажів; K_8 — показник рентабельності активів; K_9 — показник рентабельності оборотних активів.	Якщо: $Z_{дп} > 0,85$ — стійка робота; $Z_{дп} = 0,71 - 0,85$ — легка криза; $Z_{дп} = 0,48 - 0,71$ — глибока криза; $Z_{дп} < 0,48$ — катастрофа.

Таблиця 1.11

Моделі (Міністерства фінансів та Міністерства економіки України) розрахунку ймовірності банкрутства

<p align="center">Модель Міністерства Фінансів України</p>	$Z = 1,04X1 + 0,75X2 + 0,15X3 + 0,42X4 + 1,18X5 + 0,06X6 - 2,16$	<p>X1 – коефіцієнт покриття; X2 – коефіцієнт фінансової автономії; X3 – коефіцієнт оборотності активів; X4 – коефіцієнт рентабельності операційних продажів; X5 – коефіцієнт рентабельності активів; X6 – коефіцієнт оборотності позикового капіталу.</p>	<p>При значенні $Z < - 0,55$ на аналізованому підприємстві фінансовий стан визнається передкризовим або кризовим, при значенні $- 0,5 < Z < 0,55$ підприємству потрібний додатковий аналіз вірогідності банкрутства, а при $Z > 0,55$ – фінансовий стан підприємства визнається як задовільний.</p>
<p align="center">Модель Міністерства Економіки України</p>	$\Pi_{\Pi} = A_{1030} + A_{1035} + A_{1160} + A_{1165} - \Pi_{1695}$ $K_{\Pi} = [(A_{1195(0)} + A_{1195(1)}) * 0,5] / [(\Pi_{1695(0)} + \Pi_{1695(1)}) * 0,5]$ $K_3 = [(\Pi_{1495(0)} + \Pi_{1495(1)}) * 0,5 - (A_{1095(0)} + A_{1095(1)}) * 0,5] / [(A_{1195(0)} + A_{1195(1)}) * 0,5]$	<p>A1030 , A1035, A1160, A1165 — відповідні рядки активу балансу; Π1695 — підсумок 3 розділу пасиву балансу. KΠ – коефіцієнт покриття. K3 – коефіцієнт забезпеченості власним капіталом. A1095, A1195 – відповідні рядки активу балансу. Π1495, Π1695 – відповідні рядки пасиву балансу.</p>	<p>Підприємство вважається повністю платоспроможним, якщо має позитивне значення Πп. Від’ємне значення свідчить про наявність поточної неплатоспроможності. Нормативне значення коефіцієнта Kп – не менше 1,5; Kз – не менше 0,1. При наявності на початок і кінець аналізованого періоду ознак поточної неплатоспроможності і якщо на кінець року коефіцієнт Kп і Kз менше нормативного значення, то фінансовий стан підприємства визначається як критична неплатоспроможність. Рівень неплатоспроможності підприємства буде розглядатися як надкритичний, якщо за результатами року підприємство отримало збиток і коефіцієнт покриття менше одиниці.</p>

Висновки до розділу 1

Фінансова безпека, згідно зі слушною думкою різних науковців є системним поняттям, що може стосуватися як окремого громадянина, домашніх господарств, населення в цілому, підприємств (організацій) та підприємців, асоціацій, галузей (або секторів економіки) регіонального або національного господарського комплексу, країни (або держави) та різноманітних міждержавних утворень, світового співтовариства у цілому тощо. При цьому зрозуміло, що хоча фінансова безпека на різних рівнях управління та по відношенню до різних об'єктів чи суб'єктів управління має своє специфічне наповнення або відмітні характеристики, її, як показав проведений нами аналіз численних наукових публікацій, достатньо часто і, на наш погляд, цілком обґрунтовано розглядають як складову економічної безпеки. Водночас наголосимо, що і до тепер є багато різних підходів до визначення суті фінансової безпеки як такої, про що, зокрема, свідчить проведена нами систематизація дефініцій поняття «фінансова безпека» на рівні країни та підприємства.

Важливим методологічним аспектом ефективного управління фінансовою безпекою підприємства є максимізація його ринкової вартості. Концепція максимізації ринкової вартості підприємства має наступні особливості, які відрізняють її від інших моделей визначення головної мети підприємства за рахунок наявності певних переваг:

- вона визначає власників як головних суб'єктів в системі економічних відносин, пов'язаних з діяльністю підприємства, гармонізує їхні економічні, включаючи фінансові, інтереси, а також поточні і перспективні цілі розвитку;
- інтегрує основні цілі і задачі ефективного функціонування різних служб і підрозділів підприємства у вигляді місії;
- критерій зростання ринкової вартості підприємства має більш широкий спектр і більш глибокий потенціал росту у порівнянні з іншими цільовими критеріями;

- забезпечує можливість оцінки більш віддаленої перспективи функціонування підприємства у порівнянні з іншими моделями;
- реалізує найбільш повну інформацію щодо функціонування підприємства у порівнянні з іншими моделями;
- повністю відображає увесь спектр фінансових відносин і основних фінансових рішень підприємства;
- виступає найбільш усеосяжним критерієм ефективності використання капіталу підприємства;
- моніторинг ринкової вартості підприємства слугує одним з найбільш ефективних засобів контролю інвесторів за діями менеджерів.

Аналіз фінансового стану підприємства в контексті фінансової безпеки здійснюється за допомогою інструментарію фінансового аналізу та за технологією фінансового менеджменту.

При здійсненні оцінки фінансової безпеки, прогнозування ймовірності банкрутства по кожному з підприємств виділяється деяка кількість показників, що характеризують його фінансове становище. Причому, в аналіз можуть бути включені дані за відповідними показниками і за ряд років, що дозволяє оцінити схильність підприємства до банкрутства з урахуванням фактору часу.

Важливим підходом до прогнозування банкрутства підприємств на підставі економіко-математичних методів є імітаційне моделювання. Методи розрахунку ймовірності банкрутства на основі імітаційного моделювання доцільно застосовувати в умовах вітчизняної економіки при оцінюванні рівня фінансової безпеки суб'єктів підприємництва. Дана група методів заснована на розрахунку ймовірності банкрутства підприємства шляхом аналізу результатів, що дозволяє оцінити схильність підприємства до банкрутства в майбутньому. Так, менш фінансово стійкі підприємства мають більшу ймовірність збанкрутувати в найближчий період, чим більше стійкі. З економіко-математичних методів, використовуваних для прогнозування банкрутства підприємств, найбільше часто застосовуваним на практиці є

дискримінантний аналіз.

Дослідження фінансового стану підприємства з метою вимірювання фінансової безпеки є процесом комплексного дослідження майна, капіталу, руху грошових коштів, руху власного капіталу, платоспроможності, фінансової стійкості, ділової активності, рентабельності, а також дослідження ймовірності банкрутства з причини тривалої фінансової та економічної кризи, в умовах якої працюють вітчизняні підприємства. Управління фінансовим станом у напрямку мінімізації рівня фінансової безпеки є складним та багатоетапним процесом, що сприяє виведенню підприємства з кризового стану.

РОЗДІЛ 2

ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ АКТИВІВ ПАТ «ЗМК «ЗАПОРІЖСТАЛЬ»

2.1. Організаційно-економічна характеристика ПАТ «ЗМК «ЗСС»

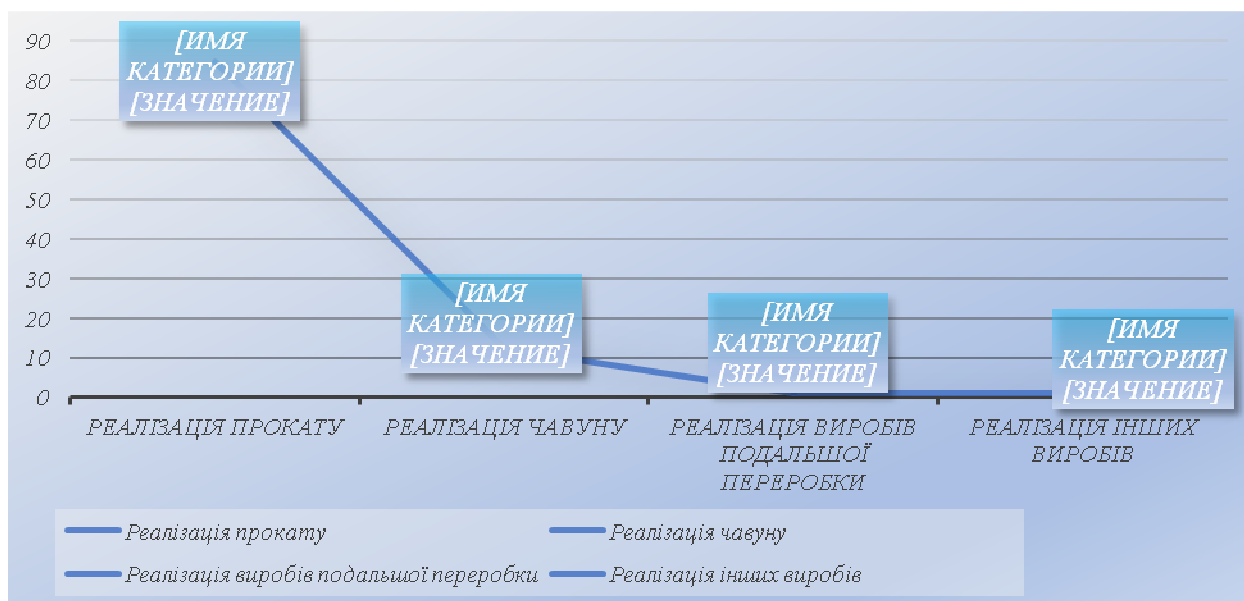
ПАТ Запорізький Металургійний Комбінат «Запоріжсталь» (далі ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь») був збудований в 1933 – 1939 роках. 4 січня 1997 року державне підприємство Запорізький металургійний комбінат «Запоріжсталь» було перетворено у відкрите акціонерне товариство із стовідсотковим державним капіталом. В період 1998 – 2001 рр. згідно з планом приватизації ВАТ «Запоріжсталь» проводилася поступова реалізація державної частки статутного фонду товариства шляхом пільгового розміщення акцій, продажу пакетів акцій на сертифікатних аукціонах, через фондову біржу, на некомерційному конкурсі.

ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь» являє собою підприємство з повним металургійним циклом. Предметом діяльності підприємства є виробництво та збут металургійної продукції, металовиробів виробничого і побутового призначення, інших супутніх видів продукції металургійного циклу. Крім того, здійснюється виробництво та збут іншої продукції промислово-технічного призначення, сільськогосподарської продукції, товарів народного споживання і продуктів харчування.

ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь» постійно ведуться роботи, спрямовані на покращення якості та розширення сортаменту виробляємої продукції. Усі види продукції користуються попитом як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках, тому доцільність виробництва окремих виробів у найближчі роки не викликає сумніву.

Станом на 31.12.2018 р. середньооблікова чисельність штатних працівників складала 10 394 осіб; середня чисельність позаштатних осіб та осіб, які працюють за сумісництвом (зовнішнім) – 46 осіб; чисельність

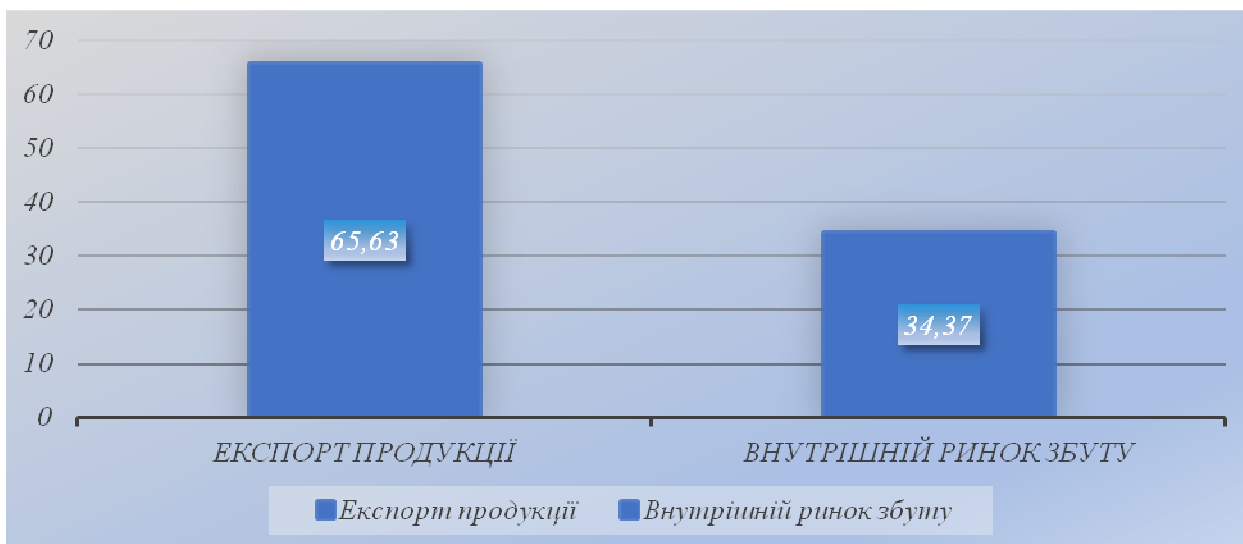
працівників, які працюють на умовах неповного робочого часу (дня, тижня) – 16 осіб. Фонд оплати праці складає 2 195 164,9 тис. грн. Збільшення фонду оплати праці (+409 608,5 тис. грн. або +22,9 %) відносно попереднього року відбулося за рахунок зростання середньої заробітної плати в еквіваленті повної зайнятості на 33,4 % (+549 144,0 тис. грн.) та зниження чисельності працюючих в еквіваленті повної зайнятості на 7,8 % (– 139 535,5 тис. грн.). Тобто, темп росту заробітної плати перевищує темп зниження чисельності працюючих, що свідчить про покращення умов праці на підприємстві. Кадрова програма ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь», спрямована на забезпечення рівня кваліфікації працівників. Структура реалізованої продукції підприємства у 2018 році в грошовому виразі представлена на рис. 2.1.

Рис. 2.1. Структура реалізації продукції ПАТ ЗМК «ЗСС» у 2018 р.

Найбільшу питому вагу в обсязі реалізації продукції підприємства ПАТ «ЗМК «ЗАПОРІЖСТАЛЬ» займає реалізація прокату (84,83%), на другому місці – реалізація чавуну 12,66%. У сумі обсяг реалізації цих двох видів продукції складає 97,49%, тобто саме ці види продукції впливають на конкурентоспроможність, фінансову безпеку, фінансову стабільність роботи підприємства.

Слід звернути увагу на те, що ПАТ «ЗМК «ЗАПОРІЖСТАЛЬ» є експортноорієнтованим підприємством. Частка експорту в загальній сумі реалізації становить 65,63%. Основні ринки збуту продукції ПАТ ЗМК «Запоріжсталь» це внутрішній ринок, Європа, Туреччина, Африка, СНД, Близький Схід, Азія, Америка. ПАТ ЗМК «Запоріжсталь» отримує відшкодування ПДВ, тобто в своєму поточному господарському обороті воно має додатковий фінансовий ресурс, що позитивно впливає на оборотність грошових коштів та оборотних активів і, як наслідок, позитивно впливає на фінансові результати діяльності. Структура реалізації продукції за ринковим критерієм представлена на рис. 2.2.

Рис. 2.2. Структура реалізації продукції ПАТ ЗМК «Запоріжсталь» за ринковим критерієм

На думку світових експертів, попит на сталеву продукцію підтримують такі чинники, як відновлення економічної активності в західних країнах, а також покращення результатів економік, що розвиваються. Найшвидше попит на сталеву продукцію буде збільшуватися в країнах Азії (без Китаю). Також підвищення попиту очікується на ринках Близького Сходу та АСЕАН завдяки продовженню реалізації інфраструктурних проектів. Для Туреччини World Steel прогнозує відновлення економіки і національного ринку сталевих продукції завдяки антикризовим заходам уряду, що також вплине на попит.

Основними ринками збуту продукції ПАТ ЗМК «Запоріжсталь» у 2018 р. є такі: внутрішній ринок 25,13%; Європа 17,26%; Туреччина 14,04%; Африка 11,83%; країни СНД 8,64%; Близький Схід 8,35%; Азія 6,02%; Америка 5,61%. Основними клієнтами підприємства на внутрішньому ринку є ТОВ «Метінвест СМЦ»; ТОВ «МД Істейт»; ТОВ «ЗЛМЗ»; ПрАТ «ТЗ «ТРУБОСТАЛЬ»; ПрАТ «ММК ім. Ілліча» та інші.

В табл. 2.1 нами представлено аналіз фінансових результатів (чистого доходу та чистого прибутку) ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь» впродовж 2013 – 2018 рр. Він дає змогу стверджувати, що чистий дохід від реалізації є більш керованим фінансовим показником ніж чистий прибуток тому, що на чистий прибуток здійснює вплив низка нерегульованих підприємством чинників.

Таблиця 2.1

Динаміка фінансових результатів ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь»

Показник	2014	2015	2016	2017	2018
Чистий дохід від реалізації продукції, млн. грн.	22111	31395	33159	46754	59154
Чистий прибуток, млн. грн.	1120	1805	4690	3348	1805
Темп росту чистого доходу, %	-	141,98	105,62	140,99	126,52
Темп росту чистого прибутку, %	-	161,16	259,83	71,39	89,74

Темп росту чистого доходу від реалізації продукції у 2015 р. складає 142%; у 2016 р. він уповільнюється до 106%; у 2017 р. темп росту практично відновлюється до рівня 2015 р. і складає 141%, а у 2018 р. знижується до 127%. Темп росту чистого прибутку у 2015 р. складає 161%; у 2016 р. чистий прибуток зростає у 2,6 разів; проте у 2017 р. він знижується і темп росту вже становить 71%, а у 2018 р. практично 90%. Можемо констатувати нестабільні темпи росту чистого прибутку, що негативно позначається на фінансовій безпеці підприємства.

Таблиця 2.2

**Основні результати фінансово-господарської діяльності ПАТ «ЗМК
«Запоріжсталь» у 2016 – 2018 рр.**

Найменування показника / рік	2016	2017	+,- Тис.грн.	ТР, %	2018	+,- Тис.грн.	ТР, %
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	33158709	46746886	+13588177	140,98	59153818	+12406932	126,54
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	23699479	38309499	+14610020	161,65	49414580	+11105081	128,99
Валовий прибуток	9459230	8437387	-1021843	89,20	7813209	-624178	92,60
Операційний прибуток	7063218	5210934	-1852284	73,78	2135646	-3075288	40,98
Чистий прибуток	4690083	3348549	-1341534	71,40	1804968	-1543581	53,90

Динаміка основних фінансових результатів ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь» виконаний на підставі даних фінансової звітності (Додатки Г, Д, Є) і показує таке:

– темп росту собівартості реалізованої продукції у 2016 – 2017 рр. складає 161,65% та випереджує темп росту чистого доходу від реалізації продукції (140,98%), що свідчить про неефективну політику управління витратами, що відносяться до собівартості;

– у цьому ж періоді темп росту валового прибутку, операційного прибутку та чистого прибутку менше 100%, тобто абсолютні показники прибутку знижуються, що також негативно впливає на економічну безпеку;

– у 2018 р. у порівнянні з 2017 р. темп росту собівартості складає 128,99%, він перевищує темп росту чистого доходу від реалізації продукції (126,54%), але не суттєво, що позитивно позначилось на темпі росту валового прибутку (він склав 92,6%), але темп росту операційного прибутку та чистого прибутку значно нижче за показники попереднього періоду; це свідчить про неефективне управління витратами на рівні операційної діяльності, що спричинило падіння обсягу чистого прибутку.

В цілому, діяльність ПАТ «ЗМК «ЗАПОРІЖСТАЛЬ» можна вважати ефективною та такою, що забезпечує достатній рівень фінансової безпеки.

2.2. Аналіз абсолютних показників оцінки фінансового стану та ефективності роботи ПАТ «ЗМК «ЗСС»

До абсолютних показників оцінки фінансового стану та ефективності роботи підприємства у фінансовому аналізі відносяться такі:

- абсолютні показники складу, структури та динаміки активів і капіталу;
- абсолютні показники фінансової стійкості, за допомогою яких визначається тип фінансової стійкості;
- абсолютні показники платоспроможності.

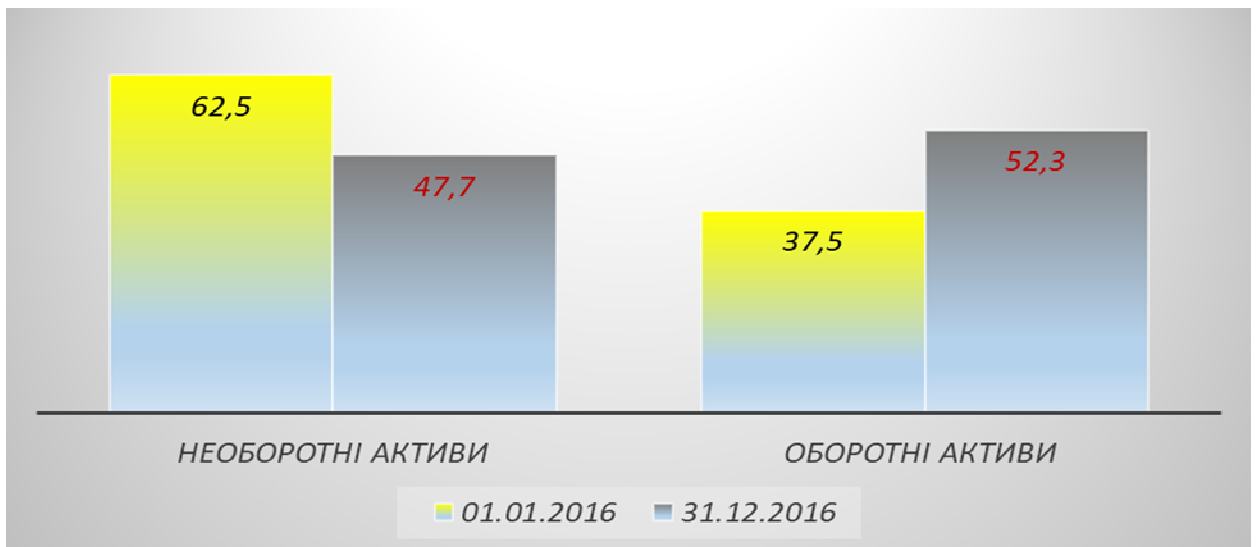
Існує декілька підходів до визначення абсолютних показників, однак найбільш поширеним є підхід щодо горизонтального та вертикального аналізу активів і капіталу; визначення суми запасів та джерел їх покриття і з'ясування типу фінансової стійкості підприємства. Щодо платоспроможності, то відповідно з Методичними рекомендаціями [72 – 74] зазвичай розраховують відносні показники, однак абсолютний показник також є в переліку показників – абсолютний показник поточної платоспроможності.

Нами досліджено активи ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь» за період 2016 – 2018 рр. та складено аналітичні таблиці (Додатки Ж – М). На початок 2016 року загальна вартість майна ПАТ ЗМК «Запоріжсталь» складає 30093898 тис.грн., на кінець року 40482468 тис.грн., тобто на 10388570 тис.грн. більше; темп росту вартості майна становить 134,5%, тобто відбувається приріст вартості майна. Зростання вартості майна підприємства відбулось за рахунок зростання балансової вартості нематеріальних активів; залишків незавершених капітальних інвестицій; балансової вартості інвестиційної нерухомості; балансової вартості залишків запасів; дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги; дебіторської заборгованості за виданими авансами; іншої поточної дебіторської заборгованості; інших оборотних активів. Питома вага необоротних активів в структурі активів підприємства на початок року складає 62,5%, на кінець 2016 року – 47,7%,

що також є позитивною тенденцією та свідчить про процес декапіталізації активів, тобто збільшення мобільної складової у структурі активів, а саме оборотних активів. Оборотні активи в структурі сукупних активів на початок року склали 37,5%, а на кінець року 52,3%. Якщо збільшення оборотних активів супроводжується зростанням обсягу чистого доходу від реалізації продукції, то ми можемо стверджувати, що підприємство нарощує обсяги своєї господарської діяльності.

Таким чином, структура активів у 2016 році така: питома вага необоротних активів на початок року 62,5%, а на кінець року 47,7%; питома вага оборотних активів на початок року 37,5%, а на кінець року 52,3% (рис. 2.3).

Рис. 2.3. Динаміка структури активів ПАТ «ЗМК «ЗСС» у 2016 р.

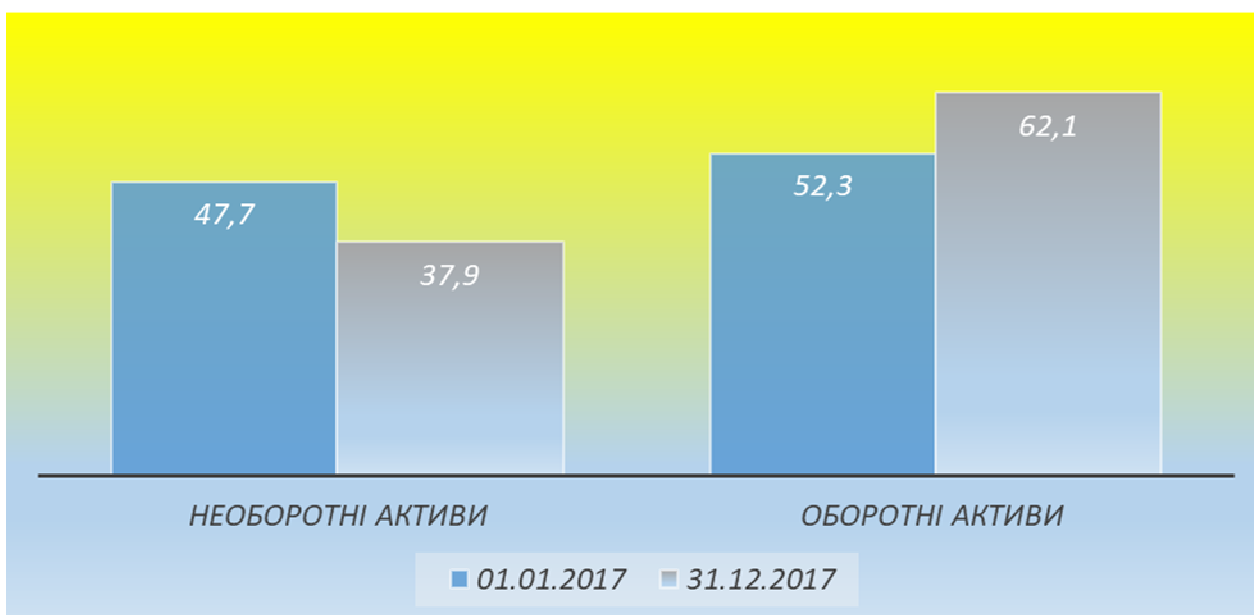
Зміни, що відбулись у структурі активів свідчать про підвищення мобільності структури у зв'язку із зростанням обсягу господарської діяльності, що позитивно характеризує ці зміни.

Темп росту майна у 2017 році становить 153,1%, що також є позитивною тенденцією, бо поряд із цим спостерігається зростання чистого доходу від реалізації продукції на 40,98%. Продовжує знижуватись питома вага необоротних активів в структурі майна підприємства з 47,7% на початок 2017 року до 37,9% на кінець 2017 року. Питома вага оборотних активів на

початок року становить 52,3%, а на кінець 2017 року 62,1%, що також є свідченням нарощування обсягу господарської діяльності. Зростання вартості майна підприємства відбулось за рахунок зростання первісної вартості нематеріальних активів; первісної вартості основних засобів; первісної вартості інвестиційної нерухомості. Перелічені чинники вплинули на зростання вартісного обсягу необоротних активів на 21,6%-х пункти.

В результаті змін у структурі оборотних активів у 2017 р. відбулось також зростання питомої ваги оборотних активів на 81,9%-х пункти. На 25,6%-х пункти зросла балансова вартість запасів, до яких віднесено виробничі запаси, незавершене виробництво, готова продукція та товари. Продовжує зростати інша поточна дебіторська заборгованість.

У 2017 р. структура активів має такий вигляд: питома вага необоротних активів на початок 2017 р. становить 47,7%, а на кінець року 37,9%; питома вага оборотних активів на початок року становить 52,3%, а на кінець року 62,1% (рис. 2.4).

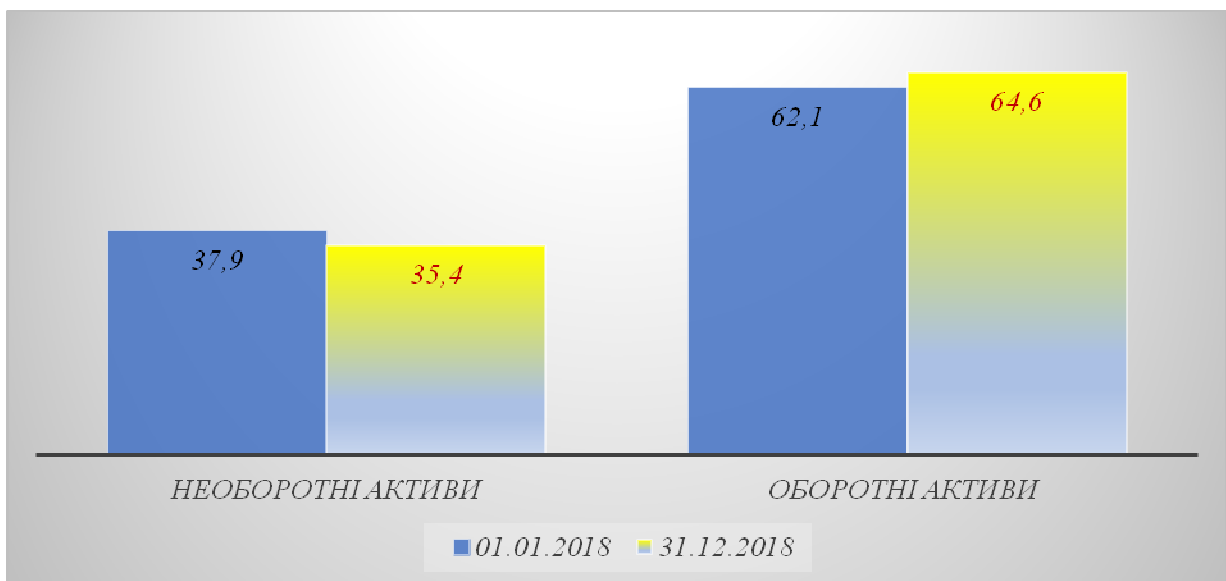

Рис. 2.4. Динаміка структури активів ПАТ «ЗМК «ЗСС» у 2017 р.

Зміни, що відбулись у структурі активів ПАТ «ЗМК «ЗСС» у 2017 р. свідчать про підвищення мобільності структури у зв'язку із зростанням обсягу господарської діяльності, що позитивно характеризує ці зміни.

Темп росту балансової вартості майна у 2018 році складає 113,7%, що супроводжується подальшим нарощуванням обсягу господарської діяльності. Питома вага необоротних активів впродовж 2018 року суттєво не змінилась. Взагалі суттєвих змін в структурі активів ПАТ ЗМК «Запоріжсталь» у 2018 році не відбулось.

У 2018 р. структура активів має такий вигляд: питома вага необоротних активів на початок 2018 р. становить 37,9%, а на кінець року 35,4%; питома вага оборотних активів на початок року становить 62,1%, а на кінець року 64,6% (рис. 2.5).

Рис. 2.5. Динаміка структури активів ПАТ «ЗМК «ЗСС» у 2018 р.

Таким чином, за період 2016 – 2018 рр. ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь» має стабільну тенденцію зміни структури активів та позитивних тенденцій у господарській діяльності, що обумовлені:

- ефективною політикою відносно оптимального співвідношення між двома стратегічними складовими майна – необоротними активами та оборотними активами;
- переміщенням питомої ваги в бік оборотних активів (64,6% на кінець 2018 р.), що об’єктивно пояснюється нарощенням обсягу господарського обороту та позитивно впливає оборотність майна;

- абсолютні показники динаміки вартісного обсягу основних засобів свідчать про постійне оновлення основних засобів, тобто інвестування коштів в об'єкти основних засобів з метою підвищення якості продукції та конкурентоспроможності підприємства;
- стабільний темп росту загальної вартості майна свідчить про зростання обсягів господарського обороту підприємства та покращення позицій підприємства на товарному ринку.

Вищеперераховані чинники є підставою стверджувати, що за період 2016 – 2018 рр. склад, структура та динаміка майна забезпечують фінансову безпеку підприємства.

Питома вага власного капіталу ПАТ ЗМК «Запоріжсталь» на початок 2016 року становить 52%, на кінець року 49,9%, тобто капітал підприємства сформований практично у відношенні 50/50 власний до позикового капіталу. Це свідчить про нормальну фінансову стійкість підприємства. Важливою структурною складовою власного капіталу є нерозподілений прибуток. У підприємства впродовж 2016 року нерозподілений прибуток зростає з 4772435 тис.грн. на 01.01.2016 р. до 10392611 тис.грн. на 31.12.2016 р., тобто накопичення чистого прибутку становить 5620176 тис.грн. така тенденція свідчить про зміцнення економічної безпеки підприємства за рахунок накопичення власних джерел фінансування господарської діяльності, які, поряд з іншим, є інвестиційними ресурсами економічного розвитку.

Вивчення позикового капіталу дає змогу констатувати, що підприємство залучає довгострокові та короткострокові позикові кошти для забезпечення поточної та інвестиційної діяльності. ПАТ ЗМК «Запоріжсталь» має короткостроковий кредит, темп росту короткострокової кредиторської заборгованості складає 110,9%. Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги на початок року становить 5679226 тис.грн., на кінець року 11282625 тис.грн., темп росту заборгованості становить 198,7%, тобто підприємство активно залучає кошти тимчасово у поточний господарський оборот. Питома вага короткострокових зобов'язань на початок року

становить 37,6%, а на кінець року 42,7%, тобто впродовж 2016 р. підприємство підсилило свою залежність від короткострокових позикових коштів.

Комбінована політика фінансування поточної та інвестиційної діяльності, тобто за рахунок власних джерел фінансування, короткострокових та довгострокових джерел фінансування вимушують постійно слідкувати за ефективністю залучення позикових коштів, але у 2016 р. підприємство є фінансово стійким за структурою капіталу, що є ознакою достатнього рівня фінансової безпеки.

Питома вага власного капіталу на початок 2017 року становить 49,9%, а на кінець року 42,3%. Позитивною динамікою характеризується зміна обсягу нерозподіленого прибутку, темп росту нерозподіленого прибутку складає 135,2%. Слід відмітити, що у 2017 році спостерігається уповільнення темпу росту нерозподіленого прибутку (у 2016 році темп росту складав 217,8%), але власне наявність приросту нерозподіленого прибутку свідчить про зміцнення економічної безпеки підприємства. Політика підприємства відносно довгострокового залучення грошових коштів у 2017 році практично не змінилась. Питома вага довгострокових зобов'язань на початок року становила 7,4%, а на кінець року 5,5%, тобто залежність підприємства від довгострокових позикових коштів є несуттєвою. Слід зауважити, що у 2017 році підприємство дещо змінило фінансову політику відносно залучення короткострокових позикових джерел фінансування у господарський оборот підприємства. У зв'язку із цим питома вага цих джерел фінансування впродовж 2017 року зросла на 9,5%.

Таким чином, структура капіталу у 2017 році така: на початок року питома вага власного капіталу 49,9%; довгострокових позикових джерел 7,4%; короткострокових позикових джерел фінансування 42,7%; на кінець 2017 року питома вага власного капіталу 42,3%; довгострокових позикових джерел 4,9%; короткострокових позикових джерел фінансування 52,2%.

Тобто, у 2017 році структура джерел формування майна змінюється у бік підвищення питомої ваги короткострокових залучених коштів на 9,5%-х пунктів та зниження питомої ваги власних джерел фінансування на 7,5%-х пунктів. Такі зміни свідчать про часткове зниження рівня фінансової стійкості та фінансової безпеки і потребують постійного моніторингу.

Питома вага власного капіталу на початок 2018 року становить 42,3%, на кінець 2018 року – 45,1%. Чинник, що вплинув на зростання питомої ваги власного капіталу це зростання нерозподіленого прибутку з 22,7% на початок року до 28,6% на кінець року. Така динаміка є результатом ефективної роботи підприємства та передумовою його економічної безпеки. Темп росту нерозподіленого прибутку складає 139,4%, тобто він прискорився у порівнянні з 2017 роком, що є позитивною тенденцією та свідчить про покращення структури балансу. Знижується питома вага довгострокових зобов'язань в структурі капіталу з 5,5% на початок року до 4,4% на кінець 2018 року.

Питома вага короткострокових зобов'язань на початок року становить 52,2%, а на кінець року – 50,5%, тобто і у 2018 році підприємство не знижує обсяг короткострокових залучених коштів у поточному господарському обороті. Обсяг короткострокових кредитів банків залишається постійним та складає 3044256 тис.грн. на початок року та 3016618 тис.грн. на кінець року. Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги на початок і на кінець 2018 року практично не змінилась і її питома вага становить, відповідно, 42,2% та 42%.

Таким чином, за період 2016 – 2018 рр. відбулись такі зміни у структурі, динаміці та складі джерел формування майна з точки зору фінансової безпеки підприємства: питома вага власного капіталу змінилась з 52% до 45,1%, однак у складі власного капіталу стабільно зростає абсолютна величина нерозподіленого чистого прибутку, а цей показник є головним при оцінці фінансової безпеки; політика фінансування поточної діяльності змінюється у бік зростання короткострокових позикових коштів з 37,6% у

2016 р. до 50,5% на кінець 2018 р., що частково знижує рівень фінансової стійкості підприємства.

Загальним висновком аналізу майна та джерел його формування є такий:

- структура майна ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь» сформована оптимально та використовується ефективно;
- відбувається підсилення фінансової залежності ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь» від короткострокових позикових коштів, які використовуються для фінансування потреб поточної діяльності, однак поряд з іншим, така політика фінансування не знижує загальної прибутковості підприємства і відбувається стабільне зростання чистого капіталізованого прибутку у складі власного капіталу (з 4 772 435 тис.грн. на початок 2016 р. до 19 586 620 тис.грн.), що є пріоритетною ознакою фінансової безпеки підприємства;
- стабільне зростання обсягу капіталу є також ознакою нарощування обертів господарської діяльності, яка, до того ж є прибутковою.

Можна констатувати, що рівень фінансової безпеки ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь» впродовж аналізованого періоду є достатнім.

Абсолютні показники фінансової стійкості мають таку тенденцію.

Таблиця 2.3

Абсолютні показники фінансової стійкості ПАТ «ЗМК «ЗСС» у 2016 р.

№ п/п	Найменування показника	01.01.2016	31.12.2016
1	Власний оборотний капітал	-3146876	865207
2	Власні і довгострокові залучені джерела формування запасів	-34501	3877707
3	Загальні джерела формування запасів	2656327	6862853
4	Запаси	3627615	4086059

На початок 2016 року ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь» має дефіцит власного оборотного капіталу та власних і довгострокових залучених джерел

формування запасів. На кінець 2016 року у підприємства є власні оборотні кошти, обсяг яких складає 865207 тис.грн.

Таблиця 2.4

Визначення типу фінансової стійкості ПАТ «ЗМК «ЗСС» у 2016 р.

№ п/п	Найменування показника	01.01.2016	31.12.2016
1	$\pm \text{Фвок} = \text{Квок} - \text{З}$	-6774491	-3220852
2	$\pm \text{Фвдз} = \text{Квдз} - \text{З}$	-3662116	-208352
3	$\pm \text{Фздз} = \text{Кздз} - \text{З}$	-971288	2776794
4	Тип фінансової стійкості	0;0;0	0;0;1
		<i>Кризове фінансове становище</i>	<i>Нестійке фінансове становище</i>

У 2016 році на початок року підприємство характеризується кризовим фінансовим становищем тому, що усі три види джерел фінансування не покривають обсягу запасів, тобто підприємство потребує додаткового залучення фінансових ресурсів.

Таблиця 2.5

Абсолютні показники фінансової стійкості ПАТ «ЗМК «ЗСС» у 2017 р.

№ п/п	Найменування показника	01.01.2017	31.12.2017
1	Власний оборотний капітал	865207	2732545
2	Власні і довгострокові залучені джерела формування запасів	3877707	6141974
3	Загальні джерела формування запасів	6862853	9186230
4	Запаси	4086059	5133524

Таблиця 2.6

Визначення типу фінансової стійкості ПАТ «ЗМК «ЗСС» у 2017 р.

№ п/п	Найменування показника	01.01.2017	31.12.2017
1	$\pm \text{Фвок} = \text{Квок} - \text{З}$	-3220852	-2400979
2	$\pm \text{Фвдз} = \text{Квдз} - \text{З}$	-208352	1008450
3	$\pm \text{Фздз} = \text{Кздз} - \text{З}$	2776794	4052706
4	Тип фінансової стійкості	0;0;1	0;1;1
		<i>Нестійке фінансове становище</i>	<i>Нормальна фінансова стійкість</i>

На кінець 2017 року у підприємства спостерігається найбільш сприятливий тип фінансової стійкості – нормальна фінансова стійкість, коли підприємство за рахунок залучення довгострокових та короткострокових позикових коштів задовольняє свою потребу у фінансуванні запасів. Такий тип фінансової стійкості характеризує фінансову політику як ефективну. Яка забезпечує залучення додаткових джерел фінансування у господарський оборот в умовах його розширення (що і спостерігається у ПАТ «ЗМК «ЗСС»).

Таблиця 2.7

**Абсолютні показники фінансової стійкості ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь» у
2018 р.**

№ п/п	Найменування показника	01.01.2018	31.12.2018
1	Власний оборотний капітал	2732545	5964153
2	Власні і довгострокові залучені джерела формування запасів	6141974	8971104
3	Загальні джерела формування запасів	9186230	11987722
4	Запаси	5133524	5112500

Таблиця 2.8

Визначення типу фінансової стійкості ПАТ «ЗМК «ЗСС» у 2018 р.

№ п/п	Найменування показника	01.01.2018	31.12.2018
1	$\pm \text{Фвок} = \text{Квок} - \text{З}$	-2400979	851653
2	$\pm \text{Фвдз} = \text{Квдз} - \text{З}$	1008450	3858604
3	$\pm \text{Фздз} = \text{Кздз} - \text{З}$	4052706	6875222
4	Тип фінансової стійкості	0;1;1	1;1;1
		<i>Нестійке фінансове становище</i>	<i>Нормальна фінансова стійкість</i>

З точки зору фінансової стійкості у 2018 році ситуація є найбільш сприятливою. Так, на кінець 2018 р. підприємство характеризується абсолютною фінансовою стійкістю, що з точки зору фінансової безпеки є позитивним індикатором фінансової безпеки підприємства.

Абсолютний показник платоспроможності згідно Методичних рекомендацій щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства [72] розраховується як сума довгострокових фінансових інвестицій, які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств; інших довгострокових фінансових інвестицій; грошових коштів та їх еквівалентів в національній та іноземній валюті, поточних фінансових інвестицій; за вирахуванням позикового капіталу (довгострокових та поточних зобов'язань).

Станом на 01.01.2016 р. рівень поточної платоспроможності становить -12 532 647 грн.; станом на 31.12.2016 р. -17 111 806 грн., тобто впродовж року підприємство стало більш залежним від позикових коштів, що підтверджують і результати аналізу активів і капіталу ПАТ «ЗМК «ЗСС».

Станом на 31.12.2017 р. рівень поточної платоспроможності становить -33 947 955 грн., тобто продовжується посилення залежності підприємства від позикових коштів.

Станом на 31.12.2018 р. рівень поточної платоспроможності становить -35 669 795 грн. Таким чином, впродовж періоду, що аналізується, підприємство ПАТ «ЗМК «ЗСС» використовує агресивний тип фінансування, тобто збільшує обсяг залучених фінансових ресурсів, що позначається на рівні фінансової безпеки.

Таким чином, абсолютні показники фінансового стану свідчать про раціональність формування активів та капіталу, однак звертаємо увагу на те, що впродовж 2016 – 2018 рр. ПАТ «ЗМК «ЗСС» активно використовує для фінансування своєї поточної діяльності короткострокові позикові кошти, що підвищує залежність підприємства від залучених фінансових ресурсів. Однак результати роботи підприємства (п.2.1) свідчать про ефективний фінансовий менеджмент та виважені управлінські рішення щодо збереження рівня фінансової безпеки на достатньому рівні.

Таблиця 2.9

Абсолютний показник платоспроможності ПАТ «ЗМК «ЗСС» у 2016 – 2018 рр.

Основний показник, одиниця виміру	2016 рік			2017 рік			2018 рік		
	01.01.2016	01.01.2017	відхилення за рік	01.01.2017	01.01.2018	відхилення за рік	01.01.2018	01.01.2019	відхилення за рік
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Поточна платоспроможність	-12532647	-17111806	-4579159	-17111806	-33947955	-16836149	-33947955	-35669795	-1721840

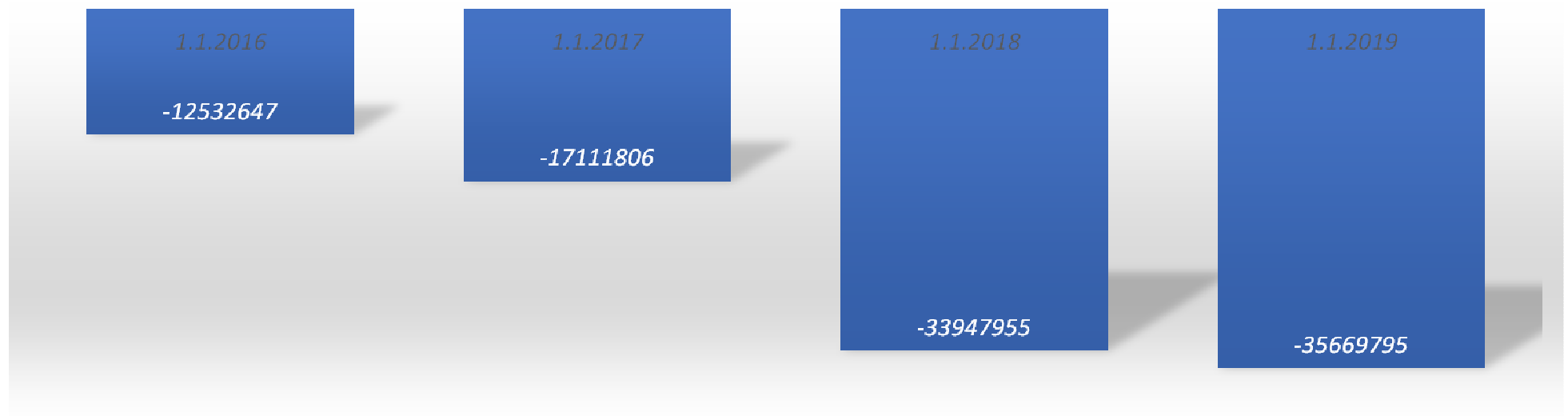

Рис. 2.6. Динаміка абсолютного показника платоспроможності ПАТ «ЗМК «ЗСС» впродовж 2016 – 2018 рр.

2.3. Аналіз відносних показників фінансового стану та ефективності роботи ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь»

Для ефективного функціонування підприємств необхідним є підвищення рівня їх фінансової безпеки. Неналежна увага до процесу управління фінансовою безпекою на підприємствах призводить до виникнення кризових явищ, ускладнює процес виходу з них та стримує процес економічного зростання підприємств. Крім того, в умовах низького рівня фінансової безпеки погіршується фінансова стійкість, конкурентоспроможність та фінансова незалежність господарюючих суб'єктів. Відтак, запорукою прогресивного розвитку підприємств та , системи оцінки рівня фінансової безпеки підприємств, дослідження основних ризиків, загроз та небезпек, що можуть вплинути на стан його фінансової безпеки, а також формування стратегії управління фінансовою безпекою господарюючого суб'єкта.

Відповідність розрахованих, згідно з Методичними рекомендаціями [72 – 74], економічних показників фінансового стану підприємств різним рівням неплатоспроможності визначається державним органом з питань банкрутства, арбітражним керуючим, підприємством, власником його майна (органом, уповноваженим управляти майном підприємства), інвестором, кредитором за власною ініціативою, а також у визначених Законом України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» (далі – Закон) випадках, при проведенні експертизи фінансового становища підприємства. Джерелами інформації для проведення розрахунків економічних показників і виявлення ознак неплатоспроможності чи банкрутства є вибіркові показники з документів фінансової звітності підприємства, які відображаються у табличній формі.

Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України базуються на визначенні й аналізі значень окремих індикаторів за кожною складовою економічної безпеки з метою виявлення потенційних

загроз економічній безпеці України. Розробка системи заходів по розвитку економіки держави в цілому і, в тому числі, окремих її галузей виробництва, потребує проведення постійного моніторингу стану безпеки грошово-кредитної системи щодо її стабілізації та зміцнення, збалансованості та ліквідності, достатності фінансових ресурсів, уникнення загроз та ризиків. Постійний аналіз і контроль порогових значень індикаторів економічної безпеки має забезпечувати своєчасне прийняття управлінських рішень щодо запобігання та попередження реальних і потенційних загроз економічним інтересам у відповідній сфері.

З метою оцінювання рівня фінансової безпеки нами розраховано (вибірково) показники фінансової стійкості, оборотності і рентабельності. Система коефіцієнтів фінансової стійкості представлено в табл. 2.10.

Коефіцієнт маневреності власних оборотних засобів на початок 2017 року має від'ємне значення, тобто всі оборотні кошти підприємства сформовані за рахунок короткострокових позикових коштів, він дорівнює (-0,28). Вже на кінець року частка оборотних активів сформована за рахунок власних коштів і коефіцієнт дорівнює 0,04, тобто фінансова стійкість підприємства покращується. Взагалі, аналітики вважають, що цей коефіцієнт повинен бути 0,4, тобто 40% оборотних активів потрібно фінансувати за рахунок власних коштів для того, щоби підприємство вважалось фінансово стійким. В нашому випадку ми лише відзначаємо позитивну тенденцію зростання рівня показника. Впродовж 2017 року показник також зростає до 0,07, а у 2018 році він зріс до 0,13. Тобто з точки зору фінансової безпеки рівень показника маневреності є не достатнім, але не критичним.

Коефіцієнт фінансової залежності на початок 2016 року становить 1,92, на кінець року – 2,006, на кінець 2017 року 2,36, а на кінець 2018 року 2,28, тобто впродовж аналізованого періоду спостерігається зростання залежності підприємства від короткострокових позикових коштів, але ця залежність знаходиться в межах допустимої.

Таблиця 2.10

Динаміка коефіцієнтів фінансової стійкості ПАТ ЗМК «Запоріжсталь»

Основний показник, одиниця виміру	2016 рік			2017 рік			2018 рік		
	на початок року	на кінець року	відхилення за рік	на початок року	на кінець року	відхилення за рік	на початок року	на кінець року	відхилення за рік
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
К маневреності (частка власних оборотних коштів в їх загальній сумі), відсотків	-27,9	4,1	32,0	4,1	7,1	3,0	7,1	13,1	6,0
коефіцієнт фінансової автономії	0,520	0,499	-0,021	0,499	0,423	-0,076	0,423	0,438	0,015
коефіцієнт фінансової залежності	1,922	2,006	0,084	2,006	2,363	0,357	2,363	2,281	-0,082
коефіцієнт маневреності власного капіталу	-0,201	0,043	0,244	0,043	0,104	0,061	0,104	0,193	0,089
коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,480	0,501	0,021	0,501	0,577	0,076	0,577	0,533	-0,044
коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	0,166	0,106	-0,060	0,130	0,093	-0,037	0,115	0,073	-0,042
коефіцієнт структури позикового капіталу	0,216	0,148	-0,068	0,148	0,095	-0,053	0,095	0,080	-0,015
коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів	0,922	1,006	0,084	1,006	1,363	0,357	1,363	1,216	-0,147
показник фінансового леверіджу	0,922	1,006	0,084	1,006	1,363	0,357	1,363	1,281	-0,082

Коефіцієнт фінансової автономії на початок 2016 р. становить 0,52, на кінець року – 0,499, тобто підприємство є фінансово незалежним від позикових коштів. Впродовж 2017 р. рівень коефіцієнту знизився до 0,42, а на кінець 2018 р. – зріс до 0,44. Однак, результати аналізу майна свідчать, що підприємству не загрожує втрата фінансової самостійності, тому зниження рівня коефіцієнту автономії можна вважати не загрозованим.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу свідчить про те, яка частина власного капіталу капіталізована, а яка перебуває у такій формі, що можна маневрувати цією частиною в ході нормальної господарської діяльності та здійснювати процеси інвестування за рахунок власних коштів.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу на початок 2016 року має від'ємне значення (-0,201) та свідчить про капіталізацію власного капіталу. Впродовж 2016 року коефіцієнт має рівень 0,043 – 0,061, тобто невелика частка власного капіталу перебуває у мобільній формі; на кінець 2017 року коефіцієнт дорівнює 0,193, тобто частка власного капіталу в мобільній формі зростає (рис. 2.6). Все це свідчить про зростання ефективності використання власного капіталу ПАТ ЗМК «Запоріжсталь» та високий рівень його фінансової безпеки.

Коефіцієнт концентрації позикового капіталу на початок 2016 р. дорівнює 0,48, тобто у складі капіталу позиковий капітал дорівнює 48%, впродовж періоду аналізу його концентрація зростає і вже на кінець 2018 р. становить 0,53 (або 53%). Це свідчить про зміни політики фінансування, але такі зміни не являють собою загрозу втрати фінансової безпеки, а є фінансовим рішенням менеджменту підприємства у зв'язку з нарощуванням господарського обороту.

В ході аналізу капіталу ПАТ ЗМК «Запоріжсталь» ми вже наголошували на тому, що впродовж 2016 – 2018 рр. у підприємства зростає його залежність від короткострокових позикових коштів. Це підтверджує рівень коефіцієнту концентрації позикового капіталу.

Тобто за аналізований період залежність підприємства від позикового

капіталу зростає, але не критично, що суттєво не вплинуло на рівень фінансової стійкості та фінансової безпеки ПАТ ЗМК «Запоріжсталь».

Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів на початок 2016 року дорівнює 0,166, на кінець року – 0,106, на кінець 2017 року – 0,093, а на кінець 2018 року – 0,073, тобто поступово відбувається зниження питомої ваги довгострокових позикових коштів в структурі капіталу підприємства. Акцент переміщується в бік залучення короткострокових позикових коштів. Коефіцієнт структури позикового капіталу свідчить про зміну структури позикового капіталу у бік превалювання короткострокового позикового капіталу, він змінюється з 0,216 на початок 2016 р. до 0,08 на кінець 2018 р. Вважаємо, що підприємство знизило питому вагу довгострокових позикових коштів, які використовуються на інвестиційні проекти тому, що саме почало капіталізувати чистий прибуток для цих потреб (це нами обгрунтовано в п.2.2 при аналізі капіталу). Коефіцієнт фінансового леверіджу (важеля) є складовою рівняння ефекту фінансового важеля, яке характеризує ефективність політики залучення капіталу. Ми бачимо, що його рівень зростає з 0,922 на початок 2016 р. до 1,28 на кінець 2018 р., але результати попередніх досліджень свідчать про те, що така тенденція не знижує рівень фінансової безпеки підприємства, але вважаємо, що підприємство потребує особливої уваги щодо дослідження тенденцій змін структури капіталу.

Наступним етапом аналізу є аналіз показників ефективності, а саме показників оборотності та рентабельності. Основні показники цієї групи представлені в табл. 2.10. Продуктивність праці впродовж 2016 – 2018 рр. має тенденцію до зростання, що є позитивним чинником, який характеризує ефективність використання трудових ресурсів.

Так, за 2015 рік (на початок 2016 року) продуктивність праці склала 2242,9 тис.грн. на одну особу, за 2016 рік – 2368,8 тис.грн. на одну особу, за 2017 рік – 4147,6 тис.грн. на одну особу, а за 2018 рік – 5666,1 тис.грн. на одну особу, тобто продуктивність праці зростає з року в рік.

Таблиця 2.11

Динаміка показників ефективності використання ресурсів ПАТ ЗМК «Запоріжсталь»

Основний показник, одиниця виміру	2016 рік			2017 рік			2018 рік		
	01.01.2016	01.01.2017	відхилення за рік	01.01.2017	01.01.2018	відхилення за рік	01.01.2018	01.01.2019	відхилення за рік
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
продуктивність праці, тис. гривень / особу	2 242,9	2 368,8	126,0	2 368,8	4 137,6	1 768,8	4 137,6	5 666,1	1 528,5
фондовіддача, гривень / гривень	2,163	2,055	-0,108	2,055	2,526	0,471	2,526	2,851	0,325
час обороту коштів у розрахунках (ЧОКР), днів	63	121	57	121	178	57	178	210	32
час обороту запасів (ЧОЗ), днів	102	117	15	117	87	-31	87	75	-12
час обороту кредиторської заборгованості (ЧОКЗ), днів	202	264	62	264	263	0	263	267	4
тривалість операційного циклу (ТОЦ), днів	305	381	76	381	350	-31	350	342	-8
тривалість фінансового циклу, дн.	102	117	15	117	87	-31	87	75	-12
оборотність власного капіталу, об.	2,382	1,850	-0,532	1,850	2,014	0,164	2,014	2,071	0,057
коефіцієнт стійкості економічного росту	0,115	0,232	0,117	0,232	0,128	-0,104	0,128	0,153	0,025
рентабельність активів, %	6,8	13,3	6,5	13,3	6,5	-6,8	6,5	7,1	0,6
рентабельність власного капіталу, %	13,7	26,2	12,5	26,2	14,4	-11,7	14,4	16,5	2,1
період окупності власного капіталу	7,301	3,821	-3,480	3,821	6,931	3,110	6,931	6,052	-0,879

Можна стверджувати, що впродовж 2015 – 2018 рр. ПАТ ЗМК «Запоріжсталь» ефективно використовує трудові ресурси, що дозволяє не тільки сплачувати заробітну плату своєчасно та в повному обсязі, а і реалізовувати політику мотивації персоналу до кращих результатів праці шляхом їх преміювання за трудові досягнення.

Наступним показником ефективності використання ресурсів, а саме основних засобів, є показник фондівіддачі. У 2015 році він склав 2,163 у 2016 році – 2,055, у 2017 році – 2,526, у 2018 році – 2,851, тобто також спостерігається підвищення ефективності використання основних засобів підприємства. Чим більше завантажені основні засоби, тим вище показник фондівіддачі – що ми і спостерігаємо у зв'язку із тим, що обсяги господарської діяльності підприємства зростають із року в рік.

Оборотність дебіторської заборгованості (у днях обороту) у 2015 році дорівнює 63 дн., у 2016 році 121 день, у 2017 році 178 дн. та у 2018 р. – 210 днів, тобто впродовж досліджуваного періоду підприємство змінило політику управління дебіторською заборгованістю з помірної на агресивну та у 2018 р. вже надає відтермінування повернення грошових коштів за відвантажену продукцію на термін 210 днів, що негативно впливає на оборотність оборотних активів. Але навіть така політика фінансування в досліджуваному періоді не викликає загроз фінансовій безпеці.

Також спостерігається незначне, але також уповільнення оборотності запасів у 2015 – 2016 рр. Так, у 2015 році тривалість обороту запасів становила 102 дн., у 2016 році 117 дн. У 2017 році оборотність запасів вже становить 87 днів, а у 2018 році 75 дні, тобто за рахунок прискорення оборотності запасів (низько ліквідних активів) досягається прискорення оборотності оборотних активів. Тобто суттєвих негативних проявів зниження ефективності використання коштів, що інвестовані в запаси, не виявлено, однак фінансове управління передбачає упереджуючі заходи з недопущення настання негативних наслідків.

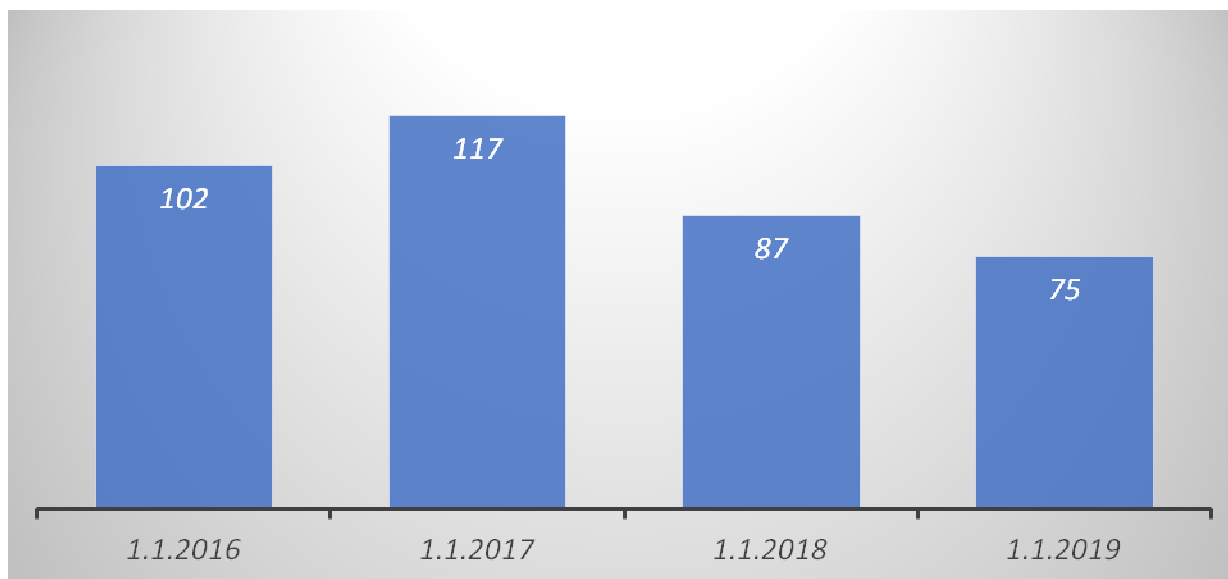
Час обороту кредиторської заборгованості у 2015 році становить 202 дн., у 2016 р. 264 дн., у 2017 р. 263 дн., у 2018 р. 267 днів. Таким чином, впродовж аналізованого періоду підприємство практично не змінювало політику управління кредиторською заборгованістю, але спостерігається підвищення терміну повернення коштів і, як наслідок, зростання залежності підприємства від позикових коштів у вигляді кредиторської заборгованості (кошти клієнтів). За результатами аналізу коефіцієнтів оборотності нами розраховано тривалість операційного та фінансового циклів ПАТ ЗМК «Запоріжсталь».

Ми бачимо, що оборотні кошти, які інвестовано в запаси та дебіторську заборгованість обертаються у 2015 році за 305 дн., у 2016 р. за 381 дн., у 2017 році за 350 днів, а у 2018 році за 342 дн. Це означає, що впродовж цього періоду часу підприємство ПАТ ЗМК «Запоріжсталь» може мати потребу у додатковому фінансуванні (як за рахунок власних коштів, так і за рахунок короткострокових позикових коштів).

Актуальними, з точки зору оцінки фінансового стану, також є зміни тривалості фінансового циклу (циклу повного обороту грошових коштів ПАТ ЗМК «Запоріжсталь»). Тривалість фінансового циклу (рис. 2.7) у 2015 році дорівнює 102 дні, у 2016 році 117 днів, у 2017 році 87 днів, а у 2018 році 75 днів. Така динаміка може вважатись позитивною тому, що скорочення тривалості фінансового циклу свідчить про оптимізацію залучення та відволікання грошових коштів у процесі здійснення господарської діяльності ПАТ ЗМК «Запоріжсталь». Зрозуміло, що у 2018 році впродовж 75 днів підприємство ПАТ ЗМК «Запоріжсталь» потребує пошуку додаткових джерел фінансування своєї поточної діяльності. Оборотність власного капіталу практично не змінилась впродовж періоду дослідження.

Узагальнюючим показником є коефіцієнт стійкості економічного росту. Так, у 2015 році він дорівнює 0,115, у 2016 році – 0,232; у 2017 році – 0,128; у 2018 році – 0,153, тобто за весь період коефіцієнт стійкості

економічного росту має позитивну тенденцію росту, що також характеризує фінансово-господарську діяльність підприємства з позитивної точки зору.

Рис. 2.7. Тривалість фінансового циклу ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь»

За результатами аналізу ми бачимо, що спостерігається стійка тенденція зростання періоду відволікання грошових коштів із поточного господарського обороту в дебіторську заборгованість. Також звертає на себе увагу зростання періоду обороту кредиторської заборгованості, причому темп росту тривалості обороту кредиторської заборгованості значно нижче за темп росту періоду обороту дебіторської заборгованості. Так, темп росту періоду обороту дебіторської заборгованості становить 333%, а темп росту періоду обороту кредиторської заборгованості – 132%. Тобто, впродовж 2016 – 2018 рр. наше підприємство знаходиться в *гірших* умовах з комерційного кредитування.

Важливим етапом аналізу результатів фінансово-господарської діяльності ПАТ ЗМК «Запоріжсталь» є аналіз показників рентабельності (табл. 2.10). Рентабельність продукції підприємства ПАТ ЗМК «Запоріжсталь» у 2015 році становить 33,1%, що з точки зору економіки підприємства є достатнім рівнем рентабельності. У 2016 році цей показник зростає до 39,9% та є найбільш ефективним за всі роки, що досліджується діяльність підприємства. Вже у 2017 році рентабельність продукції становить

лише 22%, але таким рівнем рентабельності не може похизуватись ні одне підприємство Запорізької області, тому вважаємо, що і у 2017 році підприємство працювало ефективно на ринку його товарної продукції.

Рентабельність активів зросла з 6,8% у 2015 р. до 13,3% у 2016 р., що пояснюється підвищенням завантаження виробничих потужностей підприємства та сприятливою ціновою позицією підприємства на товарному ринку. Але вже до кінця 2017 року рентабельність активів знизилась до 6,5%, а до кінця 2018 року – зросла лише до рівня 7,1%, тобто досягла рівня 2015 року. Рентабельність активів – це ефективність використання майна. Можемо констатувати, що майно використовується стабільно ефективно, однак найвищий рівень ефективності спостерігався лише у 2016 р., фінансова загроза втрати майна відсутня.

Слід зауважити, що позитивною є динаміка та тенденція росту рентабельності власного капіталу. Так, рентабельність власного капіталу ПАТ ЗМК «Запоріжсталь» у 2015 році дорівнює 13,7%, у 2016 році – 26,2%, у 2017 році – 14,4%, а у 2018 році – 16,5%. Знову ми спостерігаємо закономірність найбільш ефективної роботи у 2016 році, але за підсумками роботи у 2018 році рівень рентабельності власного капіталу вище за рівень 2015 р. та 2017 р. Також ми з'ясували, що впродовж досліджуваного періоду прискорюється період окупності власного капіталу, а саме: у 2015 році він складає 7,3 р., у 2016 р. – 3,8 р.; у 2017 р. – 6,9 р.; у 2018 р. – 6 р., тобто в більш короткий проміжок часу власники підприємства отримують приріст власного капіталу, інвестованого у господарську діяльність ПАТ ЗМК «Запоріжсталь».

Таким чином, за результатами аналізу показників рентабельності ПАТ ЗМК «Запоріжсталь» ми можемо стверджувати, що підприємство є рентабельним, а показники оборотності свідчать про ефективне використання майна та його складових упродовж 2016 – 2018 рр.

Узагальнення аналітичного оцінювання фінансового стану за допомогою абсолютних і відносних показників на ПАТ ЗМК «Запоріжсталь» дає змогу зробити наступні узагальнюючі висновки:

- майно та джерела його формування мають склад, динаміку та структуру достатньо оптимальну з точки зору фінансової безпеки;
- абсолютні показники фінансової стійкості свідчать про те, що на кінець 2018 р. підприємство має абсолютний тип фінансової стійкості, не дивлячись на те, що підприємство активно залучає у господарський оборот короткострокові позикові кошти;
- фінансова стійкість підприємства за відносними показниками перебуває на достатньому рівні та дозволяє йому своєчасно розраховуватись за своїми обов'язками, але спостерігається підвищення залежності підприємства від позикових коштів, що суттєво не вплинуло фінансову безпеку у досліджуваному періоді;
- показники оборотності майна та капіталу також мають достатній рівень та позитивну динаміку, що з точки зору фінансової безпеки не викликає загроз господарській діяльності;
- рентабельність активів, рентабельність сукупного та власного капіталу мають позитивні значення, а найбільш високі – у 2016 р., тобто 2016 р. з точки зору фінансової безпеки є найбільш стабільним.

Слід зауважити, що за більшістю показників оцінювання найбільш ефективним вважається 2016 рік, а впродовж 2017 – 2018 рр. спостерігались такі тенденції, які потребують впливу шляхом прийняття управлінських рішень та недопущення появи загроз фінансовій безпеці та умов функціонування підприємства у майбутньому.

Висновки до розділу 2

ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь» являє собою підприємство з повним металургійним циклом. Предметом діяльності підприємства є виробництво та збут металургійної продукції, металовиробів виробничого і побутового призначення, інших супутніх видів продукції металургійного циклу. Крім того, здійснюється виробництво та збут іншої продукції промислово-технічного призначення, сільськогосподарської продукції, товарів народного споживання і продуктів харчування.

Найбільшу питому вагу в обсязі реалізації продукції підприємства ПАТ «ЗМК «ЗАПОРІЖСТАЛЬ» займає реалізація прокату (84,83%), на другому місці – реалізація чавуну 12,66%. У сумі обсяг реалізації цих двох видів продукції складає 97,49%, тобто саме ці види продукції впливають на конкурентоспроможність, фінансову безпеку, фінансову стабільність роботи підприємства.

Темп росту чистого доходу від реалізації продукції у 2015 р. складає 142%; у 2016 р. він уповільнюється до 106%; у 2017 р. темп росту практично відновлюється до рівня 2015 р. і складає 141%, а у 2018 р. знижується до 127%. Темп росту чистого прибутку у 2015 р. складає 161%; у 2016 р. чистий прибуток зростає у 2,6 разів; проте у 2017 р. він знижується і темп росту вже становить 71%, а у 2018 р. практично 90%.

В цілому, діяльність ПАТ «ЗМК «ЗАПОРІЖСТАЛЬ» можна вважати ефективною та такою, що забезпечує достатній рівень фінансової безпеки.

За період 2016 – 2018 рр. ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь» має стабільну тенденцію зміни структури активів та позитивних тенденцій у господарській діяльності, що обумовлені:

- ефективною політикою відносно оптимального співвідношення між двома стратегічними складовими майна – необоротними активами та оборотними активами;

- переміщенням питомої ваги в бік оборотних активів (64,6% на кінець 2018 р.), що об'єктивно пояснюється нарощенням обсягу господарського обороту та позитивно впливає оборотність майна;
- абсолютні показники динаміки вартісного обсягу основних засобів свідчать про постійне оновлення основних засобів, тобто інвестування коштів в об'єкти основних засобів з метою підвищення якості продукції та конкурентоспроможності підприємства;
- стабільний темп росту загальної вартості майна свідчить про зростання обсягів господарського обороту підприємства та покращення позицій підприємства на товарному ринку.

За період 2016 – 2018 рр. відбулись такі зміни у структурі, динаміці та складі джерел формування майна з точки зору фінансової безпеки підприємства: питома вага власного капіталу змінилась з 52% до 45,1%, однак у складі власного капіталу стабільно зростає абсолютна величина нерозподіленого чистого прибутку, а цей показник є головним при оцінці фінансової безпеки; політика фінансування поточної діяльності змінюється у бік зростання короткострокових позикових коштів з 37,6% у 2016 р. до 50,5% на кінець 2018 р., що частково знижує рівень фінансової стійкості підприємства.

На кінець 2017 року у підприємства спостерігається найбільш сприятливий тип фінансової стійкості – нормальна фінансова стійкість, коли підприємство за рахунок залучення довгострокових та короткострокових позикових коштів задовольняє свою потребу у фінансуванні запасів. Такий тип фінансової стійкості характеризує фінансову політику як ефективну. Яка забезпечує залучення додаткових джерел фінансування у господарський оборот в умовах його розширення (що і спостерігається у ПАТ «ЗМК «ЗСС»). З точки зору фінансової стійкості (абсолютних показників) у 2018 році ситуація є найбільш сприятливою. Так, на кінець 2018 р. підприємство характеризується абсолютною фінансовою стійкістю, що з точки зору

фінансової безпеки є позитивним індикатором фінансової безпеки підприємства.

Абсолютні показники фінансового стану свідчать про раціональність формування активів та капіталу, однак звертаємо увагу на те, що впродовж 2016 – 2018 рр. ПАТ «ЗМК «ЗСС» активно використовує для фінансування своєї поточної діяльності короткострокові позикові кошти, що підвищує залежність підприємства від залучених фінансових ресурсів. Однак результати роботи підприємства свідчать про ефективний фінансовий менеджмент та виважені управлінські рішення щодо збереження рівня фінансової безпеки на достатньому рівні.

Спостерігається стійка тенденція зростання періоду відволікання грошових коштів із поточного господарського обороту в дебіторську заборгованість. Також звертає на себе увагу зростання періоду обороту кредиторської заборгованості, причому темп росту тривалості обороту кредиторської заборгованості значно нижче за темп росту періоду обороту дебіторської заборгованості. Так, темп росту періоду обороту дебіторської заборгованості становить 333%, а темп росту періоду обороту кредиторської заборгованості – 132%. Тобто, впродовж 2016 – 2018 рр. наше підприємство знаходиться в *гірших* умовах з комерційного кредитування.

За результатами аналізу показників рентабельності ПАТ ЗМК «Запоріжсталь» ми можемо стверджувати, що підприємство є рентабельним, а показники оборотності свідчать про ефективне використання майна та його складових упродовж 2016 – 2018 рр.

Слід зауважити, що за більшістю показників оцінювання найбільш ефективним вважається 2016 рік, а впродовж 2017 – 2018 рр. спостерігались такі тенденції, які потребують впливу шляхом прийняття управлінських рішень та недопущення появи загроз фінансовій безпеці та умов функціонування підприємства у майбутньому.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ ПАТ «ЗМК «ЗСС»

3.1. Обґрунтування системи управління фінансовою безпекою ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь»

Середовище функціонування окремо взятого підприємства в Україні характеризується невизначеністю та нестабільністю, що призводить до того, що система управління економічною безпекою, а в її складі і фінансовою безпекою, має постійно враховувати все нові і нові дестабілізуючі фактори, тобто бути здатною своєчасно їх ідентифікувати, розпізнати, сформулювати інформаційне підґрунтя для реалізації захисних заходів.

Ефективність управління фінансовою безпекою підприємства залежить від ретельності організації захисних релієв, що потребує розроблення управлінських рішень для впливу суб'єктів безпеки на об'єкти серед основних функціональних складових: бюджетної, грошово-кредитної, інвестиційної, банківської, фондової, страхової та інноваційної. Одночасно з цим, кожне управлінське рішення має ґрунтуватися відповідно до фактичного рівня чотирьох базових домінантів управління фінансовою безпекою підприємства, якими можна вважати фінансову стійкість і стабільність, рівновагу та надійність, а його результативність оцінюватись із зміни цих домінантів у тактичному і стратегічному вимірах.

Як уже було зазначено, нами визначено такі основні чотири домінанти у фінансовій сфері: стійкість, стабільність, рівновага та надійність. Важливою характеристикою фінансової стійкості підприємства є її ознаки. Виокремлюють такі ознаки фінансової стійкості підприємства:

- ліквідність балансу підприємства;
- досягнення очікуваних розмірів прибутку та рентабельності;

- наявність власних оборотних коштів, у розмірах не менше запланованого;
- підтримання оптимальної платіжної дисципліни підприємства.

На нашу думку, цей перелік ознак фінансової стійкості підприємства є неповним, його потрібно доповнити такими позиціями:

- здатність підприємства в повному обсязі погасити всі свої зобов'язання;
- забезпечення фінансової незалежності із можливістю максимально ефективного використання наявних фінансових ресурсів;
- підтримка життєздатності та забезпечення досягнення фінансових інтересів.

Для забезпечення потрібного рівня фінансової стійкості підприємство має дотримуватися таких принципів:

- принцип незалежності, що полягає в раціоналізації використання позикових коштів, шляхом утворення фінансових інструментів та важелів, які б забезпечили певний рівень незалежності підприємства у взаємовідносинах із кредиторами;
- принцип прибутковості, що полягає в підтримці належного рівня рентабельності, який здатен забезпечити збільшення власного капіталу підприємства, з подальшим зростанням ефективності та досягненням стратегічних цілей;
- принцип підтримки ліквідності, що полягає в забезпеченні оптимального співвідношення залучених та власних оборотних активів;
- принцип динамізму, що полягає в забезпеченні достатнього темпу обороту власного та залученого капіталу у всіх фазах виробничого процесу підприємства.

На нашу думку, запропонований перелік слід розширити такими принципами:

- принцип постійного захисту, що передбачає формування потужної протекційної системи, в основі якої міститься дуалістичний підхід: у разі

посилення впливу загроз, система використовує відповідні методи протидії, а в разі відсутності суттєвих змін – відбувається посилення координації в межах системи фінансової безпеки підприємства, створення прогнозів та розроблення можливих сценаріїв реалізації захисних заходів із відповідним поліпшення ресурсного резервування, зокрема й фінансового;

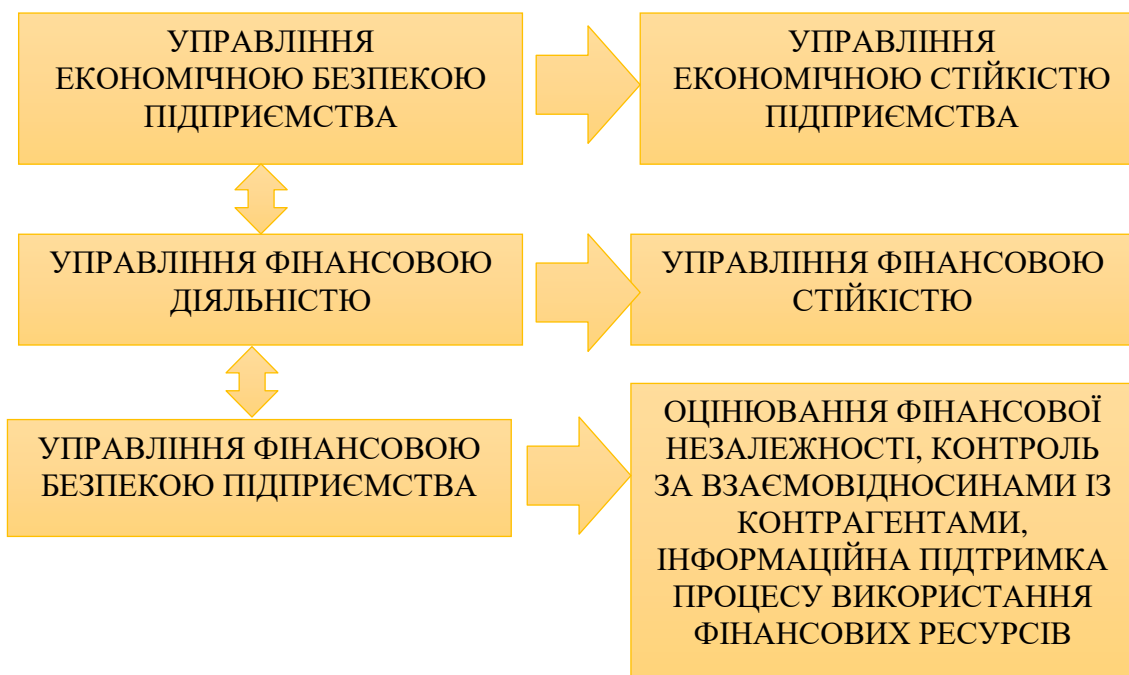
- принцип оперативності, що полягає у своєчасному прийнятті і реалізації таких управлінських рішень, що відповідатимуть поточній ситуації щодо забезпечення фінансової стійкості підприємства.

Забезпечення фінансової стійкості для кожного підприємства є суто індивідуальним процесом, тому слід виокремити такі параметри, які слід врахувати під час цього процесу:

- особливості фінансово-господарської діяльності підприємства;
- агресивність зовнішнього середовища та динамічність внутрішньогосподарських процесів;
- рівень розвитку системи управління фінансовою безпекою підприємства щодо здатності контролювати внутрішньогосподарські процеси та своєчасно реагувати на зміну зовнішнього середовища.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що управління цією домінантою (фінансовою стійкістю) безпосередньо пов'язано із відстеженням суб'єктами безпеки змін у фінансовій сфері підприємства, його ділової активності та взаємодії із контрагентами для інформаційної підтримки рішень, які приймаються менеджерами різних рівнів управління, та реалізації захисних заходів у разі виявлення суттєвих відхилень, які пов'язані із зниженням фінансової незалежності та зростанням ймовірності банкрутства.

Структура фінансової стійкості підприємства в контексті управління фінансовою безпекою представлена на рис. 3.1.

Рис. 3.1. Структура фінансової стійкості підприємства в контексті управління безпекою

Можна виокремити основні заходи суб'єктів безпеки, які сприятимуть позитивному впливу зовнішніх і внутрішніх чинників на фінансову стійкість:

- здійснення контролю за рівнем заборгованості підприємства;
- аналіз, контроль і поліпшення рівня ліквідності активів підприємства;
- аналіз, контроль і збільшення рівня рентабельності підприємства;
- участь в управлінні запасами підприємства;
- здійснення прогнозування основних показників, що характеризують фінансову стійкість підприємства;
- налагодження взаємовідносин з контрагентами;
- адаптація до змін на зовнішньому ринку та в системі оподаткування.

Друга із виокремлених домінантів – фінансова стабільність підприємства, вважається однією з найважливіших характеристик його фінансового стану, а її забезпечення дає змогу суттєво підвищити ефективність управління фінансовою безпекою. Для визначення основних чинників впливу на забезпечення фінансової стабільності підприємства, для

початку, потрібно охарактеризувати від чого саме залежить цей процес, і на що надалі впливає.

Фінансова стабільність підприємства залежить від стану фінансової системи загалом, умов кредитування, обсягу ресурсів та політики підприємства. При цьому, високий рівень фінансової стабільності дає можливість суттєво вплинути на стабілізацію основних макроекономічних показників і на ефективність діяльності підприємства загалом. Ми частково погоджуємося, що поточний стан фінансової системи суттєво впливає на процес забезпечення фінансової стабільності та вважаємо, що правильним є твердження про вплив на загальні показники діяльності. Попри це, на нашу думку, фінансова стабільність залежить і від середовища функціонування підприємства. Досягнення фінансової стабільності неминуче впливає на рівень фінансової безпеки підприємства (рис. 3.2).

Рис. 3.2. Залежність та вплив фінансової стабільності на діяльність підприємства

Як і у випадку з фінансовою стійкістю, існує система управління фінансовою стабільністю підприємства, що передбачає здійснення

сукупності тісно пов'язаних між собою заходів, які спрямовані на досягнення та підтримку потрібного рівня фінансової безпеки підприємства.

Слід виділяти такі основні функції управління фінансовою стабільністю підприємства із урахуванням безпекових аспектів:

- планування – розроблення суб'єктами безпеки комплексу захисних заходів;
- прогнозування – розробка прогнозів зміни впливу зовнішнього середовища та внутрішньогосподарських процесів, можливих відхилень від рівноважного стану, сценаріїв ліквідації відхилень або пошуку нової рівноваги;
- організування – координація дій працівників служби безпеки та функціональних підрозділів у процесі розроблення та здійснення впливу на об'єкти безпеки;
- мотивування – застосування мотиваційних заходів до працівників, які задіяні в процесі реалізації захисних заходів;
- контроль – оцінювання результативності управління.

На нашу думку, основними ознаками фінансової стабільності в процесі управління фінансовою безпекою підприємства, є такі: прийнятний рівень ризику та вплив загроз, який не спричиняє суттєвих змін на фінансову діяльність підприємства; достатність фінансових ресурсів для фінансування поточної діяльності та формування основи для стійкого розвитку; збалансований рівень власного і позикового капіталів; необхідний рівень фінансової стійкості; контрольованість фінансової рівноваги та незмінність фінансової надійності.

Вплив суб'єктів фінансової безпеки підприємства щодо сприяння позитивному впливу зовнішніх і внутрішніх чинників на фінансову стабільність має передбачати: контроль за виконанням плану взаєморозрахунків із контрагентами, мінімізуючи можливі втрати через несвоєчасне погашення дебіторської заборгованості; інформаційна підтримка формування і розподілу прибутку підприємства; оцінювання ефективності

використання фінансових ресурсів; участь у розробці фінансової стратегії підприємства; адаптація фінансової діяльності підприємства до зміни рівня інфляції в країні; ретельний контроль і перевірка обґрунтованості кожної статті витрат підприємства.

Поняття «фінансова рівновага підприємства», яка визначена нами як одна із домінантів, є відносно новим терміном у системі управління підприємством. Потреба збалансованості фінансової діяльності підприємства дала значний поштовх у ретельному вивченні проблем забезпечення та управління фінансовою рівновагою підприємства.

Фінансову рівновагу залежно від рівня функціонування та гармонійності діяльності підприємства можна класифікувати так:

- стійка, при якій незначні відхилення в рівноважному стані підприємства оперативно відновлюються за допомогою наявних механізмів;
- нестійка, за якої навіть незначні відхилення здатні порушити весь рівноважний стан системи, який не завжди має тенденцію до відновлення;
- байдужа, при якій відхилення будь-якої величини може призвести до нового стану рівноваги, який за основними параметрами виявляється тотожним вихідному.

Враховуючи специфіку управління фінансовою безпекою підприємства, нами виокремлено такі типи фінансової рівноваги:

- бажана – високий рівень гармонізації фінансової діяльності підприємства, збалансованість доходів і витрат. Завдання суб'єктів безпеки має передбачати оцінювання доцільності збереження такого стану рівноваги з погляду ефективності використання фінансових ресурсів та досягнення фінансових інтересів;
- рекомендована – рівень, при якому досягається баланс за всіма фінансовими операціями підприємства. Увага суб'єктів безпеки має

зосереджуватися на визначенні можливих ризиків зниження ефективності фінансових операцій;

– неврівноважена – нестійкий стан, коли не завжди простежується збалансованість при формуванні і використанні фінансових ресурсів. Об'єктом уваги стають відхилення від рівноважного стану: допустимі й критичні, а також розроблення прогнозів переходу до нового рівноважного стану, який би відповідав фінансовим інтересам підприємства;

– відсутня фінансова рівновага підприємства – тотальна відсутність будь-якої гармонії у фінансовій діяльності підприємства. Суб'єкти безпеки реалізують заходи щодо стабілізації фінансової діяльності підприємства, зокрема шляхом протидії зовнішнім та внутрішнім загрозам.

До основних завдань процесу управління фінансовою рівновагою підприємства належать:

- синхронізація грошових потоків;
- забезпечення балансу в правах та обов'язках;
- збалансування ліквідності, прибутковості та ризиків;
- оптимізація фінансового потенціалу підприємства з орієнтацією на потреби, що надалі забезпечить його стійкий розвиток.

На нашу думку, цей перелік завдань процесу управління фінансовою рівновагою варто розширити наступними, які пов'язані із забезпеченням фінансової безпеки підприємства: збалансування фінансової діяльності підприємства; збалансування проведених підприємством операцій, зокрема в контексті управління власним та залученим капіталів; формування системи раціонального розподілу фінансових ресурсів; досягнення оптимального співвідношення між доходами і витратами.

Фінансова надійність підприємства є менш поширеною в дослідженнях порівняно з такими поняттями як «фінансова стійкість підприємства» та «фінансова стабільність підприємства». Відмінною особливістю фінансової надійності підприємства, як зазначають вітчизняні науковці, є те, що вона дає

змогу найкраще охарактеризувати рівень забезпеченості підприємства і тісно залежить від фінансової структури підприємства загалом.

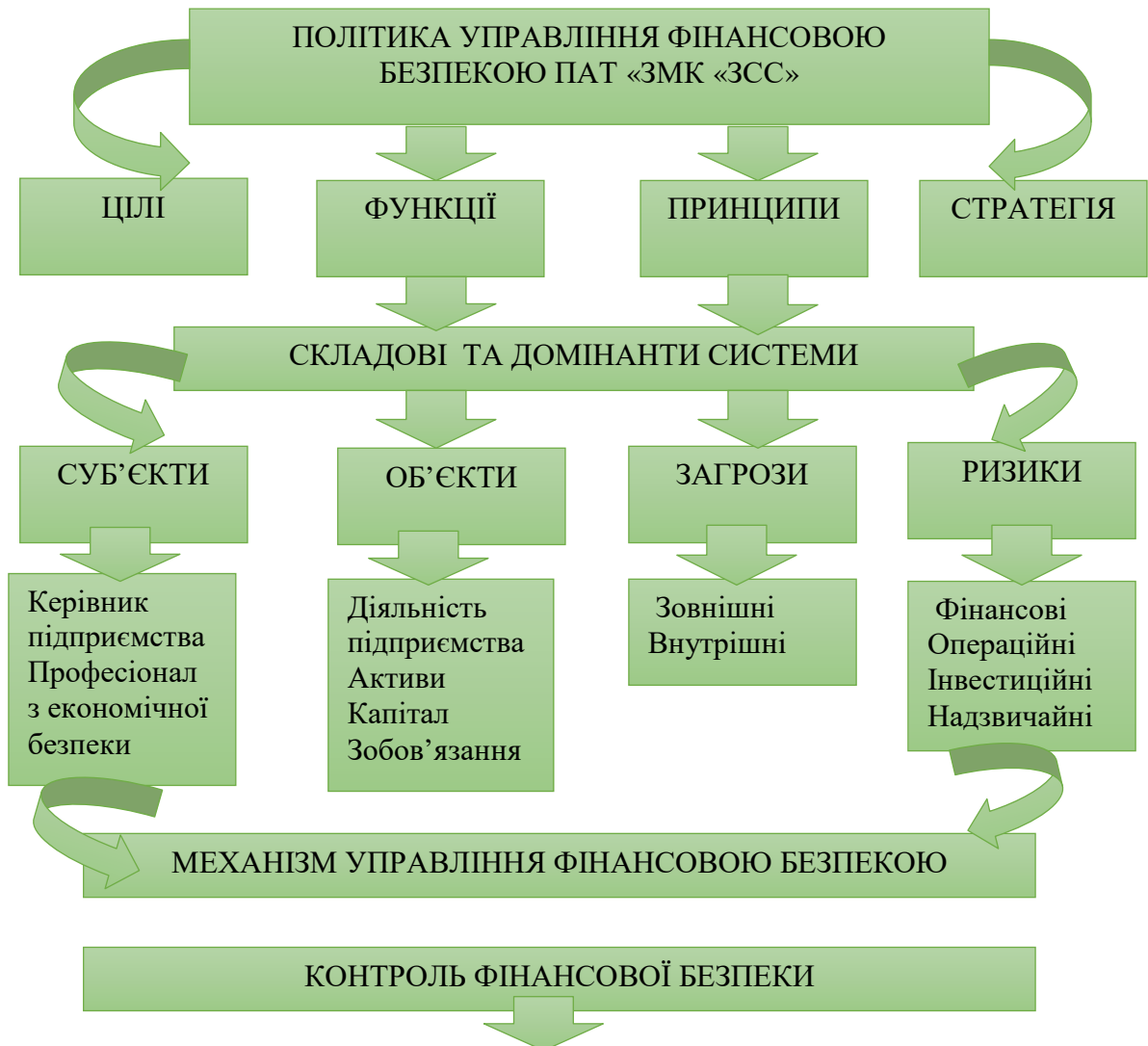
Нами виокремлено наступні ознаки фінансової надійності підприємства: раціонально сформована структура фінансових ресурсів підприємства; високий рівень фінансового менеджменту на підприємстві; ефективна маркетингова й інвестиційна політика; високий рівень ділової активності підприємства; достатня ліквідність активів підприємства для виконання зобов'язань перед контрагентами; стабільність фінансових результатів та їх відповідність визначеним цілям.

Основними завданнями суб'єктів фінансової безпеки підприємства щодо сприяння позитивному впливу зовнішніх і внутрішніх чинників на фінансову надійність мають бути: внесення пропозицій щодо зміни структури фінансових ресурсів для зменшення фінансових ризиків; оцінювання, контроль і підвищення рівня ділової активності підприємства; інформаційний супровід здійснення фінансових операцій підприємства; сприяння вдосконаленню інвестиційної політики підприємства; адаптація до змін інвестиційного клімату в державі.

Результати проведеного дослідження переконливо доводять, що забезпечення фінансової стійкості, стабільності та досягнення фінансової рівноваги і надійності безпосередньо пов'язане з впливом виокремлених нами внутрішніх і зовнішніх чинників. Не обов'язково, що цей вплив має бути виключно негативний або навпаки. Все залежить, від окремих обставин і умов функціонування, які в певній ситуації можуть призвести до того, що вплив в поточній ситуації буде саме позитивний або ж негативний.

У сукупності, оцінювання зміни чотирьох домінантів під впливом зовнішніх та внутрішніх чинників формує необхідне аналітичне підґрунтя для вдосконалення управління фінансовою безпекою підприємства шляхом розробки політики управління фінансовою безпекою на ПАТ «ЗМК «ЗСС» (рис. 3.3.), в основу якої покладено домінанти фінансової безпеки (фінансова

стійкість, фінансова стабільність, фінансова рівновага та фінансова надійність).

Рис. 3.3. Система управління фінансовою безпекою підприємства

Таким чином, нами обгрунтовано науково-практичний підхід до формування політики управління фінансовою безпекою ПАТ «ЗМК «ЗСС», який зорієнтований за оптимізаційні заходи у напрямку зміцнення фінансової безпеки шляхом впливу на фінансову стійкість, фінансову стабільність, фінансову рівновагу та фінансову надійність.

3.2. Прогнозування фінансової безпеки за домінантами у фінансовій сфері ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь»

Обґрунтування розробки системи управління фінансовою безпекою надає змогу стверджувати, що використання для прогнозування фінансової безпеки лише дискримінантних моделей в умовах вітчизняного законодавства, особливостей ведення бізнесу є не доречним. Більш адекватну оцінку можна отримати шляхом комбінування класичних підходів до розкриття домінант фінансової безпеки та, наприклад, розрахунку коефіцієнта Бівера, який використовується практично у всіх Методиках оцінки.

Для розкриття стратегічних домінант фінансової безпеки (фінансова стійкість, фінансова стабільність, фінансова рівновага та фінансова надійність) проведемо аналіз фінансових результатів ПАТ «ЗМК «ЗСС» за інструментарієм фінансового аналізу за період 2015 – 2018 рр.

ПАТ ЗМК «Запоріжсталь» дає змогу зробити такі висновки щодо тенденцій фінансових результатів (табл. 3.1 – 3.2):

- темп росту чистого доходу у 2015 – 2016 рр. складає 105,6%; темп росту чистого доходу у 2016 – 2017 рр. складає 141,0%; темп росту чистого доходу у 2017 – 2018 рр. складає 126,5%;
- питома вага чистого прибутку у 2015 – 2016 рр. 5,7% та 14,1%; у 2016 – 2017 рр. – 14,1% та 7,2%; у 2017 – 2018 рр. – 7,2% та 8,0% тобто підприємство має власні фінансові ресурси, які можуть бути спрямовані на модернізацію основних засобів;
- темп росту собівартості реалізованої продукції у 2015 – 2016 рр. складає 100,5%; темп росту у 2016 – 2017 рр. складає 161,6%, тобто випереджує темп росту чистого доходу; темп росту у 2017 – 2018 рр. складає 129%, тобто також випереджує темп росту чистого доходу; таким чином, спостерігається зростання питомої ваги собівартості і, як наслідок, відбувається втрата можливості формування прибутку.

Таблиця 3.1

Аналіз фінансових результатів ПАТ ЗМК «Запоріжсталь» у 2015 – 2016 рр.

Стаття	Код рядка	Абсолютні величини		Питома вага статей у чистому доході від реалізації		Відхилення		
		за попередній період	За звітний період	за попередній період	за звітний період	в абсолютних величинах	в структурі	темпи росту, %
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	31395478	33158709	100,0	100,0	1763231	0,0	105,6
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(23582269)	(23699479)	-75,1	-71,5	-117210	3,6	100,5
Валовий: прибуток	2090	7813209	9459230	24,9	28,5	1646021	3,6	121,1
Інші операційні доходи	2120	487233	489298	1,6	1,5	2065	-0,1	100,4
Адміністративні витрати	2130	(524959)	(711508)	-1,7	-2,1	-186549	-0,4	135,5
Витрати на збут	2150	(2153886)	(2486375)	-4,6	-4,2	-332489	0,4	115,4
Інші операційні витрати	2180	(311131)	(333717)	-1,0	-1,0	-22586	0,0	107,3
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	5660818	7063218	18,0	21,3	1402400	3,3	124,8
Інші фінансові доходи	2220	5873	24563	0,0	0,1	18690	0,1	418,2
Інші доходи	2240	4577	27393	0,0	0,1	22816	0,1	598,5
Фінансові витрати	2250	(3376174)	(1365189)	-10,8	-4,1	2010985	6,7	40,4
Інші витрати	2270	(159448)	(44977)	-0,5	-0,1	114471	0,4	28,2
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	2135646	5705008	6,8	17,2	3569362	10,4	267,1
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(330678)	(1014925)	-1,1	-3,1	-684247	-2,0	306,9
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	1804968	4690083	5,7	14,1	2885115	8,4	259,8

Таблиця 3.2

Аналіз фінансових результатів ПАТ ЗМК «Запоріжсталь» у 2016 – 2017 рр.

Стаття	Код рядка	Абсолютні величини		Питома вага статей у чистому доході від реалізації		Відхилення		
		за попередній період	За звітний період	за попередній період	за звітний період	в абсолютних величинах	в структурі	темпи росту, %
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	33158709	46746886	100,0	100,0	13588177	0,0	141,0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(23699479)	(38309499)	-71,5	-82,0	-14610020	-10,5	161,6
Валовий: прибуток	2090	9459230	8437387	28,5	18,0	-1021843	-10,5	89,2
Інші операційні доходи	2120	489298	204781	1,5	0,4	-284517	-1,1	41,9
Адміністративні витрати	2130	(711508)	(806736)	-2,1	-1,7	-95228	0,4	113,4
Витрати на збут	2150	(1840085)	(2153886)	-5,5	-4,6	-313801	0,9	117,1
Інші операційні витрати	2180	(333717)	(470612)	-1,0	-1,0	-136895	0,0	141,0
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	7063218	5210934	21,3	11,1	-1852284	-10,2	73,8
Інші фінансові доходи	2220	24563	28963	0,1	0,1	4400	0,0	117,9
Інші доходи	2240	27393	12402	0,1	0,0	-14991	-0,1	45,3
Фінансові витрати	2250	(1365189)	(880515)	-4,1	-1,9	484674	2,2	64,5
Інші витрати	2270	(44977)	(292282)	-0,1	-0,6	-247305	-0,5	649,8
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	5705008	4079502	17,2	8,7	-1625506	-8,5	71,5
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(1014925)	(730953)	-3,1	-1,6	283972	1,5	72,0
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	4690083	3348549	14,1	7,2	-1341534	-6,9	71,4

Таблиця 3.3

Аналіз фінансових результатів ПАТ ЗМК «Запоріжсталь» у 2017 – 2018 рр.

Стаття	Код рядка	Абсолютні величини		Питома вага статей у чистому доході від реалізації		Відхилення		
		за попередній період	За звітний період	за попередній період	за звітний період	в абсолютних величинах	в структурі	темпи росту, %
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	46746886	59153818	100,0	100,0	12406932	0,0	126,5
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(38309499)	(49414580)	-82,0	-83,5	-11105081	-1,5	129,0
Валовий: прибуток	2090	8437387	9739238	18,0	16,5	1301851	-1,5	115,4
Інші операційні доходи	2120	204781	556089	0,4	0,9	351308	0,5	271,6
Адміністративні витрати	2130	(806736)	(912790)	-1,7	-1,5	-106054	0,2	113,1
Витрати на збут	2150	(2153886)	(2486375)	-4,6	-4,2	-332489	0,4	115,4
Інші операційні витрати	2180	(470612)	(418812)	-1,0	-0,7	51800	0,3	89,0
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	5210934	6477350	11,1	11,0	1266416	-0,1	124,3
Інші фінансові доходи	2220	28963	117217	0,1	0,2	88254	0,1	404,7
Інші доходи	2240	12402	100	0,0	0,0	-12302	0,0	0,8
Фінансові витрати	2250	(880515)	(704229)	-1,9	-1,2	176286	0,7	80,0
Інші витрати	2270	(292282)	(220087)	-0,6	-0,4	72195	0,2	75,3
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	4079502	5670351	8,7	9,6	1590849	0,9	139,0
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(730953)	(951142)	-1,6	-1,6	-220189	0,0	130,1
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	3348549	4719209	7,2	8,0	1370660	0,8	140,9

Аналіз фінансових результатів дає змогу стверджувати, що базові домінанти фінансової безпеки забезпечені:

- *фінансова стійкість* забезпечується абсолютним обсягом чистого прибутку, який у 2015 р. складає 1 804 968 тис.грн., у 2016 р. – 4 690 083 тис.грн.; у 2017 році – 3 348 549 тис.грн., у 2018 році – 4 719 209 тис.грн., тобто за весь період, що аналізується чистий прибуток зріс і має тенденцію до накопичення;
- *фінансова стабільність* забезпечується стабільним зростанням обсягу чистого доходу від реалізації продукції, який у 2015 р. складає 31 395 478 тис.грн., у 2016 р. – 33 158 709 тис.грн.; у 2017 р. – 46 746 886 тис.грн.; у 2018 р. – 59 153 818 тис.грн.; стабільність чистого доходу від реалізації продукції надає підприємству можливість планувати фінансову, операційну та інвестиційну діяльність у часі та просторі;
- *фінансова рівновага* забезпечується спроможністю підприємства планувати свої доходи і витрати у часі і забезпечувати своєчасне виконання всіх фінансових зобов'язань; такі висновки ми робимо на підставі аналізу показників платоспроможності та оборотності; так, тривалість фінансового циклу (п.2.3 магістерського дослідження) знизилась з 102 дн. у 2015 р. до 75 дн. у 2018 р. за рахунок оптимізації оборотності запасів, дебіторської та кредиторської заборгованостей;
- *фінансова надійність* розглядається як домінанта фінансової безпеки, яка забезпечується, на нашу думку, максимізацією рівня рентабельності власного капіталу за заданим рівнем фінансового ризику, тобто позитивним ефектом фінансового важеля.

Ефект фінансового важеля показує, на скільки процентів збільшується рентабельність власного капіталу в результаті залучення позикових коштів в оборот підприємства. Він виникає в тих випадках, коли економічна рентабельність вище кредитного проценту. Ефект фінансового важеля

відображає рівень отримання додаткового прибутку на власний капітал за рахунок різної частини використання позикових засобів і розраховується за формулою (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Алгоритм розрахунку ефекту фінансового важеля

Показники	Формула розрахунку	Нормативне значення (позитивна тенденція)
Податковий коректор (ПКфв)	$(1 - (\text{Сума податку на прибуток} / \text{Прибуток до оподаткування}))$	Зростання
Диференціал (Дфв)	$((\text{Прибуток до оподаткування} / \text{Середньорічна вартість активів}) - (\text{Фінансові витрати} / \text{Середньорічна величина позикового капіталу}))$	> 0 , зростання
Коефіцієнт фінансового важеля (Кфв)	$(\text{Позиковий капітал}) / (\text{Власний капітал})$	≤ 1 , зменшення
Ефект фінансового важеля	$\text{ПКфв} * \text{Дфв} * \text{Кфв}$	

У формулі розрахунку ефекту фінансового важеля три складові. Податковий коректор фінансового важеля, який показує, якою мірою проявляється ефект фінансового важеля у зв'язку з різним рівнем оподаткування прибутку. Податковий коректор фінансового левериджу практично не залежить від діяльності підприємства, оскільки ставка податку на прибуток установлюється законодавством. Разом з тим, у процесі управління фінансовим левериджем диференціал податкового коректора може бути використаний у таких випадках:

- 1) якщо за різними видами діяльності підприємствам установлені диференційовані ставки оподаткування прибутку;
- 2) якщо за окремими видами діяльності підприємство використовує податкові пільги на прибуток;
- 3) якщо окремі дочірні фірми підприємства здійснюють свою діяльність у вільних економічних зонах своєї країни, де діє пільговий режим оподаткування на прибуток;

4) якщо окремі дочірні фірми підприємства здійснюють свою діяльність у державах з більш низьким рівнем оподаткування на прибуток.

У цих випадках, впливаючи на галузеву або регіональну структуру виробництва, можна знизити середню ставку оподаткування прибутку, тобто підвищити вплив податкового коректора фінансового левериджу на його ефект (при інших рівних умовах).

Диференціал фінансового важеля, що характеризує різницю між коефіцієнтом валової рентабельності активів і середнім розміром процента за кредит. Диференціал може бути:

- 1) позитивним, якщо рентабельність активів вище середньої ставки відсотка (ефект фінансового важеля позитивний);
- 2) рівним нулю, якщо рентабельність активів дорівнює середній ставці відсотка (ефект фінансового важеля нульовий);
- 3) негативним, якщо рентабельність активів нижче середньої ставки відсотка (ефект фінансового важеля негативний).

Коефіцієнт фінансового левериджу, що характеризує суму позиченого капіталу, який використовує підприємство, із розрахунку на одиницю власного капіталу. Виділення цих складових дозволяє цілеспрямовано керувати ефектом фінансового левериджу у процесі фінансової діяльності підприємства. Коефіцієнт фінансового левериджу – це важіль, що вказує на позитивний або негативний ефект, який отримується за рахунок відповідного значення його диференціалу. При позитивному значенні диференціала приріст коефіцієнта фінансового левериджу буде позитивно впливати на підвищення приросту коефіцієнта рентабельності власного капіталу і, навпаки, при негативному значенні диференціалу приріст коефіцієнта фінансового левериджу збільшить темп зниження коефіцієнта рентабельності власного капіталу. Знання механізму впливу фінансового левериджу на рівень прибутковості власного капіталу і рівень фінансового ризику дозволяє цілеспрямовано управляти вартістю і структурою капіталу підприємства.

Результати розрахунків ефекту фінансового важеля ПАТ ЗМК «Запоріжсталь» наведено в табл. 3.5.

Таблиця 3.5

Ефект фінансового важеля 2015-2018 рр. ПАТ ЗМК «Запоріжсталь»

Показники	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік	Ситуація на підприємстві
Податковий коректор (ПКФВ)	0,82	0,78	0,78	0,8	Рівень навантаження практично не змінюється
Диференціал (ДФВ)	-0,227	0,067	0,045	0,065	Рівень диференціалу змінюється з від'ємного на позитивне значення, але залишається низьким
Коефіцієнт фінансового важеля (Кфв)	0,723	0,798	1,069	1,171	Рівень коефіцієнта зростає та свідчить про посилення залежності від позикових коштів
Ефект фінансового важеля	-0,13	0,042	0,037	0,061	Рівень ефекту зростає, але має низьке значення

$$2015 \text{ рік: } (1 - 0,13) \times \left(\frac{2135646}{3009389} - \frac{3376174}{11323717} \right) \times \left(\frac{11323717}{15657806} \right) =$$

$$= 0,82 \times (0,071 - 0,298) \times 0,723 = -0,131$$

$$2016 \text{ рік: } (1 - 0,22) \times \left(\frac{5705008}{35288183} - \frac{1365189}{14304015,5} \right) \times \left(\frac{14304015,5}{17921730} \right) = 0,78 \times (0,162 - 0,095) \times 0,798 = 0,042$$

$$2017 \text{ рік: } (1 - 0,22) \times \left(\frac{4079502}{51234771} - \frac{880515}{24815183} \right) \times \left(\frac{24815183}{23208623,5} \right) = 0,78 \times (0,0796 - 0,035) \times 1,069 = 0,037$$

$$2018 \text{ рік: } (1 - 0,22) \times \left(\frac{5670351}{66226359} - \frac{704229}{33447329,5} \right) \times \left(\frac{33447329,5}{28562321,5} \right) = 0,8 \times (0,084 - 0,021) \times 1,171 = 0,061$$

У 2015 році ефект фінансового важеля має від'ємне значення (-13,1%), тобто економічна рентабельність нижче за середню відсоткову ставку процента. В цьому періоді залучення позикових коштів є неефективним для ПАТ ЗМК «Запоріжсталь».

У 2016 році ситуація дещо покращилась. Ефект фінансового важеля дорівнює 4,2%, тобто від залучення позикових коштів підприємство отримало додатковий позитивний ефект.

Аналогічна ситуація спостерігається і в 2017 році, однак рівень ефекту складає 3,7%. У 2018 році ситуація покращилась і ефект фінансового важеля складає 6,1%. У 2018 році залежність підприємства від позикових коштів є найвищою. Очікуваного ефекту від залучення позикових коштів підприємство не отримує, прибуток, що формує підприємство має низький рівень та не покриває в достатньому обсязі фінансові витрати, тобто економічна рентабельність не суттєво перевищує середню розрахункову ставку відсотка, однак абсолютне значення чистого прибутку у 2018 р. є найвищим за весь період, що аналізується.

Також критерієм забезпечення домінанти фінансової надійності ПАТ «ЗМК «ЗСС» є коефіцієнт Бівера, який розраховується як відношення чистого прибутку і амортизаційних відрахувань до суми позикових коштів, які залучені на довгостроковий та короткостроковий терміни. Динаміка коефіцієнта Бівера така: у 2015 р. він дорівнює 0,22; у 2016 р. – 0,31; у 2017 р. – 0,15 та у 2018 р. – 0,18, тобто коливається у допустимих межах.

Таким чином, використовуючи інструментарій фінансового аналізу, нами доведено, що впродовж 2015 – 2018 рр. на ПАТ «ЗМК «ЗСС» забезпечено достатній рівень фінансової безпеки за встановленими домінантами (фінансова стійкість, фінансова стабільність, фінансова рівновага та фінансова надійність). Потенційним ризиком втрати фінансової безпеки у цьому періоді можна вважати зростання залежності підприємства від короткострокових позикових коштів, що потребує від керівництва підприємства розробки політики управління кредиторською заборгованістю.

Управління кредиторською заборгованістю включає в себе:

- розкриття організаційно-економічних особливостей природи кредиторської заборгованості;

- визначення системи показників стану та оцінки ефективності кредиторської заборгованості;
- виділення оптимального управління кредиторською заборгованістю;
- пропозиція методів підвищення ефективності управління кредиторською заборгованістю на основі її оптимізації (або мінімізації).

Удосконалення управління кредиторською заборгованістю ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь» може бути проведено за допомогою двох основних варіантів: оптимізації кредиторської заборгованості та мінімізації кредиторської заборгованості.

Оптимізація – пошук нових рішень, за допомогою яких кредиторська заборгованість і її зміна зможуть чинити на підприємство позитивний вплив (збільшення статутного капіталу, збільшення резервного капіталу та ін.). Мінімізація – механізм управління кредиторською заборгованістю, при якому існуюча кредиторська заборгованість зводиться до її зменшення, аж до повного погашення.

Розглянемо методику оптимізації кредиторської заборгованості в режимах відстрочки оплати і передоплати, що ґрунтуються на концепції оптимізації. Ключовим аспектом оптимізації та мінімізації управління кредиторською заборгованістю є управління матеріальними потоками, які виникають в ході закупівлі матеріалів або збуту продукції і супроводжуються фінансовими потоками.

Для кожної схеми руху продукції можна передбачити декілька варіантів організації фінансових потоків, різних за вартістю і ризику. Зіставляючи втрати і доходи, вартість хеджування ризиків та можливості їх ліквідації, можна побудувати схеми руху матеріальних і фінансових потоків, в яких загальні витрати будуть оптимальними.

Принципи, що відображають підхід до оптимізації управління кредиторською заборгованістю:

- *системний підхід*: матеріальні, фінансові та інформаційні потоки розглядаються як взаємопов'язані і взаємодіючі для досягнення єдиної мети управління кредиторською заборгованістю підприємства;
- *принцип загальних витрат* – облік всієї сукупності витрат управління основними і супутніми потоками;
- *принцип глобальної оптимізації* – узгодження локальних цілей функціонування всіх ресурсопотоків для досягнення глобального оптимуму при управлінні кредиторською заборгованістю;
- *принцип моделювання та інформаційно-комп'ютерної підтримки*;
- *достатність* – наявність необхідного обсягу фінансових ресурсів для задоволення потреб або покриття існуючого дефіциту;
- *контроль і усунення проблем*, пов'язаних з рухом фінансових потоків, на основі побудови схем і моделей;
- *принцип стійкості та адаптивності параметрів і структури фінансових потоків* до особливостей оптимальної системи та видами контрагентів;
- *надійність джерел залучення ресурсів*, мінімізація ризиків і підвищення економічності на основі даних про кон'юнктуру ринку;
- *оперативність зміни схем і ланцюжків руху фінансових потоків* при дії факторів зовнішнього і внутрішнього середовища.

Такий підхід до управління кредиторською заборгованістю дозволяє здійснювати прогнозування втрати фінансової надійності як важливої домінанти фінансової безпеки.

Висновки до розділу 3

Ефективність управління фінансовою безпекою підприємства залежить від ретельності організації захисних релієв, що потребує розроблення управлінських рішень для впливу суб'єктів безпеки на об'єкти серед основних функціональних складових: бюджетної, грошово-кредитної, інвестиційної, банківської, фондової, страхової та інноваційної. Одночасно з цим, кожне управлінське рішення має ґрунтуватися відповідно до фактичного рівня чотирьох базових домінантів управління фінансовою безпекою підприємства, якими можна вважати фінансову стійкість і стабільність, рівновагу та надійність, а його результативність оцінюватись із зміни цих домінантів у тактичному і стратегічному вимірах.

Забезпечення фінансової стійкості, стабільності та досягнення фінансової рівноваги і надійності безпосередньо пов'язане з впливом виокремлених нами внутрішніх і зовнішніх чинників. Не обов'язково, що цей вплив має бути виключно негативний або навпаки. Все залежить, від окремих обставин і умов функціонування, які в певній ситуації можуть призвести до того, що вплив в поточній ситуації буде саме позитивний або ж негативний.

Нами обґрунтовано науково-практичний підхід до формування політики управління фінансовою безпекою ПАТ «ЗМК «ЗСС», який зорієнтований за оптимізаційні заходи у напрямку зміцнення фінансової безпеки шляхом впливу на фінансову стійкість, фінансову стабільність, фінансову рівновагу та фінансову надійність.

Базові домінанти фінансової безпеки ПАТ «ЗМК «ЗСС» забезпечені:

– *фінансова стійкість* забезпечується абсолютним обсягом чистого прибутку, який у 2015 р. складає 1 804 968 тис.грн., у 2016 р. – 4 690 083 тис.грн.; у 2017 році – 3 348 549 тис.грн., у 2018 році – 4 719 209 тис.грн., тобто за весь період, що аналізується чистий прибуток зріс і має тенденцію до накопичення;

– *фінансова стабільність* забезпечується стабільним зростанням обсягу чистого доходу від реалізації продукції, який у 2015 р. складає 31 395 478 тис.грн., у 2016 р. – 33 158 709 тис.грн.; у 2017 р. – 46 746 886 тис.грн.; у 2018 р. – 59 153 818 тис.грн.; стабільність чистого доходу від реалізації продукції надає підприємству можливість планувати фінансову, операційну та інвестиційну діяльність у часі та просторі;

– *фінансова рівновага* забезпечується спроможністю підприємства планувати свої доходи і витрати у часі і забезпечувати своєчасне виконання всіх фінансових зобов'язань; такі висновки ми робимо на підставі аналізу показників платоспроможності та оборотності; так, тривалість фінансового циклу (п.2.3 магістерського дослідження) знизилась з 102 дн. у 2015 р. до 75 дн. у 2018 р. за рахунок оптимізації оборотності запасів, дебіторської та кредиторської заборгованостей;

– *фінансова надійність* розглядається як домінанта фінансової безпеки, яка забезпечується, на нашу думку, максимізацією рівня рентабельності власного капіталу за заданим рівнем фінансового ризику, тобто позитивним ефектом фінансового важеля.

Використовуючи інструментарій фінансового аналізу, нами доведено, що впродовж 2015 – 2018 рр. на ПАТ «ЗМК «ЗСС» забезпечено достатній рівень фінансової безпеки за встановленими домінантами (*фінансова стійкість, фінансова стабільність, фінансова рівновага та фінансова надійність*). Потенційним ризиком втрати фінансової безпеки у цьому періоді можна вважати зростання залежності підприємства від короткострокових позикових коштів, що потребує від керівництва підприємства розробки політики управління кредиторською заборгованістю.

ВИСНОВКИ

Фінансова безпека, згідно зі слушною думкою різних науковців є системним поняттям, що може стосуватися як окремого громадянина, домашніх господарств, населення в цілому, підприємств (організацій) та підприємців, асоціацій, галузей (або секторів економіки) регіонального або національного господарського комплексу, країни (або держави) та різноманітних міждержавних утворень, світового співтовариства у цілому тощо. При цьому зрозуміло, що хоча фінансова безпека на різних рівнях управління та по відношенню до різних об'єктів чи суб'єктів управління має своє специфічне наповнення або відмітні характеристики, її, як показав проведений нами аналіз численних наукових публікацій, достатньо часто і, на наш погляд, цілком обґрунтовано розглядають як складову економічної безпеки. Водночас наголосимо, що і до тепер є багато різних підходів до визначення суті фінансової безпеки як такої, про що, зокрема, свідчить проведена нами систематизація дефініцій поняття «фінансова безпека» на рівні країни та підприємства.

Важливим методологічним аспектом ефективного управління фінансовою безпекою підприємства є максимізація його ринкової вартості. Концепція максимізації ринкової вартості підприємства має наступні особливості, які відрізняють її від інших моделей визначення головної мети підприємства за рахунок наявності певних переваг:

- вона визначає власників як головних суб'єктів в системі економічних відносин, пов'язаних з діяльністю підприємства, гармонізує їхні економічні, включаючи фінансові, інтереси, а також поточні і перспективні цілі розвитку;
- інтегрує основні цілі і задачі ефективного функціонування різних служб і підрозділів підприємства у вигляді місії;
- критерій зростання ринкової вартості підприємства має більш широкий спектр і більш глибокий потенціал росту у порівнянні з іншими цільовими критеріями;

- забезпечує можливість оцінки більш віддаленої перспективи функціонування підприємства у порівнянні з іншими моделями;
- реалізує найбільш повну інформацію щодо функціонування підприємства у порівнянні з іншими моделями;
- повністю відображає увесь спектр фінансових відносин і основних фінансових рішень підприємства;
- виступає найбільш усеосяжним критерієм ефективності використання капіталу підприємства;
- моніторинг ринкової вартості підприємства слугує одним з найбільш ефективних засобів контролю інвесторів за діями менеджерів.

Аналіз фінансового стану підприємства в контексті фінансової безпеки здійснюється за допомогою інструментарію фінансового аналізу та за технологією фінансового менеджменту.

При здійсненні оцінки фінансової безпеки, прогнозування ймовірності банкрутства по кожному з підприємств виділяється деяка кількість показників, що характеризують його фінансове становище. Причому, в аналіз можуть бути включені дані за відповідними показниками і за ряд років, що дозволяє оцінити схильність підприємства до банкрутства з урахуванням фактору часу.

Важливим підходом до прогнозування банкрутства підприємств на підставі економіко-математичних методів є імітаційне моделювання. Методи розрахунку ймовірності банкрутства на основі імітаційного моделювання доцільно застосовувати в умовах вітчизняної економіки при оцінюванні рівня фінансової безпеки суб'єктів підприємництва. Дана група методів заснована на розрахунку ймовірності банкрутства підприємства шляхом аналізу результатів, що дозволяє оцінити схильність підприємства до банкрутства в майбутньому. Так, менш фінансово стійкі підприємства мають більшу ймовірність збанкрутувати в найближчий період, чим більше стійкі. З економіко-математичних методів, використовуваних для прогнозування банкрутства підприємств, найбільше часто застосовуваним на практиці є

дискримінантний аналіз.

Дослідження фінансового стану підприємства з метою вимірювання фінансової безпеки є процесом комплексного дослідження майна, капіталу, руху грошових коштів, руху власного капіталу, платоспроможності, фінансової стійкості, ділової активності, рентабельності, а також дослідження ймовірності банкрутства з причини тривалої фінансової та економічної кризи, в умовах якої працюють вітчизняні підприємства. Управління фінансовим станом у напрямку мінімізації рівня фінансової безпеки є складним та багатоетапним процесом, що сприяє виведенню підприємства з кризового стану.

ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь» являє собою підприємство з повним металургійним циклом. Предметом діяльності підприємства є виробництво та збут металургійної продукції, металовиробів виробничого і побутового призначення, інших супутніх видів продукції металургійного циклу. Крім того, здійснюється виробництво та збут іншої продукції промислово-технічного призначення, сільськогосподарської продукції, товарів народного споживання і продуктів харчування.

Найбільшу питому вагу в обсязі реалізації продукції підприємства ПАТ «ЗМК «ЗАПОРІЖСТАЛЬ» займає реалізація прокату (84,83%), на другому місці – реалізація чавуну 12,66%. У сумі обсяг реалізації цих двох видів продукції складає 97,49%, тобто саме ці види продукції впливають на конкурентоспроможність, фінансову безпеку, фінансову стабільність роботи підприємства.

Темп росту чистого доходу від реалізації продукції у 2015 р. складає 142%; у 2016 р. він уповільнюється до 106%; у 2017 р. темп росту практично відновлюється до рівня 2015 р. і складає 141%, а у 2018 р. знижується до 127%. Темп росту чистого прибутку у 2015 р. складає 161%; у 2016 р. чистий прибуток зростає у 2,6 разів; проте у 2017 р. він знижується і темп росту вже становить 71%, а у 2018 р. практично 90%.

В цілому, діяльність ПАТ «ЗМК «ЗАПОРІЖСТАЛЬ» можна вважати ефективною та такою, що забезпечує достатній рівень фінансової безпеки.

, за період 2016 – 2018 рр. ПАТ «ЗМК «Запоріжсталь» має стабільну тенденцію зміни структури активів та позитивних тенденцій у господарській діяльності, що обумовлені:

- ефективною політикою відносно оптимального співвідношення між двома стратегічними складовими майна – необоротними активами та оборотними активами;
- переміщенням питомої ваги в бік оборотних активів (64,6% на кінець 2018 р.), що об'єктивно пояснюється нарощенням обсягу господарського обороту та позитивно впливає оборотність майна;
- абсолютні показники динаміки вартісного обсягу основних засобів свідчать про постійне оновлення основних засобів, тобто інвестування коштів в об'єкти основних засобів з метою підвищення якості продукції та конкурентоспроможності підприємства;
- стабільний темп росту загальної вартості майна свідчить про зростання обсягів господарського обороту підприємства та покращення позицій підприємства на товарному ринку.

За період 2016 – 2018 рр. відбулись такі зміни у структурі, динаміці та складі джерел формування майна з точки зору фінансової безпеки підприємства: питома вага власного капіталу змінилась з 52% до 45,1%, однак у складі власного капіталу стабільно зростає абсолютна величина нерозподіленого чистого прибутку, а цей показник є головним при оцінці фінансової безпеки; політика фінансування поточної діяльності змінюється у бік зростання короткострокових позикових коштів з 37,6% у 2016 р. до 50,5% на кінець 2018 р., що частково знижує рівень фінансової стійкості підприємства.

На кінець 2017 року у підприємства спостерігається найбільш сприятливий тип фінансової стійкості – нормальна фінансова стійкість, коли підприємство за рахунок залучення довгострокових та короткострокових

позикових коштів задовольняє свою потребу у фінансуванні запасів. Такий тип фінансової стійкості характеризує фінансову політику як ефективну. Яка забезпечує залучення додаткових джерел фінансування у господарський оборот в умовах його розширення (що і спостерігається у ПАТ «ЗМК «ЗСС»). З точки зору фінансової стійкості (абсолютних показників) у 2018 році ситуація є найбільш сприятливою. Так, на кінець 2018 р. підприємство характеризується абсолютною фінансовою стійкістю, що з точки зору фінансової безпеки є позитивним індикатором фінансової безпеки підприємства.

Абсолютні показники фінансового стану свідчать про раціональність формування активів та капіталу, однак звертаємо увагу на те, що впродовж 2016 – 2018 рр. ПАТ «ЗМК «ЗСС» активно використовує для фінансування своєї поточної діяльності короткострокові позикові кошти, що підвищує залежність підприємства від залучених фінансових ресурсів. Однак результати роботи підприємства свідчать про ефективний фінансовий менеджмент та виважені управлінські рішення щодо збереження рівня фінансової безпеки на достатньому рівні.

Спостерігається стійка тенденція зростання періоду відволікання грошових коштів із поточного господарського обороту в дебіторську заборгованість. Також звертає на себе увагу зростання періоду обороту кредиторської заборгованості, причому темп росту тривалості обороту кредиторської заборгованості значно нижче за темп росту періоду обороту дебіторської заборгованості. Так, темп росту періоду обороту дебіторської заборгованості становить 333%, а темп росту періоду обороту кредиторської заборгованості – 132%. Тобто, впродовж 2016 – 2018 рр. наше підприємство знаходиться в *гірших* умовах з комерційного кредитування.

За результатами аналізу показників рентабельності ПАТ ЗМК «Запоріжсталь» ми можемо стверджувати, що підприємство є рентабельним, а показники оборотності свідчать про ефективне використання майна та його складових упродовж 2016 – 2018 рр.

Слід зауважити, що за більшістю показників оцінювання найбільш ефективним вважається 2016 рік, а впродовж 2017 – 2018 рр. спостерігались такі тенденції, які потребують впливу шляхом прийняття управлінських рішень та недопущення появи загроз фінансовій безпеці та умов функціонування підприємства у майбутньому.

Ефективність управління фінансовою безпекою підприємства залежить від ретельності організації захисних релієв, що потребує розроблення управлінських рішень для впливу суб'єктів безпеки на об'єкти серед основних функціональних складових: бюджетної, грошово-кредитної, інвестиційної, банківської, фондової, страхової та інноваційної. Одночасно з цим, кожне управлінське рішення має ґрунтуватися відповідно до фактичного рівня чотирьох базових домінантів управління фінансовою безпекою підприємства, якими можна вважати фінансову стійкість і стабільність, рівновагу та надійність, а його результативність оцінюватись із зміни цих домінантів у тактичному і стратегічному вимірах.

Забезпечення фінансової стійкості, стабільності та досягнення фінансової рівноваги і надійності безпосередньо пов'язане з впливом виокремлених нами внутрішніх і зовнішніх чинників. Не обов'язково, що цей вплив має бути виключно негативний або навпаки. Все залежить, від окремих обставин і умов функціонування, які в певній ситуації можуть призвести до того, що вплив в поточній ситуації буде саме позитивний або ж негативний.

Нами обґрунтовано науково-практичний підхід до формування політики управління фінансовою безпекою ПАТ «ЗМК «ЗСС», який зорієнтований за оптимізаційні заходи у напрямку зміцнення фінансової безпеки шляхом впливу на фінансову стійкість, фінансову стабільність, фінансову рівновагу та фінансову надійність.

Базові домінанти фінансової безпеки ПАТ «ЗМК «ЗСС» забезпечені:

– *фінансова стійкість* забезпечується абсолютним обсягом чистого прибутку, який у 2015 р. складає 1 804 968 тис.грн., у 2016 р. – 4 690 083 тис.грн.; у 2017 році – 3 348 549 тис.грн., у 2018 році – 4 719 209

тис.грн., тобто за весь період, що аналізується чистий прибуток зріс і має тенденцію до накопичення;

– *фінансова стабільність* забезпечується стабільним зростанням обсягу чистого доходу від реалізації продукції, який у 2015 р. складає 31 395 478 тис.грн., у 2016 р. – 33 158 709 тис.грн.; у 2017 р. – 46 746 886 тис.грн.; у 2018 р. – 59 153 818 тис.грн.; стабільність чистого доходу від реалізації продукції надає підприємству можливість планувати фінансову, операційну та інвестиційну діяльність у часі та просторі;

– *фінансова рівновага* забезпечується спроможністю підприємства планувати свої доходи і витрати у часі і забезпечувати своєчасне виконання всіх фінансових зобов'язань; такі висновки ми робимо на підставі аналізу показників платоспроможності та оборотності; так, тривалість фінансового циклу (п.2.3 магістерського дослідження) знизилась з 102 дн. у 2015 р. до 75 дн. у 2018 р. за рахунок оптимізації оборотності запасів, дебіторської та кредиторської заборгованостей;

– *фінансова надійність* розглядається як домінанта фінансової безпеки, яка забезпечується, на нашу думку, максимізацією рівня рентабельності власного капіталу за заданим рівнем фінансового ризику, тобто позитивним ефектом фінансового важеля.

Використовуючи інструментарій фінансового аналізу, нами доведено, що впродовж 2015 – 2018 рр. на ПАТ «ЗМК «ЗСС» забезпечено достатній рівень фінансової безпеки за встановленими домінантами (*фінансова стійкість, фінансова стабільність, фінансова рівновага та фінансова надійність*). Потенційним ризиком втрати фінансової безпеки у цьому періоді можна вважати зростання залежності підприємства від короткострокових позикових коштів, що потребує від керівництва підприємства розробки політики управління кредиторською заборгованістю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Круш П.В., Тульчинська С.О., Тульчинський Р.В., Кириченко С.О., Кривда О.В., Кавтиш О.П. Внутрішній економічний механізм підприємства: навчальний посібник для студентів ВНЗ. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 204 с.
2. Економіка підприємства. Збірник практичних задач і конкретних ситуацій: навчальний посібник / за ред. С.Ф. Покропивного. Київ : КНЕУ, 1999. 328 с.
3. Економіка підприємства: основи теорії та практики: навчальний посібник. Метеленко Н.Г., Двигун А.О., Борисенко Т.М. Донецьк : ТОВ «Юго-Восток, ЛТД», 2008. 222 с.
4. Менеджмент підприємства (організації): навчальний посібник. В.М. Огаренко, С.Я. Салига, А.Г. Беліченко, С.К. Бабець, Л.І. Кирилова, Т.П. Кулік, О.М. Попов, К.С. Салига / за ред. В.М. Огаренко, С.Я. Салиги. Запоріжжя : КПУ, 2009. 312 с.
5. Економіка підприємства: підручник / за заг. ред. Й.М. Петровича. 2-ге вид., виправл. Львів : «Магнолія плюс». Видавець СПД ФО В.М. Піча, 2006. 580 с.
6. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV (в ред. Закону України від 17.01.2019 № 2672-VIII). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
7. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
8. Економіка виробничого підприємництва: навч. посіб. Й.М. Петрович, І.О. Будіщева, І.Г. Устінова та ін. / за ред. Й.М. Петровича. 3-тє вид. випр. Київ : Т-во «Знання», КОО, 2002. 405 с. (Вища освіта XXI століття).
9. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні. Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV (в ред. Закону України від 18.09.2018 № 2545-VIII). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.

10. Коласс Б. Управление финансовой деятельностью предприятия: Пер с фр./ Б. Коласс. – М.: ЮНИТИ, 2008. – 300 с.
11. Білик М.Д., Павловська О.В., Притуляк Н.М., Невмержицька Н.Ю. Фінансовий аналіз: Навч. посіб. К.: КНЕУ, 2005. 592 с.
12. Бланк И.А. Финансовый менеджмент. Учебный курс: 2-е изд., перераб. и доп. К.: Эльга, Ника-Центр, 2004. 489 с.
13. Кірейцев Г.Г., Виговська Н.Г., Петрук О.М. Фінансовий менеджмент. Житомир, 2002. 431 с.
14. Ковалев В.В. Финансовый анализ: методы и процедуры: Научное издание / В.В. Ковалев. М.: Финансы и статистика, 2001. 560 с.
15. Кузьменко Л.В., Кузьмін В.В., Шаповалова В.М. Фінансовий менеджмент: Навч. пос., Херсон, 2003. 519 с.
16. Мних Є.В. Економічний аналіз : [підручник] / Мних Є.В. К. : Центр навч. літератури, 2003. 412 с.
17. Павловська О. В. Фінансовий аналіз: Навч-метод. пос. К.: КНЕУ, 2004. 388 с.
18. Салига С. Я. Фінансовий менеджмент: К.: Центр навч. літ., 2006. 274 с.
19. Ситник Л. С. Фінансовий менеджмент: К.: Центр навч. літ., 2006. 352 с.
20. Цал-Цалко Ю.С. Фінансовий аналіз : підручник / Ю. С. Цал-Цалко. К.: Центр учбової літератури, 2008. 568 с.
21. Чугаєв А.О. Фінансовий аналіз: навч. посіб. [Текст] / А.О. Чугаєв [та ін.]; за ред. А.О. Чугаєва. Ірпінь: Нац. ун-т ДПС України, 2009. 372 с.
22. 2. Blakytta G. Enterprise financial security as a component of the economic security of the state / G. Blakytta, T. Ganushchak // Investment Management and Financial Innovations. – 2018. – Vol. 15, Issue 2. – P. 248-256.
23. Karagiannis S. Financial development and economic growth. A European perspective / S. Karagiannis, V. Kvedaras. – Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2016. – 65 p.

24. Геєць В.М. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство: монографія / В.М. Геєць, М.О. Кизим, Т.С. Клебанова та ін.; за ред. Гейця В.М. – Х.: ВД «ІНЖЕ

25. Єрмошенко М.М. Фінансова складова економічної безпеки: держава і підприємство: наук. монографія / М.М. Єрмошенко, К.С. Горячева. – К.: Національна академія управління, 2010. – 232 с. 6. Мазаракі А.А. Економічна безпека України в умовах глобалізаційних викликів: монографія / А.А. Мазаракі [та ін.]; за заг. ред. д.е.н., проф. А.А. Мазаракі. – К.: КНТЕУ, 2010. – 717 с.

26. Єпіфанов А.О. Фінансова безпека підприємств і банківських установ: монографія / А.О. Єпіфанов, О.Л. Пластун, В.С. Домбровський. – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. – 295 с.

27. Fedulova I.V. The balanced indicators system in the risk management / I.V. Fedulova // Herald of KNUTE. – 2018. – № 6. – P. 67 – 78.

28. Внутрішній господарський механізм ефективного функціонування промислових підприємств: теорія, практика, перспективи: монографія Н.Г. Метеленко. Запоріжжя: КПУ, 2010. 480 с.

29. Чумаченко М.Г. Економічний аналіз: навч. посіб. [Текст] / За ред. М. Г. Чумаченко. К.: КНЕУ, 2001. 540 с.

30. Tytenko L. Economic security as an element of strategic management system: accounting and analytical aspect. Baltic Journal of Economic Studies. 2018. № 3. Vol. 4. С. 309–318.

31. Фінансовий та управлінський облік за національними стандартами: підручник / М.Ф. Огійчук та ін; за ред. проф. М.Ф. Огійчука. 7-ме вид., перероб. і допов. Київ : Алерта, 2016. 1040 с.

32. Базилінська О. Я. Фінансовий аналіз : теорія та практика : навч. посіб. / О. Я. Базилінська. К. : Центр учбової літератури, 2009. 328 с.

33. Момот Т. В. Конспект лекцій з дисципліни «Фінансовий аналіз» / Т. В. Момот. Х. : ХНАМГ, 2010. 183 с.

34. Крамаренко Г.О., Чорна О.Є. Фінансовий менеджмент:

Підручник. / Г.О. Крамаренко, О.Є. Чорна. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 520 с.

35. Кононенко О., Маханько О. Анализ финансовой отчетности / О. Кононенко, О. Маханько. Харьков: Консул, 2012. 208 с.

36. Терещенко О.О. Фінансовий контролінг: навч. посіб. / О.О. Терещенко, Н.Д. Бабяк. К.: КНЕУ, 2013. – 407 с.

37. Пушкар М.С. Контролінг – інформаційна підсистема стратегічного менеджменту / М. С. Пушкар, Р. М. Пушкар. – Тернопіль: Карт-бланш, 2004. – 370 с.

38. Криворотько І.О. Контролінг у системі управління підприємством і прийняття управлінських рішень. URL: http://nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Dtr. (дата звернення 15.09.2021).

39. Бланк И.А. Управление финансовой безопасностью предприятия / И.А. Бланк. – К. : Эльга, Ника-Центр, 2004. – 784 с.

40. Горячева К. С. Фінансова безпека підприємства. Сутність та місце в системі економічної безпеки. Економіст. 2003. № 8. С. 65–67.

41. Живко З. Б. Економічна безпека підприємства: сутність, механізми забезпечення, управління : монографія. Львів : «ЛігаПрес», 2012. 431 с.

42. Теоретико-методичні засади формування організаційного забезпечення управління економічною безпекою машинобудівного підприємства : монографія / Халіна О., Штангрет А., Сухомлин Л., Мельников О. Львів : Укр. акад. друкарства, 2016. 220 с.

43. Копитко М.І. Комплексне забезпечення економічної безпеки підприємств : дис. ... д-ра екон. наук : 21.04.02. ВНЗ «Університет економіки і права «КРОК», 2015. 478 с.

44. Марченко О.М. Актуальні загрози фінансово-економічній безпеці суб'єктів господарювання України. Науковий вісник ЛДУВС. 2011. № 1. С. 171–184.

45. Сорочан О., Ігнатюк Д. Економічна безпека: стан і загрози в

республіці Молдова. *Zeszyty naukowe politechniki rzeszowskiej ekonomia i nauki humanistyczne*. 2002. № 3. Р. 19.

46. Франчук В. І. Теорія безпеки соціальних систем : підруч. Львів: ЛьВДУВС, 2016. 216 с.

47. Горбулін В. П., Качинський А. Б. Засади національної безпеки України : підруч. Київ : Інтертехнологія, 2009. 272 с.

48. Герасимчук З. В., Вавдіюк Н. С. Економічна безпека регіону: діагностика та механізм забезпечення: монографія. Луцьк : Надстир'я, 2006. 243 с.

49. Грабовський І. С., Якименко А. М. Методичні аспекти формування та оцінки зони фінансової стабільності підприємства. *Економіка та держава*. Економічна наука. 2016. № 1. С. 64–70.

50. Гудзь Т. П. Механізм управління фінансовою рівновагою підприємства. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Економіка*. 2018. № 2 (52). С. 108–120.

51. Економічна безпека бізнесу : навч. посіб. / Швиданенко Г. О. та ін. ; за заг. та наук. ред. Г. О. Швиданенко. Київ : КНЕУ, 2011. 511 с.

52. Єрмошенко М. М. Фінансова безпека держави : Національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення. Київ : Київ. нац. торг-екон. ун-т, 2001. 309 с.

53. Єрмошкіна О. В. Управління фінансовими потоками промислових підприємств : теорія, практика, перспективи : монографія. Донецьк: Національний гірничий університет, 2009. 228 с.

54. Кайдрович Х. І. Фінансова рівновага як механізм забезпечення економічної безпеки підприємства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : 21.04.02. Львів, 2017. 23 с.

55. Капітула С. В. Оцінка та управління економічною безпекою підприємства (на прикладі гірничо-збагачувальних комбінатів України) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: 08.00.04. Кривий Ріг, 2009. 22 с.

56. Лаврова Ю. В. Механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства. Вісн. економіки транспорту і промисловості. 2010. № 29. С. 127–130.
57. Лиса О. В. Фінансова безпека суб'єктів господарювання в сучасних умовах. Економічний аналіз. 2016. № 1. Т. 26. С. 58–64.
58. Ловінська І. Г. Фінансова стійкість організацій як індикатор економічного потенціалу. Фінанси, облік і аудит. 2014. Вип. 1 (23). С. 252–256.
59. Лясковець О. В. Механізм розвитку економічної безпеки підприємств машинобудування : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04 / Запорізький нац. ун-т, Запоріжжя, 2018. 270 с.
60. Малик О. В. Концептуальні засади механізму управління фінансовою безпекою підприємства. Економіка: реалії часу. 2015. № 4 (20). С. 82–87.
61. Малик О. В. Механізм управління фінансовою безпекою підприємства. Економічний простір. 2015. № 99. С. 160–169.
62. Марушко Н. С. Фінансова безпека підприємства в системі залучення капіталу. Наук. вісник ЛДУВС. Серія економічна. 2009. № 2. С. 2–10.
63. Марченко О. М. Актуальні загрози фінансово-економічній безпеці суб'єктів господарювання України. Науковий вісник ЛДУВС. 2011. № 1. С. 171–184.
64. Марченко О. М. Концептуальні засади управління фінансовою безпекою підприємства. Вісн. Львів. ун-ту. Сер. Економічна. 2003. Вип. 32. С. 104–110.
65. Ячменьова В. М. Ідентифікація стійкості діяльності промислових підприємств : монографія. Сімферополь : Доля, 2007. 384.
66. Штангрет А. М., Караїм М. М. Управління економічною безпекою підприємства. Наук. записки (Укр. акад. друкарства). 2016. 1 (52). С. 201–206.

67. Чопко Н., Жук О. Система управління фінансовою безпекою підприємств. Вісник Львівського ун-ту. Серія економіка. 2008. Вип. 40. С. 320–322.

68. Фучеджі В. І. Управління фінансовою безпекою суб'єктів підприємництва України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня к.е.н. : 08.00.08. Одеса, 2014. 24 с.

69. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення : монографія / Васильців Т. Г., Волошин В. І., Бойкевич О. Р., Каркавчук В. В. Львів : ЛКА, 2012. 386 с.

70. Фінансова безпека машинобудівного підприємства : методичні засади формування та забезпечення : монографія / Мандзіновська Х. О., Штангрет А. М., Котляревський Я. В., Мельников О. В. Львів : Укр. акад. друкарства, 2016. 226 с.

71. Управління фінансовою безпекою економічних суб'єктів : навч. посіб. / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. С. М. Фролова. Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2015. 286 с.

72. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства. Наказ Міністерства економіки України від 19.01.2006. № 14. Бізнес – Бухгалтерія. Право. Податки. Консультації. Збірник систематизованого законодавства. Київ, 2006. № 4.

73. Методичні рекомендації з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств. Рішення правління Укоопспілки від 28.07.2006. *Вісті Центральної спілки споживчих товариств України*, 2006. № 30.

74. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України. Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 № 1277. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13> (дата звернення 09.09.2021).

75. Фінанси підприємств. Оцінка ймовірності банкрутства підприємства.

URL: http://pidruchniki.com/18000102/finansy/otsinka_ymovirnosti_bankrutstva_pidpriyemstva_osnovi_-_rahunku_altmana (дата звернення 15.09.2021).

76. Островська Г. Аналіз практики використання зарубіжних методик (моделей) прогнозування ймовірності банкрутства підприємств / Г. Островська, О. Квасовський // Галицький економічний вісник. – 2011. – №2(31). – С. 99-111 – (проблеми мікро- та макроекономіки) URL: http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/123456789/1374/2/GEB_2011_v31_No2-G_Ostrovskaya_A_Kvasovskyu-Analysis_of_the_practice_of_using__99.pdf (дата звернення 15.09.2021).

ДОДАТОК А

Підприємство ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
ЗАПОРІЗЬКИЙ МЕТАЛУРГІЙНИЙ КОМБІНАТ "ЗАПОРІЖСТАЛЬ"

Територія ЗАВОДСЬКИЙ

Організаційно-правова форма господарювання Акціонерне товариство

Вид економічної діяльності Виробництво чавуну сталі та феросплавів

Середня кількість працівників 13998

Адреса, телефон Південне шосе, 72, м. Запоріжжя, Заводський, Запорізька область, 69008, (061) 218-33-01

Одиниця виміру: тис.грн. без десяткового знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма N 2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)

Складено (зробити позначку "V" у відповідній клітинці):

за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку

за міжнародними стандартами фінансової звітності

Дата (рік, місяць,
число)

за ЄДРПОУ

за КОАТУУ

за КОПФГ

за КВЕД

КОДИ
2017.01.01
00191230
2310136600
230
24.10

V

Баланс (Звіт про фінансовий стан)

на 31.12.2016 р.

Форма № 1 Код за ДКУД 1801001

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	2457	9569
первісна вартість	1001	2457	13487
накопичена амортизація	1002	0	-3918
Незавершені капітальні інвестиції	1005	1455736	2121178
Основні засоби	1010	16210946	16054020
первісна вартість	1011	16210946	17750591
знос	1012	0	-1696571
Інвестиційна нерухомість	1015	6518	6965
первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	6518	6965
знос інвестиційної нерухомості	1017	0	0
Довгострокові біологічні активи	1020	0	0
первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	0	0
накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0	0
інші фінансові інвестиції	1035	1128608	1128608
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	48	0
Відстрочені податкові активи	1045	0	0
Гудвіл	1050	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0
Інші необоротні активи	1090	369	107
Усього за розділом I	1095	18804682	19320447

1	2	3	4
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	3627615	4086059
Виробничі запаси	1101	1483222	1696330
Незавершене виробництво	1102	847818	595882
Готова продукція	1103	1295411	1793376
Товари	1104	1164	471
Поточні біологічні активи	1110	0	0
Депозити перестраховання	1115	0	0
Векселі одержані	1120	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	5353147	6292365
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	20066	762251
з бюджетом	1135	791833	524484
у тому числі з податку на прибуток	1136	43	0
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	138	2462
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	896752	7560490
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	700
Гроші та їх еквіваленти	1165	387424	1027854
Готівка	1166	14	12
Рахунки в банках	1167	387399	1027834
Витрати майбутніх періодів	1170	201580	256044
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0
у тому числі в: резервах довгострокових зобов'язань	1181	0	0
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0
Інші оборотні активи	1190	8560	647241
Усього за розділом II	1195	11287115	21159950
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття			
Баланс	1300	30093898	40482468

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	660920	660920
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0
Капітал у дооцінках	1405	9800502	8787256
Додатковий капітал	1410	(82251)	(161333)
Емісійний дохід	1411	0	0
Накопичені курсові різниці	1412	0	0
Резервний капітал	1415	506200	506200
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	4772435	10392611
Неоплачений капітал	1425	0	0
Вилучений капітал	1430	0	0
Інші резерви	1435	0	0
Усього за розділом I	1495	15657806	20185654
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	1273399	914766
Пенсійні зобов'язання	1505	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	741223	797778
Інші довгострокові зобов'язання	1515	43162	45053
Довгострокові забезпечення	1520	1054036	1254424
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	0
Цільове фінансування	1525	555	479
Благодійна допомога	1526	0	0
Страхові резерви	1530	0	0
у тому числі: резерв довгострокових зобов'язань	1531	0	0
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	0	0
резерв незароблених премій	1533	0	0
інші страхові резерви	1534	0	0
Інвестиційні контракти	1535	0	0
Призовий фонд	1540	0	0
Резерв на виплату джек-поту	1545	0	0
Усього за розділом II	1595	3112375	3012500
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	2690828	2985146
Векселі видані	1605	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими	1610	18589	14645
товари, роботи, послуги	1615	5679226	11282625
розрахунками з бюджетом	1620	472291	170520
у тому числі з податку на прибуток	1621	430701	114570
розрахунками зі страхування	1625	10950	10307
розрахунками з оплати праці	1630	45754	48660
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	10475	21322
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	13974	13974
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650	0	0
Поточні забезпечення	1660	89943	98428

1	2	3	4
Доходи майбутніх періодів	1665	419	394
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	2291268	2638293
Усього за розділом III	1695	11323717	17284314
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для	1700	0	0
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0
Баланс	1900	30093898	40482468

ДОДАТОК Г

Підприємство ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
ЗАПОРІЗЬКИЙ МЕТАЛУРГІЙНИЙ КОМБІНАТ "ЗАПОРІЖСТАЛЬ"

Дата (рік, місяць,
число)

за ЄДРПОУ

КОДИ
2017.01.01
00191230

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за 2016 рік

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Форма № 2 Код за ДКУД 1801003

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	33158709	31395478
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0
Премії підписані, валова сума	2011	0	0
Премії, передані у перестраховання	2012	0	0
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	0	0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(23699479)	(23582269)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	0	0
Валовий: прибуток	2090	9459230	7813209
збиток	2095	0	0
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	0	0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0	0
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	0	0
Інші операційні доходи	2120	489298	487233
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою	2121	0	0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і	2122	0	0
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	0	0
Адміністративні витрати	2130	(711508)	(524959)
Витрати на збут	2150	(1840085)	(1803534)
Інші операційні витрати	2180	(333717)	(311131)
Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою	2181	0	0
Витрати від первісного визнання біологічних активів і	2182	0	0
Фінансовий результат від операційної діяльності:	2190	7063218	5660818
збиток	2195	0	0
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	24563	5873
Інші доходи	2240	27393	4577
Дохід від благодійної допомоги	2241	0	0
Фінансові витрати	2250	(1365189)	(3376174)
1	2	3	4
Втрати від участі в капіталі	2255	0	0
Інші витрати	2270	(44977)	(159448)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	5705008	2135646

збиток	2295	0	0
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(1014925)	(330678)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	4690083	1804968
збиток	2355	0	0

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код	За звітний період	За аналогічний
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	(101407)	3877803
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0	0
Інший сукупний дохід	2445	(96441)	(32671)
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	(197848)	3845132
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	35613	(692124)
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	(162235)	3153008
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	4527848	4957976

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	21191564	21494591
Витрати на оплату праці	2505	1622090	1549111
Відрахування на соціальні заходи	2510	345288	478033
Амортизація	2515	1677388	1401460
Інші операційні витрати	2520	1748459	1298698
Разом	2550	26584789	26221893

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	2643681779	2643681779
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	2643681779	2643681779
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	0	0
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	0	0
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0	0

ДОДАТОК Б

Підприємство ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
ЗАПОРІЗЬКИЙ МЕТАЛУРГІЙНИЙ КОМБІНАТ "ЗАПОРІЖСТАЛЬ"

Територія ЗАВОДСЬКИЙ

Організаційно-правова форма господарювання Акціонерне товариство

Вид економічної діяльності Виробництво чавуну сталі та феросплавів

Середня кількість працівників 11298

Адреса, телефон Південне шосе, 72, м. Запоріжжя, Заводський, Запорізька область, 69008, (061) 218-33-01

Одиниця виміру: тис.грн. без десяткового знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма N 2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)

Складено (зробити позначку "V" у відповідній клітинці):

за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку

за міжнародними стандартами фінансової звітності

КОДИ
2018.01.01
00191230
2310136600
230
24.10

V

Баланс (Звіт про фінансовий стан)

на 31.12.2017 р.

Форма № 1 Код за ДКУД 1801001

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	9569	20346
первісна вартість	1001	13487	20346
накопичена амортизація	1002	(3918)	0
Незавершені капітальні інвестиції	1005	2121178	1408344
Основні засоби	1010	16054020	20952658
первісна вартість	1011	17750591	20952658
знос	1012	(1696571)	0
Інвестиційна нерухомість	1015	6965	8020
первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	6965	8020
знос інвестиційної нерухомості	1017	0	0
Довгострокові біологічні активи	1020	0	0
первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	0	0
накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0	0
інші фінансові інвестиції	1035	1128608	1109680
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0	0
Відстрочені податкові активи	1045	0	0
Гудвіл	1050	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0
Інші необоротні активи	1090	107	0
Усього за розділом I	1095	19320447	23499048

1	2	3	4
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	4086059	5133524
Виробничі запаси	1101	1696330	1640288
Незавершене виробництво	1102	595882	2063157
Готова продукція	1103	1793376	1429594
Товари	1104	471	485
Поточні біологічні активи	1110	0	0
Депозити перестраховування	1115	0	0
Векселі одержані	1120	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	6292365	11158065
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	762251	745589
з бюджетом	1135	524484	1315844
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	0
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	2462	1236
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	7560490	17845366
Поточні фінансові інвестиції	1160	700	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	1027854	348928
Готівка	1166	12	0
Рахунки в банках	1167	1027834	348918
Витрати майбутніх періодів	1170	256044	308272
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0
у тому числі в: резервах довгострокових зобов'язань	1181	0	0
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0
Інші оборотні активи	1190	647241	1630937
Усього за розділом II	1195	21159950	38487761
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	2071	265
Баланс	1300	40482468	61987074

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	660920	660920
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0
Капітал у дооцінках	1405	8787256	11014792
Додатковий капітал	1410	-161333	0
Емісійний дохід	1411	0	0
Накопичені курсові різниці	1412	0	0
Резервний капітал	1415	506200	506200
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	10392611	14049681
Неоплачений капітал	1425	0	0
Вилучений капітал	1430	0	0
Інші резерви	1435	0	0
Усього за розділом I	1495	20185654	26231593
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	914766	1143353
Пенсійні зобов'язання	1505	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	797778	655095
Інші довгострокові зобов'язання	1515	45053	31537
Довгострокові забезпечення	1520	1254424	1579041
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	0
Цільове фінансування	1525	479	403
Благодійна допомога	1526	0	0
Страхові резерви	1530	0	0
у тому числі: резерв довгострокових зобов'язань	1531	0	0
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	0	0
резерв незароблених премій	1533	0	0
інші страхові резерви	1534	0	0
Інвестиційні контракти	1535	0	0
Призовий фонд	1540	0	0
Резерв на виплату джек-поту	1545	0	0
Усього за розділом II	1595	3012500	3409429
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	2985146	3044256
Векселі видані	1605	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	14645	13516
товари, роботи, послуги	1615	11282625	26157728
розрахунками з бюджетом	1620	170520	295621
у тому числі з податку на прибуток	1621	114570	238111
розрахунками зі страхування	1625	10307	11526
розрахунками з оплати праці	1630	48660	58119
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	21322	7766
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	13974	13974
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650	0	0

Поточні забезпечення	1660	98428	128887
1	2	3	4
Доходи майбутніх періодів	1665	394	369
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	2638293	2614290
Усього за розділом III	1695	17284314	32346052
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0
Баланс	1900	40482468	61987074

ДОДАТОК Д

Підприємство ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
ЗАПОРІЗЬКИЙ МЕТАЛУРГІЙНИЙ КОМБІНАТ "ЗАПОРІЖСТАЛЬ"

Дата (рік, місяць,
число)

за ЄДРПОУ

КОДИ
2018.01.01
00191230

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за 2017 рік

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Форма № 2 Код за ДКУД 1801003

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	46746886	33158709
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0
Премії підписані, валова сума	2011	0	0
Премії, передані у перестраховання	2012	0	0
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	0	0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(38309499)	(23699479)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	0	0
Валовий: прибуток	2090	8437387	9459230
збиток	2095	0	0
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	0	0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0	0
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	0	0
Інші операційні доходи	2120	204781	489298
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0	0
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	0	0
Адміністративні витрати	2130	(806736)	(711508)
Витрати на збут	2150	(2153886)	(1840085)
Інші операційні витрати	2180	(470612)	(333717)
Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	0	0
Витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	0	0
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	5210934	7063218
збиток	2195	0	0
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	28963	24563
Інші доходи	2240	12402	27393
Дохід від благодійної допомоги	2241	0	0

Фінансові витрати	2250	(880515)	(1365189)
1	2	3	4
Втрати від участі в капіталі	2255	0	0
Інші витрати	2270	(292282)	(44977)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	4079502	5705008
збиток	2295	0	0
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(730953)	(1014925)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	3348549	4690083
збиток	2355	0	0

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	3730601	(101407)
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0	0
Інший сукупний дохід	2445	(441102)	(96441)
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	3289499	(197848)
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	(592109)	35613
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	2697390	(162235)
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	6045939	4527848

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	35533584	21191564
Витрати на оплату праці	2505	1848497	1622090
Відрахування на соціальні заходи	2510	380498	345288
Амортизація	2515	1827860	1677388
Інші операційні витрати	2520	2150294	1748459
Разом	2550	41740733	26584789

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	2643681779	2643681779
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	2643681779	2643681779
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	1	2
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	1	2
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0	0

ДОДАТОК В

Підприємство ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
ЗАПОРІЗЬКИЙ МЕТАЛУРГІЙНИЙ КОМБІНАТ "ЗАПОРІЖСТАЛЬ"

Територія ЗАВОДСЬКИЙ

Організаційно-правова форма господарювання Акціонерне товариство

Вид економічної діяльності Виробництво чавуну сталі та феросплавів

Середня кількість працівників 10440

Адреса, телефон Південне шосе, 72, м. Запоріжжя, Заводський, Запорізька область, 69008, (061) 218-33-01

Одиниця виміру: тис.грн. без десяткового знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма N 2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)

Складено (зробити позначку "V" у відповідній клітинці):

за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку

за міжнародними стандартами фінансової звітності

КОДИ
2019.01.01
00191230
2310136600
230
24.10

Дата (рік, місяць,
число)

за ЄДРПОУ

за КОАТУУ

за КОПФГ

за КВЕД

V

Баланс (Звіт про фінансовий стан)

на 31.12.2018 р.

Форма № 1 Код за ДКУД 1801001

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	20346	68133
первісна вартість	1001	20346	47119
накопичена амортизація	1002	0	(21014)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	1408344	1293019
Основні засоби	1010	20952658	20547936
первісна вартість	1011	20952658	22522642
знос	1012	0	(1974706)
Інвестиційна нерухомість	1015	8020	6741
первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	8020	6741
знос інвестиційної нерухомості	1017	0	0
Довгострокові біологічні активи	1020	0	0
первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	0	0
накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0	0
інші фінансові інвестиції	1035	1109680	1038362
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0	0
Відстрочені податкові активи	1045	0	0
Гудвіл	1050	0	0
Відстрочені аквізичні витрати	1060	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0

Інші необоротні активи	1090	0	0
Усього за розділом I	1095	23499048	24928897
1	2	3	4
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	5133524	5112500
Виробничі запаси	1101	1640288	2211166
Незавершене виробництво	1102	2063157	1097094
Готова продукція	1103	1429594	1779995
Товари	1104	485	24245
Поточні біологічні активи	1110	0	0
Депозити перестраховання	1115	0	0
Векселі одержані	1120	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	11158065	17015658
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	745589	1283857
з бюджетом	1135	1315844	894464
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	0
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	1236	1963
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	17845366	18859141
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	348928	423708
Готівка	1166	0	0
Рахунки в банках	1167	348918	423693
Витрати майбутніх періодів	1170	308272	286391
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0
у тому числі в: резервах довгострокових зобов'язань	1181	0	0
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0
Інші оборотні активи	1190	1630937	1658514
Усього за розділом II	1195	38487761	45536196
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	265	551
Баланс	1300	61987074	70465644

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	660920	660920
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0
Капітал у дооцінках	1405	11014792	10139310
Додатковий капітал	1410	0	0
Емісійний дохід	1411	0	0
Накопичені курсові різниці	1412	0	0
Резервний капітал	1415	506200	506200
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	14049681	19586620
Неоплачений капітал	1425	(0)	(0)
Вилучений капітал	1430	(0)	(0)
Інші резерви	1435	0	0
Усього за розділом I	1495	26231593	30893050
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	1143353	923959
Пенсійні зобов'язання	1505	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	655095	342679
Інші довгострокові зобов'язання	1515	31537	23777
Довгострокові забезпечення	1520	1579041	1716163
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	0
Цільове фінансування	1525	403	373
Благодійна допомога	1526	0	0
Страхові резерви	1530	0	0
у тому числі: резерв довгострокових зобов'язань	1531	0	0
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	0	0
резерв незароблених премій	1533	0	0
інші страхові резерви	1534	0	0
Інвестиційні контракти	1535	0	0
Призовий фонд	1540	0	0
Резерв на виплату джек-поту	1545	0	0
Усього за розділом II	1595	3409429	3006951
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	3044256	3016618
Векселі видані	1605	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	13516	13516
товари, роботи, послуги	1615	26157728	28767509
розрахунками з бюджетом	1620	295621	87408
у тому числі з податку на прибуток	1621	238111	16963
розрахунками зі страхування	1625	11526	18244
розрахунками з оплати праці	1630	58119	83159
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	7766	10503
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	13974	13974
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	0	0

Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650	0	0
Поточні забезпечення	1660	128887	162775
1	2	3	4
Доходи майбутніх періодів	1665	369	353
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	2614290	2374568
Усього за розділом III	1695	32346052	34548607
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	302
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0
Баланс	1900	61987074	68448910

ДОДАТОК Є

Підприємство ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
ЗАПОРІЗЬКИЙ МЕТАЛУРГІЙНИЙ КОМБІНАТ "ЗАПОРІЖСТАЛЬ"

Дата (рік, місяць,
число)

за ЄДРПОУ

КОДИ
2019.01.01
00191230

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за 2018 рік

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Форма № 2 Код за ДКУД 1801003

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	59153818	46746886
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0
Премії підписані, валова сума	2011	0	0
Премії, передані у перестраховання	2012	0	0
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	0	0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(49414580)	(38309499)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	(0)	(0)
Валовий: прибуток	2090	9739238	8437387
збиток	2095	(0)	(0)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	0	0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0	0
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	0	0
Інші операційні доходи	2120	556089	204781
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0	0
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	0	0
Адміністративні витрати	2130	(912790)	(806736)
Витрати на збут	2150	(2486375)	(2153886)
Інші операційні витрати	2180	(418812)	(470612)
Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	(0)	(0)
Витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	(0)	(0)
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	6477350	5210934
збиток	2195	(0)	(0)
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	117217	28963
Інші доходи	2240	100	12402
Дохід від благодійної допомоги	2241	0	0

Фінансові витрати	2250	(704229)	(880515)
1	2	3	4
Втрати від участі в капіталі	2255	(0)	(0)
Інші витрати	2270	(220087)	(292282)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	5670351	4079502
збиток	2295	(0)	(0)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(951142)	(730953)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	4719209	3348549
збиток	2355	(0)	(0)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	(67834)	3730601
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0	0
Інший сукупний дохід	2445	(2595)	(441102)
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	(70429)	3289499
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	12677	(592109)
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	(57752)	2697390
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	4661457	6045939

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	45143613	35533584
Витрати на оплату праці	2505	2282005	1848497
Відрахування на соціальні заходи	2510	475819	380498
Амортизація	2515	2038810	1827860
Інші операційні витрати	2520	3292310	2150294
Разом	2550	53232557	41740733

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	2643681779	2643681779
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	2643681779	2643681779
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	1,79	1,27
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	1,79	1,27
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0	0

ДОДАТОК Ж

Аналіз активів ПАТ ЗМК «Запоріжсталь» за 2016 рік

Найменування статті	На початок звітної періоду		На кінець звітної періоду		Відхилення показників за звітний період		
	тис. грн	частка в активах, %	тис. грн	частка в активах, %	тис. грн	частка в активах, %	темپ росту, %
I. Необоротні активи							
Нематеріальні активи:	2 457	0,0	9 569	0,0	7 112	0,0	389,5
первісна вартість	2 457	0,0	13 487	0,0	11 030	0,0	548,9
накопичена амортизація	0	0,0	-3 918	0,0	-3 918	0,0	0,0
Незавершені капітальні інвестиції	1 455 736	4,8	2 121 178	5,2	665 442	0,4	145,7
Основні засоби:	16 210 946	53,9	16 054 020	39,7	-156 926	-14,2	99,0
первісна вартість	16 210 946	53,9	17 750 591	43,8	1 539 645	-10,0	109,5
знос	0	0,0	-1 696 571	-4,2	-1 696 571	-4,2	0,0
Інвестиційна нерухомість:	6 518	0,0	6 965	0,0	447	0,0	106,9
первісна вартість	6 518	0,0	6 965	0,0	447	0,0	106,9
Довгострокові фінансові інвестиції:	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0,0
інші фінансові інвестиції	1 128 608	3,8	1 128 608	2,8	0	-1,0	100,0
Довгострокова дебіторська заборгованість	48	0,0	0	0,0	-48	0,0	0,0
Інші необоротні активи	369	0,0	107	0,0	-262	0,0	29,0
Усього за розділом I	18 804 682	62,5	19 320 447	47,7	515 765	-14,8	102,7
II. Оборотні активи							
Запаси	3 627 615	12,1	4 086 059	10,1	458 444	-2,0	112,6
Виробничі запаси	1 483 222	4,9	1 696 330	4,2	213 108	-0,7	114,4
Незавершене виробництво	847 818	2,8	595 882	1,5	-251 936	-1,3	70,3
Готова продукція	1 295 411	4,3	1 793 376	4,4	497 965	0,1	138,4
Товари	1 164	0,0	471	0,0	-693	0,0	40,5
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	5 353 147	17,8	6 292 365	15,5	939 218	-2,2	117,5
Дебіторська заборгованість за розрахунками:							
за виданими авансами	20 066	0,1	762 251	1,9	742 185	1,8	3 798,7
з бюджетом	791 833	2,6	524 484	1,3	-267 349	-1,3	66,2
у тому числі з податку на прибуток	43	0,0	0	0,0	-43	0,0	0,0
з нарахованих доходів	138	0,0	2 462	0,0	2 324	0,0	1 784,1
Інша поточна дебіторська заборгованість	896 752	3,0	7 560 490	18,7	6 663 738	15,7	843,1
Поточні фінансові інвестиції	0	0,0	700	0,0	700	0,0	0,0
Гроші та їх еквіваленти	387 424	1,3	1 027 854	2,5	640 430	1,3	265,3
Готівка	14	0,0	12	0,0	-2	0,0	85,7
Рахунки в банках	387 399	1,3	1 027 834	2,5	640 435	1,3	265,3
Витрати майбутніх періодів	201 580	0,7	256 044	0,6	54 464	0,0	127,0
Інші оборотні активи	8 560	0,0	647 241	1,6	638 681	1,6	7 561,2
Усього за розділом II	11 287 115	37,5	21 159 950	52,3	9 872 835	14,8	187,5
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття							
Баланс	30 093 898	100,0	40 482 468	100,0	10 388 570	0,0	134,5

Аналіз активів ПАТ ЗМК «Запоріжсталь» за 2017 рік

Найменування статті	На початок звітнього періоду		На кінець звітнього періоду		Відхилення показників за звітний період		
	тис. грн	частка в активах, %	тис. грн	частка в активах, %	тис. грн	частка в активах, %	темп росту, %
I. Необоротні активи							
Нематеріальні активи:	9 569	0,0	20 346	0,0	10 777	0,0	212,6
первісна вартість	13 487	0,0	20 346	0,0	6 859	0,0	150,9
накопичена амортизація	-3 918	0,0	0	0,0	3 918	0,0	0,0
Незавершені капітальні інвестиції	2 121 178	5,2	1 408 344	2,3	-712 834	-3,0	66,4
Основні засоби:	16 054 020	39,7	20 952 658	33,8	4 898 638	-5,9	130,5
первісна вартість	17 750 591	43,8	20 952 658	33,8	3 202 067	-10,0	118,0
знос	-1 696 571	-4,2	0	0,0	1 696 571	4,2	0,0
Інвестиційна нерухомість:	6 965	0,0	8 020	0,0	1 055	0,0	115,1
первісна вартість	6 965	0,0	8 020	0,0	1 055	0,0	115,1
знос	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0,0
Довгострокові фінансові інвестиції:	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0,0
інші фінансові інвестиції	1 128 608	2,8	1 109 680	1,8	-18 928	-1,0	98,3
Інші необоротні активи	107	0,0	0	0,0	-107	0,0	0,0
Усього за розділом I	19 320 447	47,7	23 499 048	37,9	4 178 601	-9,8	121,6
II. Оборотні активи							
Запаси	4 086 059	10,1	5 133 524	8,3	1 047 465	-1,8	125,6
Виробничі запаси	1 696 330	4,2	1 640 288	2,6	-56 042	-1,5	96,7
Незавершене виробництво	595 882	1,5	2 063 157	3,3	1 467 275	1,9	346,2
Готова продукція	1 793 376	4,4	1 429 594	2,3	-363 782	-2,1	79,7
Товари	471	0,0	485	0,0	14	0,0	103,0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	6 292 365	15,5	11 158 065	18,0	4 865 700	2,5	177,3
Дебіторська заборгованість за розрахунками:	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0,0
за виданими авансами	762 251	1,9	745 589	1,2	-16 662	-0,7	97,8
з бюджетом	524 484	1,3	1 315 844	2,1	791 360	0,8	250,9
у тому числі з податку на прибуток	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0,0
з нарахованих доходів	2 462	0,0	1 236	0,0	-1 226	0,0	50,2
із внутрішніх розрахунків	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0,0
Інша поточна дебіторська заборгованість	7 560 490	18,7	17 845 366	28,8	10 284 876	10,1	236,0
Поточні фінансові інвестиції	700	0,0	0	0,0	-700	0,0	0,0
Гроші та їх еквіваленти	1 027 854	2,5	348 928	0,6	-678 926	-2,0	33,9
Готівка	12	0,0	0	0,0	-12	0,0	0,0
Рахунки в банках	1 027 834	2,5	348 918	0,6	-678 916	-2,0	33,9
Витрати майбутніх періодів	256 044	0,6	308 272	0,5	52 228	-0,1	120,4
Інші оборотні активи	647 241	1,6	1 630 937	2,6	983 696	1,0	252,0
Усього за розділом II	21 159 950	52,3	38 487 761	62,1	17 327 811	9,8	181,9
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	2 071	0,0	265	0,0	-1 806	0,0	12,8
Баланс	40 482 468	100,0	61 987 074	100,0	21 504 606	0,0	153,1

Аналіз активів ПАТ ЗМК «Запоріжсталь» за 2018 рік

Найменування статті	На початок звітного періоду		На кінець звітного періоду		Відхилення показників за звітний період		
	тис. грн	частка в активах, %	тис. грн	частка в активах, %	тис. грн	частка в активах, %	темп росту, %
I. Необоротні активи							
Нематеріальні активи:	20 346	0,0	68 133	0,1	47 787	0,1	334,9
первісна вартість	20 346	0,0	47 119	0,1	26 773	0,0	231,6
накопичена амортизація	0	0,0	-21 014	0,0	-21 014	0,0	0,0
Незавершені капітальні інвестиції	1 408 344	2,3	1 293 019	1,8	-115 325	-0,4	91,8
Основні засоби:	20 952 658	33,8	20 547 936	29,2	-404 722	-4,6	98,1
первісна вартість	20 952 658	33,8	22 522 642	32,0	1 569 984	-1,8	107,5
знос	0	0,0	-1 974 706	-2,8	-1 974 706	-2,8	0,0
Інвестиційна нерухомість:	8 020	0,0	6 741	0,0	-1 279	0,0	84,1
первісна вартість	8 020	0,0	6 741	0,0	-1 279	0,0	84,1
знос	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0,0
Довгострокові фінансові інвестиції:	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0,0
інші фінансові інвестиції	1 109 680	1,8	1 038 362	1,5	-71 318	-0,3	93,6
Усього за розділом I	23 499 048	37,9	24 928 897	35,4	1 429 849	-2,5	106,1
II. Оборотні активи							
Запаси	5 133 524	8,3	5 112 500	7,3	-21 024	-1,0	99,6
Виробничі запаси	1 640 288	2,6	2 211 166	3,1	570 878	0,5	134,8
Незавершене виробництво	2 063 157	3,3	1 097 094	1,6	-966 063	-1,8	53,2
Готова продукція	1 429 594	2,3	1 779 995	2,5	350 401	0,2	124,5
Товари	485	0,0	24 245	0,0	23 760	0,0	4 999,0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	11 158 065	18,0	17 015 658	24,1	5 857 593	6,1	152,5
Дебіторська заборгованість за розрахунками:	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0,0
за виданими авансами	745 589	1,2	1 283 857	1,8	538 268	0,6	172,2
з бюджетом	1 315 844	2,1	894 464	1,3	-421 380	-0,9	68,0
у тому числі з податку на прибуток	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0,0
з нарахованих доходів	1 236	0,0	1 963	0,0	727	0,0	158,8
із внутрішніх розрахунків	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0,0
Інша поточна дебіторська заборгованість	17 845 366	28,8	18 859 141	26,8	1 013 775	-2,0	105,7
Поточні фінансові інвестиції	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0,0
Гроші та їх еквіваленти	348 928	0,6	423 708	0,6	74 780	0,0	121,4
Готівка	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0,0
Рахунки в банках	348 918	0,6	423 693	0,6	74 775	0,0	121,4
Витрати майбутніх періодів	308 272	0,5	286 391	0,4	-21 881	-0,1	92,9
Інші оборотні активи	1 630 937	2,6	1 658 514	2,4	27 577	-0,3	101,7
Усього за розділом II	38 487 761	62,1	45 536 196	64,6	7 048 435	2,5	118,3
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття							
Баланс	61 987 074	100,0	70 465 644	100,0	8 478 570	0,0	113,7

Аналіз капіталу ПАТ ЗМК «Запоріжсталь» у 2016 році

Найменування статті	На початок звітного періоду		На кінець звітного періоду		Відхилення показників за звітний період		
	тис. грн	частка в пасивах, %	тис. грн	частка в пасивах, %	тис. грн	частка в пасивах, %	темп росту, %
I. Власний капітал							
Зареєстрований (пайовий) капітал	660 920	2,2	660 920	1,6	0	-0,6	100,0
Капітал у дооцінках	9 800 502	32,6	8 787 256	21,7	-1 013 246	-10,9	89,7
Додатковий капітал	-82 251	-0,3	-161 333	-0,4	-79 082	-0,1	196,1
Резервний капітал	506 200	1,7	506 200	1,3	0	-0,4	100,0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	4 772 435	15,9	10 392 611	25,7	5 620 176	9,8	217,8
Усього за розділом I	15 657 806	52,0	20 185 654	49,9	4 527 848	-2,2	128,9
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення							
Відстрочені податкові зобов'язання	1 273 399	4,2	914 766	2,3	-358 633	-2,0	71,8
Довгострокові кредити банків	741 223	2,5	797 778	2,0	56 555	-0,5	107,6
Інші довгострокові зобов'язання	43 162	0,1	45 053	0,1	1 891	0,0	104,4
Довгострокові забезпечення	1 054 036	3,5	1 254 424	3,1	200 388	-0,4	119,0
Цільове фінансування	555	0,0	479	0,0	-76	0,0	86,3
Усього за розділом II	3 112 375	10,3	3 012 500	7,4	-99 875	-2,9	96,8
III. Поточні зобов'язання і забезпечення							
Короткострокові кредити банків	2 690 828	8,9	2 985 146	7,4	294 318	-1,6	110,9
Поточна кредиторська заборгованість:							
за довгостроковими зобов'язаннями	18 589	0,1	14 645	0,0	-3 944	0,0	78,8
за товари, роботи, послуги	5 679 226	18,9	11 282 625	27,9	5 603 399	9,0	198,7
за розрахунками з бюджетом	472 291	1,6	170 520	0,4	-301 771	-1,1	36,1
за у тому числі з податку на прибуток	430 701	1,4	114 570	0,3	-316 131	-1,1	26,6
за розрахунками зі страхування	10 950	0,0	10 307	0,0	-643	0,0	94,1
за розрахунками з оплати праці	45 754	0,2	48 660	0,1	2 906	0,0	106,4
за одержаними авансами	10 475	0,0	21 322	0,1	10 847	0,0	203,6
за розрахунками з учасниками	13 974	0,0	13 974	0,0	0	0,0	100,0
Поточні забезпечення	89 943	0,3	98 428	0,2	8 485	-0,1	109,4
Доходи майбутніх періодів	419	0,0	394	0,0	-25	0,0	94,0
Інші поточні зобов'язання	2 291 268	7,6	2 638 293	6,5	347 025	-1,1	115,1
Усього за розділом III	11 323 717	37,6	17 284 314	42,7	5 960 597	5,1	152,6
Баланс	30 093 898	100,0	40 482 468	100,0	10 388 570	0,0	134,5

Аналіз капіталу ПАТ ЗМК «Запоріжсталь» у 2017 році

Найменування статті	На початок звітнього періоду		На кінець звітнього періоду		Відхилення показників за звітний період		
	тис. грн	частка в пасивах, %	тис. грн	частка в пасивах, %	тис. грн	частка в пасивах, %	темп росту, %
I. Власний капітал							
Зареєстрований (пайовий) капітал	660 920	1,6	660 920	1,1	0	-0,6	100,0
Капітал у дооцінках	8 787 256	21,7	11 014 792	17,8	2 227 536	-3,9	125,3
Додатковий капітал	-161 333	-0,4	0	0,0	161 333	0,4	0,0
Резервний капітал	506 200	1,3	506 200	0,8	0	-0,4	100,0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	10 392 611	25,7	14 049 681	22,7	3 657 070	-3,0	135,2
Усього за розділом I	20 185 654	49,9	26 231 593	42,3	6 045 939	-7,5	130,0
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення							
Відстрочені податкові зобов'язання	914 766	2,3	1 143 353	1,8	228 587	-0,4	125,0
Довгострокові кредити банків	797 778	2,0	655 095	1,1	-142 683	-0,9	82,1
Інші довгострокові зобов'язання	45 053	0,1	31 537	0,1	-13 516	-0,1	70,0
Довгострокові забезпечення	1 254 424	3,1	1 579 041	2,5	324 617	-0,6	125,9
Цільове фінансування	479	0,0	403	0,0	-76	0,0	84,1
Усього за розділом II	3 012 500	7,4	3 409 429	5,5	396 929	-1,9	113,2
III. Поточні зобов'язання і забезпечення							
Короткострокові кредити банків	2 985 146	7,4	3 044 256	4,9	59 110	-2,5	102,0
Поточна кредиторська заборгованість:							
за довгостроковими зобов'язаннями	14 645	0,0	13 516	0,0	-1 129	0,0	92,3
за товари, роботи, послуги	11 282 625	27,9	26 157 728	42,2	14 875 103	14,3	231,8
за розрахунками з бюджетом	170 520	0,4	295 621	0,5	125 101	0,1	173,4
за у тому числі з податку на прибуток	114 570	0,3	238 111	0,4	123 541	0,1	207,8
за розрахунками зі страхування	10 307	0,0	11 526	0,0	1 219	0,0	111,8
за розрахунками з оплати праці	48 660	0,1	58 119	0,1	9 459	0,0	119,4
за одержаними авансами	21 322	0,1	7 766	0,0	-13 556	0,0	36,4
за розрахунками з учасниками	13 974	0,0	13 974	0,0	0	0,0	100,0
Поточні забезпечення	98 428	0,2	128 887	0,2	30 459	0,0	130,9
Доходи майбутніх періодів	394	0,0	369	0,0	-25	0,0	93,7
Інші поточні зобов'язання	2 638 293	6,5	2 614 290	4,2	-24 003	-2,3	99,1
Усього за розділом III	17 284 314	42,7	32 346 052	52,2	15 061 738	9,5	187,1
Баланс	40 482 468	100,0	61 987 074	100,0	21 504 606	0,0	153,1

Аналіз капіталу ПАТ ЗМК «Запоріжсталь» у 2018 році

Найменування статті	На початок звітного періоду		На кінець звітного періоду		Відхилення показників за звітний період		
	тис. грн	частка в пасивах, %	тис. грн	частка в пасивах, %	тис. грн	частка в пасивах, %	темп росту, %
I. Власний капітал							
Зареєстрований (пайовий) капітал	660 920	1,1	660 920	1,0	0	-0,1	100,0
Капітал у дооцінках	11 014 792	17,8	10 139 310	14,8	-875 482	-3,0	92,1
Резервний капітал	506 200	0,8	506 200	0,7	0	-0,1	100,0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	14 049 681	22,7	19 586 620	28,6	5 536 939	5,9	139,4
Усього за розділом I	26 231 593	42,3	30 893 050	45,1	4 661 457	2,8	117,8
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення							
Відстрочені податкові зобов'язання	1 143 353	1,8	923 959	1,3	-219 394	-0,5	80,8
Довгострокові кредити банків	655 095	1,1	342 679	0,5	-312 416	-0,6	52,3
Інші довгострокові зобов'язання	31 537	0,1	23 777	0,0	-7 760	0,0	75,4
Довгострокові забезпечення	1 579 041	2,5	1 716 163	2,5	137 122	0,0	108,7
Цільове фінансування	403	0,0	373	0,0	-30	0,0	92,6
Усього за розділом II	3 409 429	5,5	3 006 951	4,4	-402 478	-1,1	88,2
III. Поточні зобов'язання і забезпечення							
Короткострокові кредити банків	3 044 256	4,9	3 016 618	4,4	-27 638	-0,5	99,1
Поточна кредиторська заборгованість:							
за довгостроковими зобов'язаннями	13 516	0,0	13 516	0,0	0	0,0	100,0
за товари, роботи, послуги	26 157 728	42,2	28 767 509	42,0	2 609 781	-0,2	110,0
за розрахунками з бюджетом	295 621	0,5	87 408	0,1	-208 213	-0,3	29,6
за у тому числі з податку на прибуток	238 111	0,4	16 963	0,0	-221 148	-0,4	7,1
за розрахунками зі страхування	11 526	0,0	18 244	0,0	6 718	0,0	158,3
за розрахунками з оплати праці	58 119	0,1	83 159	0,1	25 040	0,0	143,1
за одержаними авансами	7 766	0,0	10 503	0,0	2 737	0,0	135,2
за розрахунками з учасниками	13 974	0,0	13 974	0,0	0	0,0	100,0
Поточні забезпечення	128 887	0,2	162 775	0,2	33 888	0,0	126,3
Доходи майбутніх періодів	369	0,0	353	0,0	-16	0,0	95,7
Інші поточні зобов'язання	2 614 290	4,2	2 374 568	3,5	-239 722	-0,7	90,8
Усього за розділом III	32 346 052	52,2	34 548 607	50,5	2 202 555	-1,7	106,8
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття							
Баланс	61 987 074	100,0	68 448 910	100,0	6 461 836	0,0	110,4